

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 36
14/2021
10. júl 2021

Cena 0,80 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Začnem od starého Ríma, aby podobnosť so súčasnosťou bola len čisto náhodná. O vtedajších mocných – a nemyslím na senátorov a konzulov, hoci aj medzi nimi bolo dosť všelijakých... ale na tých, čo boli vyššie nad nimi – neobmedzení, uctievaní ba aj zbožšteni – sa zachovali neuveriteľné, ale overené zvesti. Že vladári zabíjali a dobýjali, navzájom sa trávili a vraždili, to akosi patrilo do dynastickej výbavy celých štyristo rokov. Cisári za to dokonca majú stély, fóra a triumfálne oblúky. Aj za „očkovanie“ klincami do dlaní, kopijou do boka... Lotri s lotériou života a smrti... Chlieb a hry. Seniorom aj deťom...

Jeden z nich, čo chcel byť vo všetkom prvý a najlepší, ktorý vyhral všetky súťaže na olympijských hrách (aj keď v riadení konského záprahu skončil s odretými ušami druhý) a dal zahubiť vlastnú matku, podpálil „metropolu sveta“ len preto, aby mal inšpiráciu na ďalšie výčiny. Možno aj na tom spálenisku blúznil: „Bude dobre!“ Keď plebs už nemohol znášať toľkú márnomyseľnosť, márotnosť a svojvôľu, precitol a povstal, dohnaný strachom z pomsty k samovražde, posledným dychom bolestinsky deklamoval: „Ó, aký vo mne umiera umelec!“

Ďalší, posledný z júliovsko-claudiovského rodu s prezývkou „sandálka“, možno aj šlapka, pre ktorého bol incest so sestrami skoro ako raňajky, unudený úkladmi, gladiátorskými i inými masakrami, sexuálnymi orgiami a šokujúcimi zvrátenosťami, dal svojho milovaného koňa Incitata zvoliť do senátu. Tohto úchyláka, tyrana, zhýralca a psychopata ubodali na smrť ani nie tridsaťročného sprisahanci z jeho vlastnej pretoriánskej osobnej gardy...

Kto čítal Svetóniove „životopisy“, nestačil otvárať oči, čo všetko majú za ušami starovekí antickí diktátori, najmä tí rímski, keď sa im republika zbrídila. Kto počúva, čo zaznieva na Olympu či akropole slovenského zákonodarstva, neverí vlastným ušiam. Žeby kolektívne ukrižovávanie? Jednak sa neprestáva čudovať, aké nezmysly sa tam skrúcajú do paragrafov, čo všetko sa dá obetovať zlatému teľafu. A neraz – na Cicerovu druhú potupu – akoby ktosi aj držal z tribúny!

Emil SEMANCO

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2021014

TORNÁDO U SUSEDOV NIVOČILO A ZABÍJALO

Diskriminácia nezaočkovaných

str. 2

Brestská citadela – cit a delá

str. 12

Príloha RODINA A ŠKOLA

str. 7. – 10

3 OTÁZKY PRE: známeho hydrologa a aktivistu pre vodu Michala KRAVČÍKA

Treba zakročiť proti vysušovaniu krajiny

• Michal Kravčík je slovenský hydrolog a environmentalista. V súvislosti s nedávnym tornádom na Morave sa pre médiá vyjadrujú klimatológovia. Nie je táto téma vhodná aj pre iné vedné odbory?

Klíma je dlhodobý režim dejov v území ovplyvňovaný slnečným žiarením, stavom vody a vegetácie v ekosystémoch, cirkuláciou vzduchu a energetickou bilanciou systému Zem – atmosféra, ovplyvňovaný ľudskými zásahmi do krajinej štruktúry. Tým, že súčasná veda v oblasti klímy je príliš sektorovo sústredená na fyziku atmosféry, nevnímá vplyv biologickej a vodnej zložky na klímu. Výsledkom je zlá interpretácia porúch v atmosfére.

• Morava patrí medzi najhoršie oblasti Českej republiky. Kde na Slovensku je podľa vášho odborného názoru východisková situácia podobná?

Na Slovensku je podobná situácia vo Východoslovenskej nížine, kde tri dekády (1960 – 1980) sa budovali rozsiahle odvodňovacie systémy a cez ne sa pôvodne močiarna krajina vysušila až tak, že sa mení na step. V letnom horúcom dni sa z vysušenej nížiny dostáva do atmosféry vyše 4 TWh suchého tepla, ktoré prispieva k zakladaniu práve takých lokálnych vrtúl v atmosfére, ako sme videli na Morave. Pripomíname, že spomínané množstvo energie nedokáže vyprodukovať ani stopäťdesiat jadrových blo-

kov Mochoviec. Toto máme na svedomí a treba to zastaviť, kým je čas.

• Roky upozorňujete na to, že je najvyšší čas zachovávať vlhu v krajine. Prekročili sme už bod, za ktorým je neskoro, alebo ešte môžeme urobiť niečo aj v rámci prevencie?

Z analýz, ktoré sme robili koncom 20. storočia, vyplýva, že bod zlomu nastane okolo roka 2023. Takže je to za dverami. Dobrou správou je, že OSN vydalo rezolúciu o masovej obnove ekosystémov pre súčasnú dekádu. Štáty postihnuté živelnými pohromami by mali našťastovať zavádzanie ekosystémov.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív autora

V SNN 15/2021
SI PREČÍTAJE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín 15 vyjde s dátumom 24. júl 2021

- Na Slovensku sa bude naďalej spracúvať domáci aj zahraničný rádioaktívny odpad
- Pred 60. rokmi sa v Piešťanoch uskutočnila prvá slovenská výstava sôch v exteriéri

Na pandémie už na Slovensku zarobil zo štátneho kadektu Budú nezaočkovaní diskriminovaní?

Štefan SAMSON – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Situácia s pandemiou sa postupne mení na lepšiu. Infekčné ochorenie Covid-19 ustupuje. Prestáva byť príliš rozšírené, takže aj pomenovanie „pandémia“ stráca svoj obsahový význam. Rok trvalo šírenie tejto choroby. Jej ústupu pomohli protipandemické opatrenia, ale najmä zodpovednosť väčšiny obyvateľov, ktorí rúškami, respirátormi, osobnou hygienou chránili seba a spoluobčanov pred nákazou. V súčasnosti proti nej bojujeme vakcínami. Vládna koalícia sa v parlamente zasekla práve na delení ľudí na zaočkovaných a nezaočkovaných s tým, že zaočkovaní by mať vo verejnom živote výhody.

Koaličná strana B. Kollára Sme rodina a celá opozícia svorne odmietli návrh ministra zdravotníctva V. Lengvarského. Sme rodina zákon odmieta z dôvodu, že na Slovensku vytvára dve kategórie obyvateľov. Vládna SaS to nechápe a vníma to, akoby Sme rodina podľahla kampani antivaxerov.

„Posunuli sme to o mesiac. Sme rodina je absolútne proti tomu,“ povedal predseda hnutia Boris Kollár. Koalícia by sa tak tomuto zákonu mohla venovať v júli. Problém je aj v tom, že by si ľudia mali platiť za testy. Ako príklad hnutie spomína štvorčlennú rodinu, ktorá sa chce ísť najesť do reštaurácie za 50 eur. V prípade, že by si musela dať spraviť PCR testy, musela by za takúto návštevu zaplatiť ďalších 280 eur.

„Keď im to dáme zaplatiť, okamžite vytvárame dve kategórie obyvateľstva a ľudia môžu byť nahnevaní. Nemôžeme poškodiť tých, ktorí sa rozhodnú inak. Preto sme to zablokovali,“ povedal Kollár.

CHAOTICKÉ OČKOVANIE

Zdá sa, že očkovanie, ktoré je síce trochu chaotické a pripomína začiatky testovania proti chorobe, sa stáva vysoko účinné. Preto treba označiť aj kampaň na podporu očkovania vakcínou proti koronavírusu za správnu. No viacerí považujú za nesprávne, že túto vládnú mediálnu kampaň platí štát. Už na ňu vynaložil 2,2 milióna eura. Za tieto eurá si objednal u niektorých médií reklamu o potrebe a užitočnosti očkovania vakcínou. Očkovanie proti infekčnej chorobe je celospoločenská úloha, teda aj médií. Myslíme si, že médiá

takúto reklamu mali a majú urobiť zadarmo seba a spoločnosť. Nuž čo, štát za všetko platí, čo má nejaký súvis s koronavírusovou pandemiou. Zdá sa, že veľa toho už zaplatil, a aj zbytočne. Na ochorenie Covid-19 sa priživujú viacerí tvrdiac, že boli opatreniami vlády poškodení vo svojich ekonomických a spoločenských aktivitách.

KOLEKTÍVNA IMUNITA?

Hovorí a píše sa, že potrebujeme na zvládnutie pandémie koronavírusu zaočkovať sedemdesiat až osemdesiat percent obyvateľov. Takýto počet zaočkovaných by sme dosiahli „kolektívnu imunitu“, ktorá by mohla byť dôležitou zábranou jej ďalšieho rozširovania. Či by to naozaj tak bolo, je skôr želanie. Ani dnes presne nevieme, či takýto predpokladaný a želaný počet zaočkovaných vôbec dosiahneme. Ku koncu júna sa dalo prvou vakcínou zaočkovať takmer tridsaťšesť percent Slovákov (predpokladáme, že v priebehu dní a týždňov prijmú aj druhú dávku). V súčasnosti máme na Slovensku zaočkovaných prvou dávkou vakcíny takmer dva milióny ľudí, ak by sme mali dosiahnuť uvažovaných sedemdesiat až osemdesiat percent zaočkovania, tak sme asi v polovici očkovania.

Podporenie očkovania môže mať rozličné formy a podoby. Najnovšie vláda či ministerstvo zdravotníctva chcú stimulovať ľudí a hmotne odmeňovať zaočkovaných. Išlo by o celoplošné odmeňovanie vo forme finančného príspevku alebo prostredníctvom lotérie pre

zaočkovaných. Takýto systém stimulácie očkovania existuje aj v iných krajinách. Či by bol vhodný aj u nás, je prinajmenšom otázne. Skôr nie. Nemali by sme ho využívať. Bol by diskriminačný proti všet-

AKTUÁLNE

kým nezaočkovaným. Vnášal by do systému a humánnosti očkovania prvok akéhosi obchodovania. Niektorí by však mohli povedať, že nič zlé by sa nestalo, pretože podnikanie a obchodovanie je v celom procese pandémie a v boji proti nej.

SPOLITIZOVANÉ OČKOVANIE

V poslednom období, iste aj následkom očkovania, klesá u nás počet hospitalizovaných i počet umretých na ochorenie Covid-19. No s týmto trendom klesá do určitej miery aj záujem o očkovanie. Nie každý Slovak sa však chce dať zaočkovať. Stačí si prečítať diskusie na sociálnych sieťach. Napríklad prieskumy na závislosť, ktoré si dala urobiť Ekonomická komisia Európskej únie, hovoria, že každý tretí občan Európskej únie sa nechce dať zaočkovať proti koronavírusu. Dvadsaťsedem krajín Európskej únie sa ešte stále nerozhodlo, koho treba považovať za zaočkovaného. Či človeka zaočkovaného po prvej dávke, po druhej (alebo až po tretej) dávke vakcíny. Tiež nie je zatiaľ dohoda, či preukazy o zaočkovani sa budú vydávať aj ľuďom zaočkovaným vakcínami z Ruska a Číny. Aj očkovanie vakcínami je spolitizované. A to ľuďmi, ktorí proces boja proti koronavírusu organizujú a riadia. Občania, ktorí sa nechcú dať

zaočkovať, majú na to dôvody a vysvetlenie. Určitá skupina ľudí sa jednoducho nechce a nedá zaočkovať. Nedávajú sa zaočkovať ani napríklad proti chrípke, proti zápalu pľúc a podobne. Majú averziu proti akémukoľvek očkovaniu. Nesú riziko napadnutia týmto vírusom nielen seba, ale aj spoluobčanov, s ktorými prichádzajú do styku.

Potom je tu skupina ľudí, ktorým neodporúčajú lekári pre ich choroby očkovanie proti koronavírusu. Týchto je iste viac. Malé deti do predškolského veku, ktoré sú očkované proti viacerým infekciám, ako napríklad proti osýpkam či čiernemu kašľu, pravdepodobne majú dostatočnú imunitu a nepotrebujú očkovanie proti tejto infekčnej chorobe. Aj seniori, označovaní ako veľmi riziková skupina, pretože môžu mať už malú imunitu proti infekciám, chcú sa dať zaočkovať. Ale tí starší z nich, čo majú už okolo deväťdesiat rokov, sú v pochybnostiach. Zdržiavajú sa prakticky len doma, do spoločnosti takmer nechodia. Uvažujú, že očkovanie nepotrebujú, že roky života im nepredlži.

POPLATNÁ PROPAGANDA

V médiách, v televízii, v rozhlase uverejňujú stále správy o počte ochorení, úmrtí, testovaní,

očkovaní. Nezaočkovaní a tí, ktorí nebudú zaočkovaní, sa nespomínajú. Samozrejme, ak chcú spoločensky žiť a pohybovať sa medzi ľuďmi, musia sa podriadiť prijatým platným opatreniam. No odpisovať ich a brať ich ako menejcenných, pretože nie sú a nebudú zaočkovaní, je neprípustné. Je preto nemiestne, či už z ministerstva školstva a či z Rady študentov vysokých škôl, vydávať vyhlásenia, že všetci tí študenti, ktorí budú chcieť od jesene chodiť na prezenčné vyučovanie na vysokej škole, musia byť zaočkovaní. September a október ukáže, že takéto signály sú nepravdivé a nerozumné.

NASTUJUJE DISKRIMINÁCIA

Nijaká diskriminácia proti nezaočkovaným či už z takého, alebo onakého dôvodu by nemala existovať. Nezaočkovaní proti ochoreniu Covid-19 nie sú a nemôžu byť automaticky považovaní za nositeľov a šíriteľov nákazy a občanov druhej kategórie. Dôveryhodným PCR testom môžu dokázať, že sú imúnni proti koronavírusu. Apropo, ani u zaočkovaných nemáme istotu, že nemajú v sebe tento nákazlivý infekčný vírus. Nie je to vedecky dokázané.

VŠIMLI SME SI

Pri príležitosti stoštyriročia podpisu Trianonskej mierovej zmluvy sa 25. júna 2021 v obci Komjatice (okres Nové Zámky) za prítomnosti predstaviteľov politického, spoločenského a kultúrneho života uskutočnilo slávnostné odhalenie pamätníka TRIANON 100 + 1 rokov. Medzi pozvanými hosťami boli aj bývalý prezident SR Ivan Gašparovič a predseda Národnej rady SR Boris Kollár.

Pamätník Trianonu

Starosta obce Komjatice Peter Hlavatý sa spoločne so správkyniou Nadácie Tvorba a umenie Andreou Bratislavskou a predsedom Správnej rady Nadácie Tvorba a umenie Jurajom Bratislavským podakovali všetkým zúčastneným, ktorí si napriek mimoriadne

horúcemu letnému počasiu prišli uctiť jednu z najvýznamnejších udalostí moderných slovenských dejín. Zaspieváním hymnickej piesne Hej, Slováci! sa bývalý hovorca exprezidenta Ivana Gašparoviča Marek Trubač, odborník na protokol a etiketu, ujal moderátorskej funkcie.

Úvodné slovo patrilo starostovi obce Komjatice Petrovi Hlavatému. Predseda Národnej rady SR Boris Kollár pripomenul, že Trianonská mierová zmluva vytýčila hranicu medzi Slovenskom a Maďarskom. „Bol to ďalší krok k tomu, aby sa Slovensko mohlo radíť medzi hrdé, svojbytné štáty Európy.“ So svojím prejavom vystúpil aj mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Českej republiky na Slovensku Jeho Excelencia Tomáš Tuhý. Pred slávnostným prestrihnutím pásky zaznela ešte Zdravica česko-slovenského legionára 2. jazdeckého pluku Sibírskeho Júliusa Kováča. Vyvrcholením programu bolo odhalenie pamätníka „TRIANON 100 + 1 rokov“. Po zaspievaní štátnej hymny požehnal pamätník miestny rímskokatolícky farár Štefan Vojtek. Kultúrnú časť programu obohatil 2. jazdecký pluk čs. légii – Klub vojenskej histórie s veliteľom Júliusom Kováčom. Po skončení oficiálnej časti vystúpil na pódiu vzácny hudobný hosť Peter Lipa.

Matej MINDÁR
Foto: Peter LÖRINCZ

Na Hostovických lúkach pri Snine kvitnú kvety s vojnovým rodokmeňom Fialovomodrý koberec z ďalekej Sibíri

Minuloročné vrtochy počasia spôsobili, že lány kosatca sibírskeho na Hostovických lúkach nerozkvitli. Tí, čo ich chodia pravidelne obdivovať, zo skúsenosti vedia, že rokmi sa striedajú obdobia s početnejším a redším výskytom...

Lokalita ich výskytu pri obci Hostovice v okrese Snina je v tomto roku opäť plná týchto fialovo-modrých krásavcov s ďalekým rodným listom. Hostovické lúky sú chránené územie s najväčším výskytom kosatca sibírskeho (Iris sibirica) na Slovensku. Kosatcu sa darí aj vďaka ochranármu riadeného manažmentu neďalekého družstva, ktoré lúku užíva. V rezervácii je v trojročných cykloch vykosená vždy časť porastu po odkvitnutí kvetov. O tom, ako sa tu kosatec sibírsky dostal, je legenda, že počas prvej (niektorí pamätníci tvrdia, že aj počas druhej) svetovej vojny, keď sa tu odohrávali úporné boje, boli Hostovické lúky stanovištom ruských vojakov, ktorí si na front pre svoje kone priniesli zásoby sena až zo Sibíri a z neho sa na lúku vysypali semienka kosatca. Iní vojenski odborníci predpokladajú, že semená kosatcov sem doputovali na lafetách ruských kanónov a počas táborenia armádných jednotiek sa v tunajšej vlhkej močaristej pôde ujali. Rokmi sa im darilo, a tak sa rozrástli do dlhých a širokých lánov. Ktovie, koľko je na tom pravdy, skutočnosťou však ostáva, že rozkvitnuté lúky kosatca

sibírskeho koncom mája a začiatkom júna lákajú návštevníkov, ktorí si ich fotografujú. Žiaľ, je medzi

ČO INÍ NEPIŠU

Rozkvitnuté Hostovické lúky s bohatým porastom kosatca sibírskeho

nimi aj veľa nedisciplinovaných, o čom svedčia stopy po návštevách rezervácie napriek upozorne-

niu, že je to zakázané a úmyselné poškodzovanie kvetín je trestné. Fotografovanie medzi rozkvitnutými kosatcami sa stalo raritou a opakované porušenie zákona bolo možné počas uplynulých rokov sledovať aj na facebooku. Spoločenská hodnota kosatca sibírskeho bola pritom stanovená na päťdesiatjeden eur, pričom sa táto suma môže navýšiť až o tristo percent, ak bol kosatec odtrhnutý v chránenom území. Ani to však neodradilo mnohých, aby si v záhone kosatcov nerobili selfie. Napriek tomu, že Hostovické lúky spadajú do štvrtého stupňa územnej ochrany, nedisciplinovaní návštevníci si v porastoch dokonca vyšliapali cestičky a zničili mnohé rastliny, ako uviedla Správa CHKO Východné Karpaty. Jedným z riešení bolo vymeniť staré oplotenie, ktoré už bolo v dezolátnom stave a neznamenalo nijakú prekážku a problém pre nedisciplinovaných vchádzať na lúky s kosatcami. Pred dvoma rokmi ochranári s pomocou pracovníkov Národného parku Poloniny vybudovali nové oplotenie.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Profity a benefity kajúcnika

Roman MICHELKO

Uvažujúc nad metódami boja vládnej garnitúry s korupciou si musíme veľmi často klásť nasledujúce otázky: Kde sú hranice jej morálneho relativizmu? S kým všetkým je ochotná spolupracovať? Existujú vôbec nejaké hranice, keď by sa kajúcnik nemohol vykúpiť za svoje ohavné zločiny? Zistenie, že firma spájaná s menom Ľudovíta Makóa bude dodávať Slovenskej pošte bezpečnostné služby za desať miliónov eur, pôsobí ohavne. Ľudovíta Makóa zadržali za vydieranie. Je trestne stíhaný nielen za členstvo v organizovanej skupine bôdôrovcov, ale aj za to, že nepoctivých podnikateľov nestíhal, ale vydieral. Je napríklad zdokumentovaný prípad, keď dvom podnikateľom – istému „Vasilovi“ a „Jegorovi“ – vybavil na daňovom úrade nerušenú „čiernu“ výrobu cigariet. Za toleranciu týchto nelegálnych fabrik vyplatil sprostredkovateľ Ľudovítovi Makóovi osemstotíc eur

a navyše za ochranu „podnikateľa“ Vasiľa inkasoval pán riaditeľ Makó mesačný paušál stopäťdesiat tisíc eur a za druhého tzv. podnikateľa Jegora stošesťdesiat tisíc eur.

Ľudovít Makó kryl aj ďalšiu čiernu výrobu cigariet vo Vozokanoch vo vlastníctve Jozefa K. a Gabriela B. Sprostredkovateľom transakcie medzi oboma podnikateľmi a Makóom bol podľa zápisu o výpovedi svedka bývalý príslušník Slovenskej informačnej služby (SIS) František Böhme, ktorý spáchal samovraždu na slobode vo svojom dome v Plaveckom Štvrtku 16. februára 2021. Dohoda bola, že za každý kamión nelegálnych cigariet majiteľia zaplatia sto tisíc eur, z čoho malo byť štyridsať tisíc až päťdesiat tisíc pre Böhmu. V tejto súvislosti sa desiatitisícurový paušál, ktorý dostával od Böhme, javí ako vreckové. Je preto logické, že Ľudovít Makó údajne mesiac čo mesiac prevádzal súkrom-

ným lietadlom do Dubaja hotovosť šesťstotíc až deväťstotíc eur. Je na počudovanie, že bývalý šéf Kriminálneho úradu Finančnej správy, obvinený zo závažných zločinov, si bez akejkoľvek úradnej kontroly ukladal peniaze z kriminálnej činnosti v Dubaji

KOMENTÁR

a dnes si ich tam užíva a podniká ďalej ako úctyhodný muž.

Podme však naspäť k lukratívnej kauze ochrany štátnej Slovenskej pošty, za ktorú jeho firma LAMA SK zinkasuje každoročne 9,5 milióna eura bez DPH. Samozrejme, koalíčni predstavitelia predstierajú, že o tejto skutočnosti nemali nijakú vedomosť. Aká je realita? Uvedená firma sídli v areáli, ktorý bez pochyb vlastní Ľudovít Makó. Formálne je síce firma vo vlastníctve Borisa Rekena, ktorý je prepojený s Makóom ako jeho biely kôň cez via-

ceré spoločnosti. Je to jeho dlhoročný „bezúhonný“ právnik a je známe, že obaja sa striedali ako konatelia aj vo firme ABAS CiT Management. Okrem spriazneného Borisa Rekena v terajšej spoločnosti LAMA SK pôsobí ako finančná riaditeľka aj Makóova partnerka Dagmar Kapustníková.

Je zaujímavé, že takéto prepojenia si hviezdka slovenskej investigatívnej žurnalistiky Monika Tódová akosi nestihla všimnúť. Každému súdnemu človeku muselo byť hneď jasné, že v zákazke o stráženie Slovenskej pošty šlo o dopredu dohodnuté „výberové“ konanie. Dokonca až tak, že si počas prípravy tohto ani neuvedomili, že firma, ktorá chce štátnu zákazku realizovať, musí byť zapísaná v registri partnerov verejného sektora. „Bohorovná“ LAMA SK tam síce nebola, ale to akosi vôbec neprekážalo. Na pomoc priskočila ďalšia dohodnutá firma, ktorá vzniesla akúsi formálnu námietku, čím bolo verejné obstarávanie prerušené a za získaný čas sa zápis do registra uskutočnil. Výsledok poznáme, firma Ľudovíta Makóa LAMA SK výberové konanie nakoniec vyhrala.

Spolupráca Ľudovíta Makóa s novou vládou je už za čiarou. Na svojom „záchrannom pláne“ začal pracovať už dávno pred voľ-

bami. Opakovane sa pokúšal kontaktovať Matovičov tím. A úspešne. Igor Matovič potvrdil, že sa s Ľudovítom Makóom stretol. Makóov plán bol jasný: prejsť na druhú stranu, kupčiť s informáciami, pokračovať vo svojom biznis modeli. Makó je totiž nielen zločinec a udavač, ale aj kšeftár. A v Igorovi Matovičovi našiel ideálneho partnera. Vyjednal si nielen beztrastnosť, ale aj ďalšie tučné kšefty s novou garnitúrou. Dnes žije v Dubaji, beztrastne užíva a zveľaduje svoje milióny, lieta prúdovým lietadlom svedčiť a ako bonus navrch dostal zákazku od najväčšej „štátnej banky“ Slovenskej pošty. A to všetko od vlády, ktorá sa oháňa bojom s korupciou...

Bývalý šéf NAKA Branislav Zurian o Makóovi povedal, že ho považuje za „jedného z najväčších zločincov, ktorý sa držal hesla: buď si hráč, alebo sráč“. Ako sa ukázalo, hráčom vydržal byť sotva dve hodiny, potom bol už len „sráčom“. Ale rýchlo sa „otrepal“, keď zistil, kto stojí proti nemu. A potom pochopil a naplno využil, že táto vláda potrebuje informácie z podsvetia i bezpečnostných zložiek a potrebuje aj korupčného svedka s jediným cieľom – politicky i trestnoprávne to využiť proti nominantom predchádzajúcej garnitúry. A to je veľmi nebezpečné.

Antisociálna politika pokračuje

Ivan KRAČOVIČ

Chceme Slovensko vnútorne súdržné, silné a sociálne spravodlivé. Osobitnú pozornosť budeme venovať chudobným, chorým a slabším. To sú citácie z úvodu Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. Výrazné sľuby o zachovaní sociálnych istôt minulosti boli jedným z dôvodov víťazstva strán terajšej koalície vo voľbách. Na sociálnej sieti ešte v máji minulého roka tvrdil minister práce, sociálnych vecí a rodiny Milan Krajniak, že súčasná vláda nebude šetriť na ľuďoch, ale na sebe. Doslova napísal: „Ako minister sa určite nechystám škrtiť sociálne benefity pre ľudí.“

Prešlo niekoľko mesiacov, a všetko je inak. Už v minulom roku vláda sa správala pravicovo. Nevyplatila trinásť dôchodkov, hoci o úprimnosti ich schválenia vládou

Roberta Fica na poslednú chvíľu pred voľbami sa dá pochybovať. Sľuboval totiž trinásť dôchodkov už v roku 2010 a sľub splnil až po desiatich rokoch, keď hrozilo, že nebude v parlamente. Minister Milan Krajniak v minulom roku minimálnu mzdu nie-

POZNÁMKA

lenže zrazil, ale ignoroval aj jej zvýšenie dané zákonom.

Plénum Národnej rady SR koncom minulého roka prelomilo veto prezidentky SR Zuzany Čaputovej pri návrhu zákona ministra Krajniaka o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, čím sa od januára zrušili pre deti plošné obedy zadarmo. Vo februári prezidentka SR Zuzana Čaputová, naopak, podpísala napriek protestom novelu Zákonníka práce. Zamestnanci

tak prišli o automat na výpočet minimálnej mzdy, odpojili sa príplatky od minimálnej mzdy, znížili sa minimálne mzdové nároky, sťažilo sa pôsobenie odborov u zamestnávateľa, zrušilo sa rozširovanie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa, zmenilo sa pôsobenie zástupcov zamestnancov v tripartite, starší ľudia, ktorí dovŕšili šesťdesiatpäť rokov a majú nárok na starobný dôchodok, môžu dostať v práci výpoveď. Zato v máji tohto roka sa objavila novela, podľa ktorej sa má odchod do dôchodku zvyšovať. Zrušilo sa oslobodenie trinástych a štrnástych plátov od sociálnych odvodov. Minimálne dôchodky pre dvestošesťdesiat tisíc ich poberateľov sú v tomto roku zmrazené.

V apríli 2021 nový premiér Eduard Heger na tlačovej besede bombasticky vyhlásil, že minister financií Igor Matovič má pripravené „veľmi

kvalitné návrhy na cielené odškodnenie“ majiteľov povinne zatvorených prevádzok pre koronakrízu. Na konci mája sa tlačovka už nekonala, iba z médií sa obchodníci dozvedeli, že štát ich nechá utopiť sa v dlhoch, ktoré si sami nespôsobili. Vláda poskytla iba tridsaťpäť percent z fixných nákladov, ktoré obchodníci počas zatvorenia mali, a odmietla refundovať ušlé tržby vo výškach desiatok miliónov eur. Niektorí z nich už podali žaloby na Európsky súd pre ľudské práva. Čo sa týka firiem, za prvý štvrtrok tohto roka ukončilo svoju činnosť dovedna deväťstôpäťdesiat spoločností s ručným obmedzeným a štyridsaťjeden akciových spoločností. Podľa Štatistického úradu SR medziročná miera nezamestnanosti, vypočítaná z počtu uchádzačov o zamestnanie, v januári 2021 vzrástla zo 6,13 percenta na 8,5 percenta. V apríli 2021 sa zvýšila na 8,55 percenta.

Výsledok vládnutia je nárast nezamestnanosti, chudoby a znížovanie sociálnych istôt občanov. To nemožno považovať isto za úspech. „Chceme urobiť zo Slovenska úspešnú, modernú krajinu, kde budeme radi žiť“, povedal pre reláciu Ide o pravdu premiér Eduard Heger.

SPOZA OPONY

Konflikty majú vedľajšie obeť, s nimi sa síce ráta, ale iba sa odhaduje, aké môžu byť. Ak si nevymýšľam, vedľajšími obeťami konfliktu, ktorý sa začal ako občianske nepokoje, občiansky konflikt či občianska vojna, je neuskutočnený divadelný projekt a jeho vyhladený autor Peter Valo. Začalo sa to nevinne. Pred rokom 2014 na východe prevažne ruskojazyčnej Ukrajiny hral chýrny moskovský MCHAT hru kyjevského rodáka Michaila Bulgakova Biela garda. V Donecku a vo vtedajšom Dnepropetrovske sa platili veľké sumy v dolároch za najlepšie miesta v divadle.

Futbaloví fanúšikovia vedia, aké štadióny, dnes ruiny, v onej časti Ukrajiny vtedy stáli, kto by nepoznal Šachťor Doneck. Kto tam pred rokom 2014 bol, videl letiská, o ktorých sa Bratislave iba snívajú, tiež dnes ruiny, či pohodlné hotely, kde v recepcii nepretržite na obrazovkách šlo nielen spravodajstvo CNN a BBC, ale najmä burzové kanály z Londýna pre miestnych bohá-

čov, vtedy pánov Východu. Tá atmosféra, v ktorej ľudia platili stovky dolárov za dobré kreslo na Bulgakovovu hru, ruskú hru satirika z roka 1924 o osudoch Kyjeva v podaní MCHAT-u, ma priviedla na myšlienku nájsť v tomto

stve Červenej armády nad nemeckými, rumunskými a maďarskými vojskami pri Stalingrade nastal rýchly ústup, Slováci sa stiahli na Krym a odtiaľ ich zachránili rumunské lode. Náš generál mal už svoju favoritku – opernú spe-

v roku 1941 na trenčianskej stanici pri odchode vlaku do Ťaženia proti ZSSR. V čase SNP v roku 1944 „niekto“ zabudol pred Nemcami zavrieť trezor Slovenskej armády s vyšetrovacím spisom, ako to vlastne bolo s oným

po boku kanadskej a vždy hostí srdečne vítal v civile, kým na oficiálne podujatia chodil v uniforme plukovníka. Spokojný s tým, že obe armády, v ktorých slúžil, sú spojencami. Kto ho poznal, vie, koľko úsilia venoval, aby našiel posledné stopy, svedectvá o popravenom otcovi. Financoval pamätnú tabuľu v nemeckom koncentráku, ako aj otcovu bustu v rodnej Bošáci. Vďaka tomu vieme, kde zahynuli štyria slovenskí generáli, okrem roky spomínaných Viesta a Goliana aj Malár a Jurech. Marcel Jurech sa podieľal na niekoľkých výpravách Klubu generálov vedených generálom Naďovičom, kľúčovým armádnym činiteľom pri definitívnom odchode sovietskych vojsk, do nemeckého koncentráku Flossenbürg.

Štyri mesiace bojoval – prekonaval Covid 19. Boli sme v spojení, dohodnutú júnovú návštevu som nestihol, Marcel, ročník 1934, sa iste chcel rozlúčiť s dôstojným odkazom. Opustená zostane aj jeho uniforma kozáckeho atamana, ktorú mu miestni kozáci venovali pri jeho nedávnej návšteve pod Elbrusom.

Prečo nevieme dňa ani hodiny

Dušan D. KERNÝ

prostredí ochotu a, samozrejme, peniaze, o ktoré tam zrejme, keď ide o dobré divadlo, nie je núdza. Nápad bol jednoduchý – satirik Valo, o. i. autor diela Ako som zabíjal štát, bol dobrý známy slovensko-kanadského pilota, ktorého otec sa zapísal do slovenských dejín druhej svetovej – so svojou divíziou sa dostal až na Kaukaz, až pod najvyšší vrchol Európy Elbrus. A tam tento slovenský generál zrejme chcel prejsť na sovietsku stranu s celou divíziou. No po zdruvujúcom víťaz-

váčku. S ňou pilotujúci odletel na Slovensko, ona sa stala ozdobou nitrianskeho divadla. Príbeh patrí Petrovi Valovi. Čitateľ uzná, že nadaný satirik môže z toho urobiť dobrú operetu, a nielen to. Stačí už len „malickosť“ – nájsť v nezávislej Ukrajine a na nezávislom Slovensku dostatok zdrojov, a tak som si myslel, že si na to môžem vzhľadom na kontakty trúfnuť.

No pomery sa zvrtili. Prišli mi o. i. dobrého priateľa. Syna oného slovenského generála. Svojho otca videl naposledy

prechodom divízie na sovietsku stranu. Slovenský generál skončil v koncentráku Flossenbürg, ruskú speváčku z divadla Nitry tiež odvieľko gestapo. Generálov syn v roku 1968 odišiel z našej armády do kanadskej. „Dušan, nie som na hlavu padnutý, keby som šiel do USA, nasadia ma ako pilota do vojny vo Vietname a v kanadskom letectve mi to nehrozilo.“

Po roku 1989 sa vrátil, pred jeho domom na svahu Malých Karpát roky viala slovenská zástava

SEBAOBRAHA

Slovenskí vedci a odborníci združení v iniciatíve Veda pomáha – COVID-19 zverejnili verejnú výzvu, v ktorej upozorňujú na pravidlá, ktoré by sme mali všetci počas leta dodržiavať.

1. Zaočkujte sa, aby ste mali pekné leto a aj zvyšok roka. Očkovanie vás ochráni pred ťažkou chorobou i jej vážnymi následkami.

2. Presvedčte svojich ešte nezaočkovaných príbuzných, priateľov a známych, aby sa zaočkovali. Nie všade na svete majú ľudia túto možnosť.

Pandémia a leto

3. Objavujte krásy Slovenska a využívajte služby nášho domáceho turistického ruchu. Podporíte tak našu ekonomiku a kultúru.

4. Do zahraničia cestujte, ak je to možné, iba zaočkovaní. Cestovný semafor sa zmenil od 9. júla. Pravidlá pre príchod na Slovensko po novom závisia od toho, či je človek zaočkovaný, alebo nie. Ruší sa tak rozdelenie krajín podľa ich rizikovosti z pohľadu epidemiologickej situácie. Vyplýva to z návrhu aktualizácie cestovného semafora z dielne Ministerstva zdravotníctva SR. Zmenou v cestovnom semafore sa má minimalizovať import delta variantu. Za úplne zaočkovanú osobu sa pri prechode slovenskými hranicami považuje ten, kto je štrnásť dní po podaní druhej dávky vakcíny (Pfizer/BioNTech, AstraZeneca, Moderna, Sputnik V). Taktiež to sú osoby, ktoré sú dva týždne po podaní jednodávkového vakcíny (Johnson & Johnson). Ďalej to sú ľudia, ktorí sú štrnásť dní po podaní prvej dávky vakcíny do stoosemdesiat dní po prekonaní ochorenia COVID-19. Zaočkovaní ľudia sa musia po prekročení hraníc preukázať potvrdením o očkovaní, a to tzv. GreenPassom, prípadne národným očkovacím certifikátom s QR kódom. Ak už cestujete, tak radšej iba do zelených krajín. Vyhnite sa výletným lodiam, plným rezortom s množstvami ľudí, pred leteckou dopravou uprednostíte cestu autom. Prežijete tak dovolenku bez obáv.

5. Na svadbu alebo oslavu choďte, ak ste zaočkovaní alebo ak máte čerstvý negatívny test – priniesie to šťastie mladomanželom, svadobčanom, oslávencom aj oslávenkyniam.

6. Aj na akékoľvek iné veľké stretnutia (festivaly, diskotéky, športové podujatia, púte...) choďte, iba ak ste zaočkovaní alebo máte negatívny test nie starší ako dvadsaťštyri hodín.

7. Stretávajte sa radšej vonku ako vnútri, je to oveľa bezpečnejšie. Navyše, slnko podporuje tvorbu vitamínu D, ktorý prispieva k správne fungovaniu imunitného systému.

8. Športujte najmä vonku, je to zdravšie, príjemnejšie aj bezpečnejšie. Aj šport, dobrá kondícia a veľa ovocia a zeleniny sú dôležité pre správne fungovanie imunitného systému. Teraz je ten správny čas doplniť zásoby.

9. Vyhýbajte sa sociálnym médiám a portálom s neoverenými informáciami, je tam veľa lží a negatívnych emócií, ktoré vám neprospejú. Starajte sa o svoje duševné, mentálne, ako aj fyzické zdravie.

10. Ak ste z nejakého dôvodu nezaočkovaní, správajte sa obozretne (ruky – odstup – rúška – vetranie), aby ste sa vyhli infekcii a nešírili ju.

Pripomíname, že očkovať sa dá už aj u všeobecných ambulatných lekárov, ktorí sa prihlásili, že takúto činnosť budú vykonávať.

(ib)

Marián LACKO: Ako spoločnosť si nevieme sadnúť za jeden okrúhly stôl a dohodnúť sa Matica by mala byť najmä kultúrna organizácia

Zhovárал sa: Matej MINDÁR – Foto: archív (ml)

Miestna a regionálna kultúra je neoddeliteľnou súčasťou Matice slovenskej (MS). Počas pandémie ochorenia Covid-19 sa stala jedným z najpostihnutejších sektorov našej spoločnosti. Nielen o tom sme sa rozprávali s predsedom Divadelného odboru MS Mariánom LACKOM.

• Na Pedagogickej fakulte (dnes UMB) v Banskej Bystrici ste v roku 1986 úspešne vyštudovali odbor slovenský jazyk a literatúra – výtvarná výchova. Prečo ste sa rozhodli pre tento smer?

Pôvodne som vôbec nechcel študovať slovenský jazyk a literatúru. Mojm snom bolo stať sa profesionálnym maliarom. Preto som sa rozhodol, že si podám prihlášku na Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave. Moji známi ma však

INTERVIEW

presvedčili, aby som najskôr vyskúšal Pedagogickú fakultu v Banskej Bystrici. V tom čase to bola jediná výtvarná škola na Slovensku. Keďže výtvarná výchova sa dala študovať na PdF buď s ruským, alebo so slovenským jazykom, tak som si vybral slovenčinu. Po roku štúdia som sa nakoniec rozhodol ostať v Banskej Bystrici a vyštudoval som pedagogický odbor slovenský jazyk a literatúra – výtvarná výchova.

• Ste aj autorom projektu a myšlienky umeleckých workshopov LETAVY, ktoré vyše tridsaťpäť rokov pripravujete a organizujete. Priblížili by ste nám o tom niečo viac?

LETAVY existujú tridsaťšesť rokov. Založili sme ich už v roku 1985 ešte ako študenti. Naším pôvodným zámerom malo byť len letné stretávanie bývalých spolužiakov. Tak sme vymysleli Letný tábor výtvarníkov – LETAVY. Postupne asi po piatich rokoch tam začali pribúdať ďalšie žánre ako hudba, divadlo, rôzne landartové a happenigové aktivity, neskôr aj prednasy, literatúra atď. V súčasnosti už minimálne pätnásť rokov patrí medzi najväčšie multizánrové umelecké tábory na Slovensku, a dokonca už aj v Európe. Je to tábor pre dospelých, ale môžu tam prísť aj deti od pätnásť rokov. Vítané sú aj mladšie deti, ale musia prísť s rodičmi. Dĺžka pobytu je jeden týždeň. Jeho súčasťou je pätnásť až sedemdesiat dielní pod vedením profesionálnych lektorov. Väčšinou sú to učiteľia a profesori z vysokých škôl, ale aj známi herci, ako napríklad Marek Majeský, Jana Olhová, Marián Labuda ml. a ďalší.

MEDZI NAMI

Známy Ovidiov frazeologizmus „Abducat praedam, qui occurrit prior“ – Kto seje vietor, žne búрку, ktorý sa udomácnil v mnohých jazykoch ako porekadlo, vyjadruje skúsenosťou overenú prax, že agresívne, nenávisťné správanie, ubližovanie a škodenie iným sa obráti proti pôvodcovi. Toto porekadlo mi napadlo, keď som si prečítal čosi ako komentár Filipa Struhárika v Denníku N pod názvom „Republike hrozí rozpad, liberalizmus je zhubnejší ako korona, strašia Slovenské národné noviny. Ich budúcnosť je neistá“. Napokon, pri podrobnejšom pohľade na vec som Ovidiovu myšlienku zavrhol, lebo akýže vietor tu zavanul, iba ak trochu smradu páchnuceho nevráživostou.

Autor, editor Denníka N, má asi vykočené do parlamentu do niektorých z liberálnych strán ako jeho niekdajší kolega – „lovec konšpirátorov“ Ján Benčík z krachujúcej strany Za ľudí. Mohla by to byť motivácia. Okrem toho, len ťažko sa dá ubrániť dojmu, že pán Struhárik, vyznamenaný Cenou Otvorenej spoločnosti, pracuje na objednávku kohosi, kto má v zuboch Maticu slovenskú a jej národné noviny. Jeho ťaženie

Predseda Divadelného odboru Matice slovenskej Marián Lacko je známy organizovaním multizánrového umeleckého letného tábora LETAVY, ale aj sám sa aktívne venuje nielen divadlu, ale aj výtvarnej tvorbe.

• Svojou výtvarnou tvorbou ste sa predstavili na vyše tridsiatich výstavách doma i zahraničí...

Máte pravdu. Od strednej školy som začal robiť grafické techniky, ktoré si vyžadujú veľa času, ale zároveň sa dá z nich urobiť viac odtlačkov. Tematicky je to najmä figurálna kompozícia, v ktorej sú zobrazené vzťahy, podobne ako je to v divadle. Dôležitými postavami v mojih obrazoch sú šašovia a králi. Kontrast medzi týmito dvoma postavami je rozhodujúci. V jednom prípade zachádzam do dosť silného symbolizmu, inokedy sa snažím zobraziť len obyčajný vzťah medzi ľuďmi ako takými. Vždy však figurálna kompozícia je pre mňa veľmi dôležitá.

• Vaše výtvarné zručnosti a skúsenosti ste uplatnili aj v ilustráciách kníh, ktoré vydalo Vyda-

vateľstvo Matice slovenskej. Ako vnímate jeho doterajšiu činnosť?

Vnímam to tak, že Matica slovenská veľakrát pomohla tým spisovateľom a tvorcom, ktorí mali problém presadiť sa niekde inde. Veľká vďaka za to, že vydala ich knihy.

• Súčasná pandemická situácia okolo ochorenia Covid-19 priniesla stratu príjmov aj v oblasti miestnej a regionálnej kultúry. Ako hodnotíte doterajšiu podporu štátu z pozície predsedu Divadelného odboru MS?

Osobne si myslím, že niekedy možno nie je ani tak problém podporiť, ale problém vzájomnej komunikácie medzi dotknutými subjektmi a štátom. Poznám veľa konkrétnych prípadov najmä v súvislosti s Maticou slovenskou. A čo sa týka pandemickej podpory kultúrnym organizáciám

zo strany Fondu na podporu umenia, mám osobnú skúsenosť. Ako občianske združenie, ktoré organizuje už spomínaný umelecký tábor LETAVY, sme podali oficiálnu žiadosť. Za nejaký čas sme dostali aj konkrétnu odpoveď. Našou úlohou bolo poslať presné podklady. Následne nám vypočítali, koľko sme mali stratu oproti roku, keď ešte nebol covid. Výsledná suma nám bola nakoniec naozaj vyplatená. Podľa môjho názoru sme ju dostali, pretože sme rýchlo zareagovali. Ale viem o mnohých, ktorí nedostali ani cent. Prežili sme náročné časy. Som rád, že súčasná epidemiologická situácia umožňuje miestnej a regionálnej kultúre postaviť sa opäť na nohy. Moje prvé postcovidové vystúpenie sa uskutočnilo v Kultúrnom dome Opatovej pri Trenčíne 30. mája 2021.

• Ako vnímate činnosť Matice slovenskej v súčasnosti?

Hovoril som to už vtedy, keď som prijal funkciu predsedu Divadelného odboru MS, že v prvom rade treba, aby bol obraz Matice slovenskej pre širokú verejnosť pozitívny. Po bývalých vedeniach je stále čo naprávať. Súčasné vedenie sa v tomto smere snaží vykonať nápravu. A preto je dnes dôležité, aby nevznikli zbytočné komunikačné šumy. Bohužiaľ, niektorí vplyvní ľudia, majú v sebe ešte stále zakódované že Matica nie. No nezistia si skutočnú pravdu. Ako spoločnosť si nevieme sadnúť za jeden okrúhly stôl a dohodnúť sa na všetkom. Preto si myslím, že je to o tom, aby sa jedna aj druhá strana vedeli zbližovať, sadnúť si, podať si ruky a povedať – tak podme riešiť veci. Podľa môjho názoru by mala byť Matica slovenská v prvom rade kultúrna organizácia. Už sú prvé časy, keď sme museli bojovať proti maďarizácii. Áno, na juhu sa ešte nájdu ľudia, ktorí majú nacionalistické zmysľanie na slovenskej i maďarskej strane. Len medzi nimi vznikajú rozpory. Obyčajní ľudia sú obeťami týchto zbytočných sporov. Netvrdím, že sa máme ako Matica postaviť slovenskému juhu bokom, ale v prvom rade by mala podporovať miestnu a regionálnu kultúru, čo je v týchto rokoch prioritou súčasného vedenia.

proti týmto novinám má nezmažateľnú pečať demagógie: nepolemizuje s názormi novinárov, o ktorých sa v článku zmieňuje, ale ich hneď kadruje a nálepkuje z titulu samozvaného politického komisára.

Osobne mi neprekáža, ak venuje jeden riadok textu aj mne a čosi cituje z môjho staršieho článku o liberalizme, ktorý on vyznáva ako Sväté pismo. Chcem autora Denníka N

reprezentuje súčasná vláda. Uvedomujem si, že v oficiálnom mediálnom priestore sme my národne orientovaní novinári menšinou, ale nechápem, prečo by mal byť liberalizmus synonymom neznášanlivosti voči menšinám.

Struhárik sa dopúšťa nielen nepresností, ale aj zavádzania. Text Milana Kendu, uverejnený v SNN, je fejton a neplatia naň kritériá kladené na politický komentár, to predsa

ktorému patrila aj nemenovaná redaktorka z vášho denníka.

Prosím, pán editor a manažér Denníka N, len nijaké kádrové posudky, lebo všetko sa môže obrátiť aj proti vám. A nekádrujte nikoho, ani Evu Zelenayovú, dlhoročnú uznávanú novinárku, ani Romana Michelka, lebo nemáte na jeho intelekt a na jeho filozofické a politologické knihy už vôbec nie. Ak bol krátky čas členom a kandidátom politickej strany, mal na to právo ako občan, aj ako novinár.

Viem, že vás omínajú tri milióny lajkov na facebooku briskného politika a filozofa európskeho formátu Ľuboša Blahu, že on sám mal viac interakcií ako celý váš denník. Musíte sa s tým zmieriť. Ak je zvykom vo vašom liberálnom detašovanom pracovisku kopať do svetoznámych spisovateľov, povedzme ako je Jozef Banáš – za jeho skvelú reportáž o Kryme, kopať do národných novin a ľudí s inými názormi a iným myslením, je mi vás úprimne ľúto. Nikdy vás nebudem posudzovať z pozície politického nepriateľa, či ste kiskovec, alebo čaputovec, aj keď ste boli spolu s kolegom Bánom ako osobní hostia na besede v paláci u pani prezidentky. Nie, kádrový posudok vám vystavovať nebudem. Budem len písať, pokiaľ sa dá.

Vstali noví kádrovníci

Ludovít ŠTEVKO

ubezpečiť, že čo som napísal pred desiatimi rokmi alebo pred rokom, za tým si stojím, a súčasný spoločenský a politický vývoj len potvrdzuje môj názor. Pochádzam z tradičnej kresťanskej rodiny, slovenské národné povedomie som nasával od detstva a liberalizmus odmietam z presvedčenia. Lutujem, ak to niekoho irituje. Mám právo, rovnako ako moji kolegovia novinári, vyjadriť svoj názor na slovenskú spoločnosť i politiku v Slovenských národných novinách (SNN), aj keď na ne nejakým spôsobom prispieva štát, ktorý momentálne

absolvent žurnalistiky vie. Aspoň dúfam. Zaráža ma, že mojih kolegov negatívne hodnotí podľa toho, či boli neďávno v nejakej pre neho neprijateľnej politickej strane. Zrejme mu z pamäti vypadlo, že podpredseda strany OKS František Šebej bol zároveň šéfredaktor periodika Domino fórum a od roka 2004 až do roka 2010 redaktor Hríbovho Týždňa predtým, ako sa stal poslancom NR SR za Most – Híd. Mohli by sme hovoriť aj obrátenom garde, o novinárovi Gáborovi Grendelovi a neskôr politikovi z OĽaNO, o Lipšicovom stáde, ku

Rozčarovanie z vládnutia terajších koalíčných strán je čoraz výraznejšie

Vláda štyroch stráca podporu

Štefan SAMSON – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

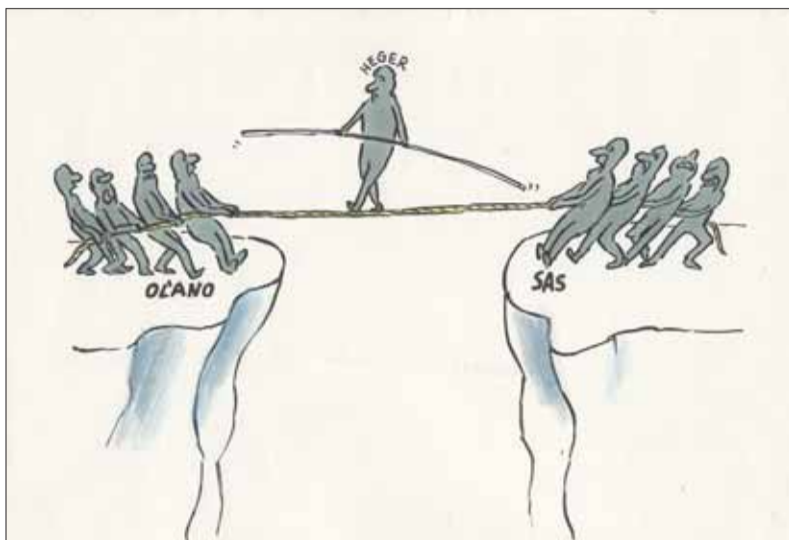
Zvykne sa hovoriť, že národ má takú vládu, akú si zaslúži. Toto zovšeobecnenie ťažko potvrdiť, ale niečo pravdy na ňom je. V posledných parlamentných voľbách čosi pred vyše rokom dali občania svoje hlasy politickým stranám, s ktorými sa ako-tak stotožnili. Predošlé politické strany vo vláde sa im zdali už nevierohodné a aj podozrivé zo spolupráce a spájania s finančnou oligarchiou, ktorá akoby im diktovala spôsob vládnutia na svoj prospech.

Voliť tak, aby za každú cenu došlo k zmene politických strán, ktoré by boli v novej vláde, sa ukázalo dosť nedomyšlené. Zdá sa, že sme si pomýlili zmenu vládnutia so zmenou vlády...

VLÁDA ŠTYROCH

Najviac volebných hlasov a štyridsať tri poslancov mandátov získalo zoskupenie OĽaNO. Jeho predseda Igor Matovič bol poverený zostavením vlády. Na základe u nás platných a existujúcich podmienok demokracie nie je pritom toto protestné hnutie systémovou, štandardnou, skutočnou politickou stranou. Podľa niektorých analytikov funguje skôr, ako spoločnosť s ručením obmedzením. Nemá oficiálne sídlo. Nevlastní vlastnú budovu ako centrálu. Z volieb a zo štátneho rozpočtu získalo z verejných financií dvadsať miliónov eur. Na voľby minulo dva milióny. Ostalo mu osemnásť miliónov.

OĽaNO do vlády pribralo ďalšie tri politické subjekty – rodinnú stranu Sme rodina, stranu Sloboda a solidarita (SaS) a stranu Za ľudí. Vzniklo vládne zoskupenie štyroch politických strán. Vláda, ktorá sa takto sformovala, má v parlamente absolútnu väčšinu s deväťdesiatimi tromi poslancami. Táto jej absolútna moc v parlamente je na jednej strane obrovská výhra a výhoda. Prináša možnosť a v podstate bez problémov presadzovať a uskutočňovať svoje ekonomické a politické záujmy a v súlade s nimi aj svoje predstavy rozvoja ekonomiky a spoločnosti. Na druhej strane však nemá v parlamente v opozícii účinnú oponentúru. Situácia

je taká, že opozícia môže do roztrhnutia kritizovať chyby, nedostatky v predkladaných vládnych zákonoch, novelách, návrhoch, opatreniach a rozhodnutiach, aj tak nič nezmože. Vládne zoskupenie si robí, čo chce, schvaľuje, čo samo uzná za vhodné a potrebné.

PRIBÚDA NESPOKOJNÝCH

Rok od zvolenia novej vlády je spoločnosť zneistená a jej prevažná časť je nespokojná s jej vládnutím. Svojimi rozhodnutiami rozdeľuje spoločnosť. Väčšina občanov, podľa prieskumov viacerých agentúr až vyše sedemdesiat percent, jej neverí a myslí si, že nie je schopná svojimi odbornými a politickými znalosťami a schopnosťami viesť štát. Nemálo občanov verejne deklaruje, že sa hanbia za takúto vládu... Koalícia napriek značnej kritike od

verejnosti, najmä politickej opozície, vedomá si svojej moci a podpory väčšiny v parlamente stále chce vládnuť. Jej hlavní predstavitelia vyhlasujú a stále zdôrazňujú, že boli zvolení na štyri roky, že nechcú sklamať svojich voličov a že chcú vládnuť celé obdobie, na ktoré boli zvolení.

Vláda robí veľa zbytočných opatrení i nariadení. Presúva inštitúcie a úrady z jedného ministerstva na druhé, vytvára nové, nie potrebné inštitúcie. Parlament sa prekonáva v prijímaní zákonov a noviel, veľmi často v zrýchlenom postupe so zdôvodnením, že si to vyžaduje sťažená situácia spojená s pandémiou, čo nie je vždy pravda.

Občanov znechucujú aj neustále roztržky, hádky a osočovanie v samotnej koalícii, medzi jej jednotlivými politickými stranami a ich

predstaviteľmi. Tieto rozbroje vedú k nestabilite vlády i parlamentu. Nezhody a hádky vo vnútri vládnucej koalície a ich pretriasanie navonok otravuje občanov a verejnosť.

■ PREDČASNÉ VOLBY

Nedôvera občanov k nášmu systému vládnutia politických strán má dlhodobější charakter. Nespokojnosť s ním bola už aj predtým. V súčasnosti však narastá do rozmerov, ktoré vychádzajú viac navonok, stávajú sa akútnymi a rozhodne vyžadujú nápravu. Vládnuce politické strany musia zmeniť systém vládnutia a svoje stranické záujmy musia podriadiť celospoločenským. Takisto ich predstavitelia musia politicky a odborne popracovať na sebe a dorásť na demokratickú úlohu vládnutia. Ak to neurobia, občania ich skôr či neskôr odpišu a úplne im prestanú veriť.

Opozíčné parlamentné politické strany, najmä Smer – SSD a Hlas – SD, sa usilujú pomocou referenda o predčasné parlamentné voľby a skrátenie mandátu súčasnej vlády. Či bude vypísané referendum a s akou otázkou alebo otázkami, o tom rozhodne Ústavný súd SR. Aj keby sa uskutočnilo referendum, je však málo pravdepodobné, aby sa na ňom zúčastnila nadpolovičná väčšina oprávnených voličov.

Politické strany, a zvlášť to platí pre vládnuce, by mali viac počúvať, brať na vedomie a viac rešpektovať mienku a názory občanov. Možno by nášmu súčasnému politickému systému vládnutia na nejaký čas, aspoň na jedno volebné obdobie, pomohla vláda odborníkov vymenovaných prezidentom SR. Zbavili by sme sa dnešného politického marazmu a rozčarovania z vládnutia našich politických strán. Tie by si v prvom rade mali uvedomiť, že stranické záujmy sú druhoradé a môžu sa realizovať len cez oprávnenia, potreba a práva celospoločenské, ktoré sú prvoradé.

Prvoradosť celospoločenských záujmov nemôže byť v nijakom demokratickom systéme vládnutia sponchybovaná, zaznávaná a nerealizovaná.

NA OKRAJ

Verejné financie sú vo väčšine členských krajín eurozóny ako po zemetrasení, čo platí aj pre Slovensko. Opakované lockdowny znížovali ich príjem a výdaje zaťažovali navyše nepredvídané náklady. V „dobrych časoch“ sme akosi zabudli myslieť na horšie dni, a tie sú na prahu. Aj preto nás čakajú reformy, ktoré sa dotknú oboch stránok verejných rozpočtov. Už sme zažili reformy hospodárstva za vlády Mikuláša Dzurindu, ktorá nebola nič inšie len výpredaj nášho majetku do zahraničia.

Na prahu reformy

To sa teraz (dúfajme) nestane. Situáciu ešte komplikuje aj starnutie obyvateľstva, čo len zhoršuje dlhodobú udržateľnosť verejných financií. S pochopiteľnou zvedavosťou preto očakávame, aký konsolidačný projekt pripraví terajšia vládna koalícia. Nikoho zrejme neprekvapí, že reforma sa prejaví v oblasti daní, odvodov aj dôchodkového systému, čo väčšinu domácich určite nepoteší. Doteraz sú známe len úvahy, ako znížiť administratívnu náročnosť výberu daní a odvodov zavedením jednej dane a jedného odvodu a ako daňovo zosúladiť daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov či jednoosobových eseročiek. Najviac sa hovorí o zvýšení dane z nehnuteľností podľa cenovej mapy. Tú však verejnosti zatiaľ nikto nepredstavil. Podľa názoru viacerých odborníkov treba najprv urobiť poriadok v katastrálnych nehnuteľnostiach, v ktorom nie sú zaevidované všetky nehnuteľnosti, čo má, samozrejme, vplyv na objem zaplatenej dane, ktorá sa platí do samosprávnych rozpočtov obcí a miest. Nebudeme už aj tak zložitú problematiku komplikovať ešte i existujúcimi čiernymi stavbami. Zrejme najskôr je potrebné vyčísliť predpokladaný nesúlad medzi objemom výberu doteraz zaplatenej dane z nehnuteľností a po novom zaevidovaní nehnuteľností, ktoré doteraz v katastrálnych vedeniach neboli, a preto na ne ani neboli vystavené daňové výmery.

Ešte horšia situácia je v evidencii parciel. O ich rozobrenosti, ale aj existencii medzi množstvom nepoznaných, a teda aj neplatiacich vlastníkov, sa dlhodobo vie, s čím súvisí potreba uskutočniť čo najskôr pozemkovú reformu. Bez toho vláda nebude schopná objektivizovať spomínanú cenovú mapu. Ako to napokon dopadne, nebudeme špekulovať, ale podľa už schváleného „Sulíkovoho balíčka“, že zákony majú platiť vždy od nového roka, vláde už veľa času na reformu verejných financií neostáva.

S inými daňovými sadzbami inými ako doteraz sa vo všeobecnosti ráta, rovnako aj so zásadnými zmenami v doteraz nastavenom dôchodkovom systéme. Sem patria aj opatrenia na zvýšenie efektívnosti výberu daní, pod čím treba rozumieť zníženie daňovej medzery pri výbere dane z prídanej hodnoty, čo je najväčšia príjmová položka v štátnom rozpočte. Zároveň treba počítať aj so znížením výdavkov vo verejnej správe, čo je zvlášť citlivá oblasť. Reforma verejných financií by sa však nemala dotknúť živnostníkov a malých firiem v zhoršovaní podmienok na podnikanie, keďže sú chrbtom fungovania domácej ekonomiky. V opačnom prípade sa môže stať, že sa rozbujuje sivá ekonomika, a to si nepraje asi nikto z nás.

Róbert HÖLCZ

Negatívnym dosahom koronavírusu je narastajúca zadlženosť verejných rozpočtov

Pandémia a choré štátne rozpočty

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Globálna recesia ekonomiky, meraná poklesom HDP a mierou nezamestnanosti, vyzerá v skutočnosti lepšie, ako sme predpokladali. Dôvodom je nielen uvoľnená menová politika centrálnych bánk na oboch stranách Atlantiku, pod čím treba rozumieť nízke úrokové sadzby a tiež narastajúce nákupy štátnych dlhopisov od komerčných bánk, ale aj fiškálne stimuly od národných vlád, čo v minulosti nikdy nebolo.

SVET FINANCIÍ

A tak najväčším negatívnym dosahom koronavírusu je narastajúca zadlženosť verejných rozpočtov k HDP, čo bude alfa omega hospodárskej politiky všetkých vlád v nasledujúcich rokoch. Pozrime sa teda, ako sa s najväčšou boľáčkou ekonomiky chcú popasovať USA a členské štáty Európskej únie.

■ STIMULAČNÝ BALÍK

Americké hospodárstvo má naštartovať stimulačný balík 1,9 bilióna dolára. Časť z týchto prostriedkov išla priamo na účty domácností. Vládne šeky sa okamžite premietli do vyššej spotreby, a teda aj následného rastu HDP. Spomínaný stimul sa bude splácať výrazne vyššími korporatívnymi daňami, ako aj daňami od známych amerických digitálnych spoločností, ktoré ich doteraz platili tam, kde daňové sadzby boli najnižšie.

Na starom kontinente prijali európski politici mechanizmus vzájomnej pomoci cez fond obnovy,

ktorého gestorom je Európska komisia. Zatiaľ nemá nijaké peniaze, má ich vraj získať emitovaním spoločných európskych štátnych dlhopisov v celkovom objeme 750 miliárd eur. Takto získané peniaze sa majú

podľa dohodnutého kľúča rozdeliť medzi jednotlivé členské krajiny, pritom menšia časť z nich bude aj nenávratná. Odborné skupiny pri Európskej komisii (EK) v súčasnosti posudzujú projekty z predložených

národných projektov obnovy, keďže sa od nich vyžaduje, aby splňali čo najviac zásady zelenej ekonomiky, ako aj digitalizácie v tých oblastiach, kde slovenská ekonomika na základe porovnania zaostáva za priemerom EÚ. Slovenský plán obnovy Európska komisia už schválila. Na uskutočnenie desiatok reforiem máme k dispozícii vyše šesť miliárd eur z fondu obnovy, osem miliárd eur doteraz nevyčerpaných z predchádzajúceho obdobia a trinásť miliárd eur z nového európskeho rozpočtu.

■ SLOVENSKÉ FIRMY

Z hľadiska znížovania deficitu verejných financií však bude dôležité, aby sa na realizácii schválených projektov podieľali najmä slovenské firmy, ktoré budú zvyšovať zamestnanosť a platiť dane a odvody do slovenského rozpočtu. Keď už to majú byť zahraničné, tak len z EÚ, v nijakom prípade nie firmy mimo starého kontinentu. EK vraj už pracuje na návrhu pravidiel, ktorými sa na realizácii projektov obmedzí účasť zahraničných firiem. Dôvodom môže byť, že EK ešte nevie, s akými novými daňovými príjmami bude môcť rátať. Najväčším prínosom do rozpočtu by zrejme boli dane od amerických digitálnych spoločností, ale dnes sa navrhuje, aby daň z príjmu právnických osôb bola všade na svete najmenej dvadsaťjeden percent.

Je dosť možné, že spôsob splácania dlhov dnešných európskych politikov už málo zaujíma, keďže dlhy sa budú splácať od roka 2027 až tridsať rokov, a to väčšina z nich si už bude užívať zaslúžený dôchodok za prácu v európskych inštitúciách.

GLOSA

Akademický Prešov je známy súťažný festival umeleckej tvorivosti vysokoškolákov. Jeho päťdesiaty štvrtý ročník predčasne ukončila „druhá vlna“ koronavírusovej epidémie a presunula ho do online priestoru. Riaditeľom festivalu prakticky od jeho vzniku je významný dramatik, divadelný vedec a spisovateľ prof. Karol Horák, ktorého najnovšiu hru Prorok Štúr a jeho tiene uviedlo Slovenské národné divadlo...

Dôvetok k festivalu

Časť festivalu tvorila prezentácia prvého slovenského vydania eposu Johna Milтона Stratený raj. V programe opäť dominovali tzv. nezávislé divadlá a uskutočnili sa aj divadelné workshopy. Úspešné prešovské študentské divadlo PU na festival pripravilo hru Milenec. V minulosti uviedlo celý rad zaujímavých projektov – od inscenácie dejín prešovského evanjelického kolégia, rekonštrukcie Prešovských jatiek cez minimalistické inscenovanie bitnickej poézie, obohatenej o tanečné kreácie, až po originálne spracovanie Dickensovej Vianočnej kolody s použitím prvkov bábkového divadla. Medzi mladé herecké osobnosti študentského divadla PU v Prešove patria T. Poláková, M. K. Hnáť, L. Ihnátová, M. Bálintová, M. Váňová či v minulosti mená ako B. Farkaš, P. Himič, D. Kyslanová, G. Kulbak, P. G. Hrbatý, J. Jendrichovský a mnohí ďalší. Tentoraz mladí prešovskí vysokoškolskí divadelníci nadviazali spoluprácu s režisérom Matúšom Olhom. V Epilógu k festivalu pripravili čítané divadlo – absurdnú komédiu Milenec od dramatika a aktívu Harolda Pintera, nositeľa Nobelovej ceny za literatúru 2005 (mimočodom, tento autor odvážne odsúdil bombardovanie Iraku, Južoslávie a Afganistanu). Inscenáciu tvoril dialóg dvoch hercov, do ktorého vstupoval – čítaním Pinterovho scenára – samotný režisér. Podľa programového bulletinu hra „opisuje bezprostredne archetypálne životné situácie rozvíjajúcich sa ambivalentných ľudských vzťahov“. Režisér na začiatku predstavenia rozliat hercom, zvukármi, osvetľovačmi a napokon i sebe do pohárikov „tulamorku“ a spustil opis mikrokozmu, v ktorom sa hra odohráva. Nasledoval absurdný dialóg dvoch postáv – Sára a Richarda – ktorý satirickým spôsobom parodoval drámy života.

Pointu celého absurde vystaveného deja radšej zamlčím, keďže toto predstavenie v rozšírenej podobe inscenujú v rámci ďalšieho ročníka festivalu Akademický Prešov. Inovatívnym prvkom bolo použitie miestneho dialektu – šarištiny. Herecké výkony boli na slušnej úrovni a participácia extrovertného režiséra zväzňovala vtip a originalitu celého projektu. K najvtipnejším momentom patrili úvahy o tom, či má byť milenka vtipná; či môže byť pomer jedného milenca dôstojnejší od pomeru druhého milenca či citát: Milenec by nemal mať zlé dni, pretože by tým neplnil svoju funkciu. Napätie celej inscenácie postupne graduje – začína sa až absurdne robotickým dialógom a končí sa výbuchom emócií. Inscenáciu prijali diváci pozitívne.

(lp)

Profesor kulturológie Jozef LEIKERT o počúvaní hlasu v sebe a hlasu iných

Dnešný svet nás odtahuje od láskyplnej kultúry

Zhovárал sa Lukáš PERNÝ – Foto: Juraj RAŠLA

Profesor Jozef LEIKERT je vysokoškolský pedagóg, historik, básnik, spisovateľ literatúry faktu. Pracoval v masmédiách, bol hovorcem prezidenta Slovenskej republiky, vedúcim Katedry kulturológie Filozofickej fakulty UKF v Nitre, pôsobil v Historickom ústave SAV, bol dekanom Fakulty masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave a v súčasnosti pôsobí na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Nitriansku katedru kulturológie oživil viacerými originálnymi akciami. Založil napríklad Cenu Pavla Straussa pre významné slovenské osobnosti i Cenu Jozefa Kronera a pravidelne organizoval vernisáže slovenských a zahraničných výtvarníkov. Je však najmä uznávaný spisovateľ, píše poéziu i literatúru faktu a za svoje diela získal viacero domácich a zahraničných literárnych cien. Literárny vedec a filozof Dalimír Hajko o ňom napísal dve monografie, v ktorých by sme našli aj toto hodnotenie: „V Leikertovej osobnosti sa spája historik s básnikom, investigatívny novinár s triezvym zaznamenávateľom spomienok osobností, ktorých sa dotýka predmet jeho skúmania.“

• Ako váš niekdajší študent vám za veľa vďačím. Spája nás kultúra a kulturológia. Ste prvý slovenský profesor kulturológie, viedli ste katedru kulturológie i Kulturologickú spoločnosť. Vieme, že existuje nespočetné množstvo definícií kultúry a s nimi súvisiacich definícií kulturológie. Predsa len, čo kultúra znamená pre vás?

Nechcem, aby sme si vzájomne vymieňali komplimenty, ale ako váš pedagóg musím povedať, že mi bolo sympatické vaše rebelantstvo, pre ktoré vás niektorí pedagógovia, ale aj doktor študenti nemali celkom radi. Páčilo sa mi, ako ste nad všetkým filozofovali, zamýšľali sa, kládli si otázky, ale zároveň hľadali odpovede. Už vtedy, počas vášho štúdia, som vedel, že máte radi umenie, kultúru, ale nielen ako začínajúci teoretik, ale aj ako aktívny hráč na bicie nástroje, čím ste mi boli blízky. Rozumeli sme si umelecky i ľudsky, aj preto som vám chcel udeliť Cenu vedúceho katedry, no tesne pred odovzdaním cien som odišiel z katedry za dekana fakulty do Bratislavy a môj nástupca v udeľovaní cien nepokračoval, čo je veľká škoda. Odvtedy vás sledujem a mám z vašich úspechov radosť, čo je pre mňa ako vášho bývalého učiteľa veľmi príjemné... Pýtate sa, čo pre mňa kultúra znamená? Skôr by som povedal, čím je mi kultúra. Všetkým, úplne všetkým... S kultúrou a umením naozaj zaspávam i vstávam. Vchádza mi aj do snov, čo je úžasné. Našťastie ma obklopuje dobrá kultúra a dobré umenie. Tú, ktorá ma vyrušuje alebo neteší, sa usilujem vytesniť zo svojho okolia, aj keď sa to vždy nedarí, pretože nás obklopuje aj nekultúra a nekulturné umenie. Najviac ma mrzí, ak sa nekultúrne správajú a komunikujú niektorí ľudia. Žiaľ, často aj tí, ktorí by nám mali byť vzorom... Pritom kultúra sa nielen rodí v komunikácii, ale aj sa v nej vyvíja. Komunikácia je obrazom človeka a obrazom doby. Niekedy sa mi však zdá, že sme sa odnaučili rozprávať, nevieme počúvať druhého a nedokážeme premýšľať nad vyrieknutým. Mnohí z nás sa iba mechanicky podriaďujú a strácajú vlastnú predstavivosť. Čítia sa stratení bez „organizátora“ zábavy, bez ustavičných obrazov a zvukov. Vzdávajú sa príležitosti využiť voľný čas podľa svojich predstáv, a tým aj zodpovednosti za seba. Zabúdajú, že osud, život, máme vo svojich rukách a nemali by sme ho dávať do rúk nikomu inému. Preto vidím veľkú úlohu kultúry práve v hľadaní staronových spôsobov v komunikácii. V počúvaní vlastného hlasu a ochote počúvať hlas iných.

• Pripomeniem definíciu UNESCO, ktorá chápe kultúru ako komplex špecifických duchovných, materiálnych, intelektuálnych a emocionálnych čít spoločnosti alebo sociálnej skupiny, ktorá zahŕňa spolu s umením a literatúrou aj spoločný spôsob života, životný štýl, hodnotový systém, tradície a vieru... Ako vy osobne vnímate zmysel ľudskej kultúry a spoločensko-vedného bádania na tomto poli? Akú má úlohu kultúra v živote obyčajného človeka 21. storočia? Vnímate kultúru normatívne, v zmysle zušľachtovania ľudskeho

rodu, alebo skôr ku kultúre pristupujete a skúmate ju zo širšej definície ako rôznorodý súhrn prejavov tvorivého ľudského ducha?

Nechcem vymýšľať ani sa pokúšať o nejakú novú definíciu. Už v predchádzajúcej odpovedi som naznačil, ako vnímam súčasnú kultúru. V tomto storočí zohráva mimoriadne veľkú úlohu, a ako som povedal, bude zohrávať ešte väčšiu. Dnešný svet – rýchly a dravý, akoby nás odtahoval od láskyplnej kultúry, čo neraz vidíme na správaní a konaní ľudí. Myslí si však, že práve v súčasnosti, keď je život v mnohých oblastiach komplikovaný, potrebujeme ešte väčšmi kvalitnú kultúru, aby nás poľudšťila, robila nás lepšími, pozornejšími, milšími, ohľaduplnejšími.

• Súčasťou kultúry je aj umenie a súčasťou umenia je i poézia, ktorú píšete. Veď ste autorom viacerých kníh poézie, ktoré sa úspešne presadili aj v zahraničí. Čo pre vás osobne znamená poézia? Aký v nej nachádzate spoločenský, ale aj osobný zmysel?

Rád čítam knihy slovenských básnikov, a nielen slovenských. Stále tvrdím, že slovenská poézia je kvalitná a porovnateľná s poéziou hoci ktorej inej krajiny. Zarmucuje ma však skutočnosť, že napriek tomu, že sme mali a máme viacerých výborných básnikov, málo sa o nich vo svete vie. Pritom to nie je naša chyba... Svoje robí zaiste aj to, že poézia sa v súčasnosti málo číta a nevydáva sa vo veľkých nákladoch. Ani vo svete, ani u nás. Kde sú tie časy, keď sa aj na Slovensku vo veľkom kupovali knihy poézie, keď sa básne s obľubou recitovali a v škole sa básnikom a ich tvorbe venovala iná pozornosť. Tvárim sa, že poéziu nepotrebujeme... Napriek tomu sa básne píše i vydávajú. Obdivuhodné je, že sa autori nevzdávajú. Nevzdáva sa ani poézia a čaká na znovobjavenie, návrat medzi ľudí. Len sa modlím, aby to dlho netrvalo... Poézia pre mňa osobne veľmi veľa znamená, je mojou súčasťou, potrebujem ju k životu ako vodu či vzduch. Potrebujem ju nielen vnímať, ale najmä tvoriť. Chvalabohu, mám pomerne veľa čitateľov, a to ma naplňuje nádejou, že poézia nie je mŕtva, a je len otázkou času, kedy ju ľudia znovu sprítomnia a budú z nej čerpať životnú silu, múdrosť, nádej.

Želám si, aby sprostredkovateľom týchto pocitov bola aj moja poézia.

• Založili ste a viedli niekoľko galérií (Malá galéria Smeny, Malá galéria Pravdy, Galéria Sala Terrena, Galéria Karola Kállaya). Sám som bol svedkom vášho pôsobenia v rámci Galérie na schodoch, kde ste pozývali významných umelcov nielen zo Slovenska, ale aj z Európy. V tomto ste ma veľmi inšpirovali. Čo vás viedlo k tejto osvetárskej činnosti a čo považujete za svoj najväčší úspech na poli propagácie výtvarníkov?

Každá galéria plní aj osvetovú činnosť, ale naša Galéria na schodoch pri nitrianskej katedre kulturológie, vlastne všetky galérie, ktoré som založil a viedol, si dávali za cieľ čosi viac než robiť osvetu. Okrem profesijnogalerijnej činnosti nám išlo aj o pedagogicko-výchovnú činnosť. Dôkazom toho je taká drobnosť, ktorá až takou drobnosťou nebola, že okrem profesionálneho komisára výstavy sme mali aj dvoch vicekomisárov – študentov, ktorí so svojimi hodnoteniami vystúpili na vernisážach. Pomáhali teda nielen s inštaláciou, ale aj s koncepciou, ktorá sa rodila už v ateliéroch. Musím povedať, že ich prejavy na vernisážach boli kvalitné. Vždy som mal radosť, keď som počul z úst výtvarníkov, že vystúpenia študentov boli neraz zaujímavejšie ako hodnotenie profesionálneho komisára. Myslí si, že aj týmto som dal študentom veľa, čo považujem za svoj veľký úspech.

• Ďalšou inšpiráciou sú vaše knižné rozhovory a celková propagácia osobností kultúry. Stotožňujem sa s vašim výrokom, že je beda národu, ktorý si neváža intelektuálov a nevie si zastat ich diela... Vy sám ste v tejto oblasti urobili kus práce. Ktorý z rozhovorov a ktorá z osobností vás v živote najviac zaujali, prípadne ovplyvnili?

Áno, urobil som niekoľko rozsiahlych knižných rozhovorov, podľa mňa s významnými osobnosťami (niektoré v spoluautorstve s Máriou Mackovou). Napríklad so spisovateľom Ladislavom Ťažkým, s hercom Jozefom Kronerom, cestovateľom a vedúcim rôznych expedícií Františkom Kelem, najstarším parlamentným stenografom na svete Jozefom Kocourkom či s lekárom, ktorý oddelil siamské dvoj-

čatá Jaroslavom Simanom. V rukopise mám ešte dve knihy s dvoma zaujímavými osobnosťami. Okrem toho som urobil štyridsaťstranové rozhovory s literárnymi vedcami a kritikmi Petrom Libom, Vincentom Šabikom a Dalimírom Hajkom. Ako novinár som urobil aj viacero ďalších menších či väčších rozhovorov. Na každý z týchto rozhovorov som sa pociťovo pripravoval, čo je mimoriadne dôležité, aby rozhovor bol dobrý. Musím povedať, že každé stretnutie, samotný rozhovor a potom jeho spracovanie bol pre mňa veľký zážitok. Práca zakaždým ťažká, ale v mnohom krásna a najmä poučná, pretože som sa vždy veľa dozvedel. Stretnutia, keďže najmä knižné rozhovory sa robili na niekoľkokrát, boli pre mňa mimoriadne inšpiratívne. Ťažko vybrať jedného interviewovaného, ktorý má najviac ovplyvnil. Ale predsa, veľmi rád spomínam na stretnutia s Jozefom Kronerom, ktorý bol úžasný herec a úžasný človek.

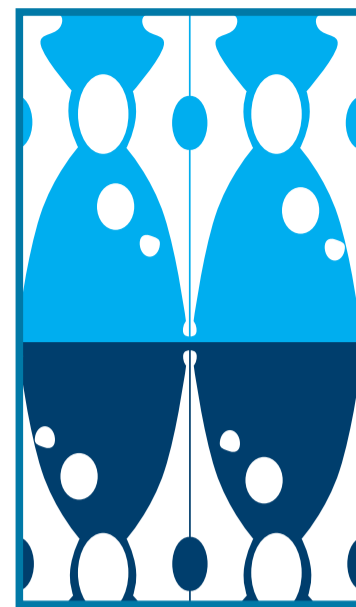
• Nedá mi neopýtať sa, ktoré historické osobnosti považujete za najväčších „duchov“ slovenského národa?

Slovensko malo a má veľmi veľa osobností, a rád o nich píšem. Aj preto vznikli dve knihy Osobnosti Slovenska I. a Osobnosti Slovenska II. V minulom roku mi vyšla veľká reprezentatívna kniha Osudy osobností Slovenska. Okrem toho som napísal dve rozsiahle knihy o spisovateľovi a novinárovi Ladislavovi Mňačkoví, ale aj knihu o Markovi Frauwirthovi, zavraždenom na výstrahu 17. novembra 1939, keď Nemci zatvorili české vysoké školy a 1 222 študentov odvliekli do koncentračného tábora. Predpokladám, že do konca roka v spoluautorstve vyjde kniha o novinárovi Romanovi Kaliskom. Urobil som aj kolektívne monografie o lekárovi a spisovateľovi Pavlovi Straussovi, kňazovi a kulturológovi Ladislavovi Hanusovi, politikovi Vavrovi Šrobárovi, prezidentovi T. G. Masarykovi či spisovateľovi Ladislavovi Ťažkom. Všetci sú veľkými slovenskými osobnosťami, veď aj T. G. Masaryk sa s najväčšou pravdepodobnosťou narodil na Slovensku v Kopčanoch. Verím, že časom spracujem ešte ďalšie slovenské osobnosti, pretože už mám niektoré rozpracované, napríklad knihu o úžasnom maliarovi Vincentovi Hložníkovi. Pre mňa sú to všetky významné osobnosti, a preto by som nerád niektorú vyzdvihol. Každá z nich je výnimočná niečim iným. Ich výnimočnosť najlepšie zhodnotil najspravodlivejší sudca – čas.

• Žijeme v ťažkom čase – plnom protirekcií a chaosu. Z vašich textov cítim silný humanistický odkaz. Čo by ste osobne pártetami odkázali dnešnej mladšej generácii? Aký je váš hlavný ideový odkaz?

Mladým ťažko radiť, veď oni radu nás starších ani nepotrebujú. Môžeme sa iba pokúsiť ich usmerniť. Iba pokúsiť – nič viac... A či si niečo z toho vezmú, závisí od nich. Verím že áno... Aj študentom zvyknem hovoriť, aby sa poučili z minulosti. Veď už Thomas Jefferson povedal, že história tým, že podáva správu o minulosti, umožňuje nám posudzovať prítomnosť.

RODINA a ŠKOLA

2/2021

Časopis založený v roku 1885 pod pôvodným názvom Dom a škola. S prestávkami vychádzal až do roka 2019.
Príloha Slovenských národných novín pre všetkých, ktorým záleží na dobrej výchove a vzdelávaní, pozitívnom myslení a pevnom hodnotovom svete.

Je všeobecne známe, že svaly i mozog treba trénovať, aby si udržali vysokú výkonnosť. Poznáme ľudí s vyvinutým a vycvičeným svalstvom, ktoré vystavujú na obdiv na rôznych súťažiach. Najlepší svalovci a svalovkyne majú svoju svetovú súťaž „Master“. Medzi najlepšími na svete sú aj Slováci. Máme viacero fitnessiek, ktoré už boli či sú vo svetovej špičke. Samozrejme, k najväčším svalom sa možno dopracovať iba tvrdou prácou, iba tvrdým tréningom...

Za školským rokom

Samy od seba nenarastú, aj keď sa mnohí o to s pomocou rôznych proteínov a steroidov pokúšajú. Na podfuk sa však príde rýchlo. Pekné telo má teda svoju hodnotu a jeho svalová hmota je jeho súčasťou. Mozog, teda miesto, kde je uložené celé bohatstvo nášho poznania vrátane vedomostí, zručností, skúseností, encyklopedických údajov, ale aj miesto, kde sa ukrýva naša kreativita, múdrosť a láskavosť či dobro, má tiež svoje dimenzie. Spomenuté hodnoty sa tam neocitnú len tak – sami od seba. Treba si ich vypestovať ako dobré a krásne svaly.

Mozog sa na prvý pohľad podobá vylúpnutému orechu. V množstve záhybov jeho sivej hmoty sa skrývajú milióny neurónov, ktoré sú navzájom prepojené a záhadným spôsobom dokážu v sebe ukladať naše vedomosti, informácie, vedia projektovať budúcnosť, čítať, počítať, rozprávať. Dva kilogramy tejto mozgovej hmoty je centrom nášho „ja“. Tam sa rodí naše myslenie, tam má korene všetko od nášho narodenia až po čas, keď sa náš mozog „odpojí“ od tohto sveta.

Ludský mozog je na jednej strane nesmierne zložitý, na druhej strane vlastne veľmi jednoduchý. V momente, keď nad niečím premýšľame, si vybavujeme obrazy alebo farby či emócie, zvuky, vône, chute, ktoré sa nám spájajú s nejakou udalosťou alebo miestom. Pracujeme teda so všetkými zmyslami. Keď si chceme niečo z toho poznamenať na papier alebo do počítača, používame na to klasické písmená a text. Znamená to, že všetky tieto pestré vnemy musíme zložiť do slov a viet a všetky zakódovať do písma, ktoré je zviazané s veľkým množstvom pravidiel. Sluch, hmat a zrak sú kľúčovými bránami nášho poznávania. Nimi prenikajú k nášmu centrálnemu počítaču rozhodujúce informácie a podnety. Celý proces učenia, ktorý je vlastný ľudskému jedincovi, sa v prvotných štádiách spája so školou a s učiteľmi. Tí spolu s rodičmi nás učia základné noty zberu dôležitých poznatkov, informácií i vnemov a zručností, ktoré meníme na vlastné kompetencie. Múdre ľudstvo už stovky rokov prevádzkuje školy, ktoré majú svoje premyslené programy obsahu a metód poznania rozčlenené do jednotlivých časových úsekov – školských rokov. Jeden z nich je zasa na konci. Bol zvláštny, lebo vzdelávanie bolo na mnohých miestach likvidované nebezpečným vírusom. Je na každom jednotlivcovi, rodičovi, učiteľovi, aby v nasledujúcom školskom roku zmobilizovali sily a dobehli zameškané, aby sme neboli národom „malých mozgov“. Bude to náročné, ale bez toho nebudeme úspešní.

Lubomír PAJTINKA

Kľúčové osobnosti v školstve musia dostávať kvalifikovanú podporu Bez učiteľov sa reformy školstva neudejú

Čo je najväčším darom učiteľa? Dar rétoriky, sugestívneho a zaujímavého odborného výkladu učiva, rozdávanie porozumenia či osobný príklad? Možnosť učiť i učiť sa je dar, ktorý človek dostáva nezištné od svojej spoločnosti. Keď sa Samuela Štúra, Ludo-vítovho otca a súčasne jeho učiteľa, pýtali, ku ktorým hlavným hodnotám vychovával svojich žiakov i deti, prezradil, že predovšetkým k vytrvalosti v každom smere, k trpezlivosti, húževnatosti a cieľavedomosti. To je možno tajomstvo úspechu dobrých učiteľov, múdrych rodičov i úspešných žiakov a detí aj dnes. Svet bol a je aj dnes založený na dôležitých hodnotách a cieľoch.

Vynikajúci učitelia v našich školách sú mimoriadne potrební, ale nestačia. Je potrebné, aby sa aj oni mohli riadiť a rozvíjať v súlade s veľkými princípmi.

Vec výchovy je vecou mimoriadne zložitou a náročnou. Dnešný svet a dnešná škola žijú v dobe veľkých dostihov s časom. Ten nám akosi chýba v učiteľskej práci, ale chýba aj rodičom pri výchove detí, aby deti dostali do života takú hodnotovú výbavu, s ktorou budú úspešní a prospešní celej spoločnosti.

■ ZLÉ FINANCOVANIE

Žiaľ, model financovania nášho školstva núti školy znižovať latku náročnosti, lebo s každým žiakom, ktorému nedovolíte pre slabé výsledky pokračovať v štúdiu, sa vám zníži objem finančných prostriedkov na chod školy a aj výplaty učiteľov. Nuž tak radšej mnohí prižmurujú oči a púšťajú z ročníka do ročníka a potom aj do života slabopripravených absolventov, teda aj absolventov žurnalistiky a, samozrejme, aj mnohých iných odborov. Potom sa bežne stretávame s tým, že pisateľ článkov nevie gramatiku, pri opravě múra s tým, že vám o pár týždňov spadne, pri opravě auta, že sa vám zasa rýchlo pokazí práve tam, kde bolo opravované, že vás na nejakom úrade, kde sú na to povolani, nevedia informovať o veciach, za ktoré zodpovedajú... Trpezlivosť pri štúdiu, vytrvalosť v práci, húževnatosť vtedy, keď sa nám už nechce, cieľavedomosť, keď myslíme na svoj úspech, i to, že ideme so svojou kožou na trh a tam sa prezentujeme, sú mimoriadne dôležitými atribútmi. A pridali by som ešte jeden – spomenúť si na to, že jestvuje aj inštitút „hanby“ za to, ak niečo urobím nekvalitne, nepoctivo a zle. Nech už ide o profesiu učiteľa, novinára, ministra či politika...

Či sa to už niekomu páči, alebo nie, ale je to fakt, že politici ani reformátori školstva sa nepohnú so svojimi najlepšími návrhmi bez kľúčových ľudí – a to sú učitelia. Aj tie najgeniálnejšie myšlienky na zmenu v školách budú vždy robiť najmä učitelia a riaditelia. V jednej americkej škole sa rozhodli, že sa pousilujú vo svojich triedach zvýšiť tlak na výkon žiakov. Škola, kde bolo deväťdesiat percent detí z chudobných rodín, začala

v triedach na stenách vytvárať grafy, ktoré sa permanentne aktualizovali a na nich bolo pri každom žiakovi jasné, či pracuje nad priemerom, alebo pod priemerom svojej triedy. Do školy zaviedli uniformy, aby sa bohatšie deti nevyvyšovali nad ostatné a aby spolu súťažili len v múdrosti a usilovnosti, nie v kráse a bohatstve. Grafy každý mesiac ukazovali, kto je na úrovni triedy, pod priemerom alebo výrazne pod priemerom. Riaditeľ školy a učitelia sa ďalej zamerali na správanie žiakov. Zaoštvávajúci študenti dostali pomoc, aby sa zlepšili ich výsledky a boli stále pod kontrolou výkonnosti. Vytvorila sa pozitívna klíma a kultúra života školy. Zintenzívnili komunikáciu s rodičmi, diskutovali s nimi o budúcnosti ich detí. V škole prišli na to, že bez jasnej filozofie, princípov a ich dodržiavania nie je možná nijaká pozitívna zmena v škole. V najväčšej miere je však vždy závislá od učiteľov a tých, ktorí ich vedú.

■ RIADENIE JE ALFOU I OMEGOU

Dôležité je vedenie školy. Ani v jednej škole, kde sa dosahujú dobré výsledky, to nejde bez angažovaného a talentovaného vedenia vzdelávacej inštitúcie. Odborníci poukazujú vo svete, ale aj u nás na to, že sa učiteľskej profesii venuje minimálna pozornosť. Dávať učiteľovi plat je veľmi málo. A dávať mu slabý plat je najhoršie, čo môže krajina urobiť. V americkom školstve dávajú každoročne štyri percentá z federálnych zdrojov pre školstvo na zlepšenie výkonu práce učiteľov, na ich kultiváciu a vzdelávanie. Vo všetkých iných oblastiach, ba ešte aj vo výrobných fabrikách, sa venuje väčšia starostlivosť odbornému rastu a kvalite pracovníkov ako v našom školstve. V jednotlivých odvetviach sa poskytujú veľké zdroje na výchovu vodcov, vedúcich pracovníkov, v školstve je táto oblasť výrazne zanedbaná. Pre riaditeľov, ale aj učiteľov chýbajú tréningové programy, výmena skúseností, vzorové programy, inštruktáže. Chýba odborný servis pre učiteľov, na všetko musia stačiť sami, sami si musia všetko riešiť. Na Slovensku ani jeden zriaďovateľ neorganizuje pre riaditeľov škôl podporné programy na ich zdokonaľovanie, odbornú pomoc. Na Slovensku sa v posledných rokoch takmer prestala vydávať odborná a metodická literatúra pre učiteľov, chýbajú moderné učiteľské portály, pedagogické časopisy boli zatlačené do úzadia, akoby ich nebolo treba. Opak je pravdou – v školstve musí prebiehať živá komunikácia cez pedagogické médiá, webové stránky, ale najmä osobné stretnutia, mítingy, ukážky nových metodík, postupov...

■ PEDAGOGICKÁ ELITA

Vynikajúci učitelia v našich školách sú mimoriadne potrební, ale nestačia. Je potrebné, aby sa aj oni mohli riadiť a rozvíjať v súlade s veľkými princípmi. Preto musí ministerstvo, ale aj samosprávy všetkých stupňov, vysoké školy pripravujúce učiteľov, priamo riadené organizácie pracovať na tom, aby kľúčové osobnosti v školstve dostávali správnu a kvalifikovanú podporu a pomoc, aby sa jednej z najťažších pracovných pozícií na Slovensku dario vychovávať kvalitných, múdrych, dobrých a zdravých ľudí novej generácie.

Text a foto: Lubomír PAJTINKA

JEDINÁ OTÁZKA PRE:

• Čo vám dal a čo vzal školský rok 2020/2021? Ako budete na toto obdobie spomínať?

Hovorí sa, že všetko zlé je na niečo dobré. A presne v tomto duchu sa niesol i školský rok 2020/2021. Pokúsím sa vymenovať zápory a klady. Takže, čo mi vzal tento online školský rok? V prvom rade mi vzal možnosť stretávať sa so všetkými mojimi kolegami, keďže dištančne (zo školy) z nich vyučovala iba tretina. Nedal mi príležitosť stretávať sa s mojimi žiakmi, vzal mi možnosť uskutočniť množstvo podujatí, ktoré úzko súviseli s prezenčným vyučovaním, vzal mi mnoho skúseností, ktoré som mohol nadobudnúť. Ukrátiť ma o maturitné skúšky, ktoré som ako novopečený riaditeľ školy ešte nezažil ani v predšlom školskom roku. Mrzí ma, že sme nemohli osláviť sto

Maroša JAKIMA, riaditeľa SOŠ pedagogickej v Modre, nositeľa ocenenia Zlatý Amos 2016

päťdesiate výročie založenia našej školy, a tým ju aj viac zviditeľniť. Zároveň ma pripravil o realizáciu mnohých projektov na zlepšenie prostredia školy, ktoré by sa s veľ-

Čas na inventúru

kou pravdepodobnosťou uskutočnili, keby nás nenavštívil pandémia.

Na druhej strane mi umožnil zdokonaľiť sa v práci s počítačom, keďže som bol nútený pripravovať sa na online hodiny. Mal som viac priestoru zorientovať sa v zákonoch a predpisoch, ktoré sú súčasťou mojej pracovnej náplne. Vyskúšal som si hospitácie cez aplikáciu Zoom a podarilo sa mi úspešne

absolvovať prvý modul funkčného vzdelávania. Na toto obdobie budem spomínať ako na čas premárnených možností, ale aj ako na čas mnohých zamyslení a možností. Som od prírody veselý človek a životný optimista, neberiem veci tragicky. Život so sebou vždy neprináša samé príjemné a pozitívne udalosti a ide iba o to, ako tie menej príjemné udalosti vnímame a ako sa s nimi vyrovnáme. Zažil som kopec veselosti na online hodinách, povypíral more dotazníkov a popísal množstvo zápisníč z online porád, chýbal mi však klasický školský život.

Na stenách u mňa v riaditeľni visia obrázky s citátni múdrych ľudí. V jednom z nich sa píše: „Musíš sa zmieriť so všetkým, čo príde. Ale najdôležitejšie je, aby si tomu čelil s odvahou a najlepšie, ako dokážeš.“

Žiakom a študentom sa takmer splnil sen o dvoch rokoch prázdnin... Lekári na detskej duši majú veľa pacientov

Dlhé roky bol riaditeľom najstaršieho poradenského pracoviska v školstve – Centra pedagogickopsychologického poradenstva v Košiciach. Skúsený psychológ a pedagóg v jednej osobe PhDr. Jozef IHNACÍK, PhD., absolvoval výcviky v asertivite, kurzy v oblasti psychoterapie a poradenstva na Slovensku, ale aj vo Švajčiarsku a v Írsku. Zaoberá sa školskou psychológiou pri rozvíjaní osobnosti žiaka a zefektívňovaním pedagogického procesu v škole a množstvom ďalších tém. Dlhodobu sa venuje pedagogickej činnosti na vysokých školách. Je autorom vyše stovky publikačných jednotiek, editorom jedenástich zborníkov, autorom vysokoškolských skript a kapitol v monografiách.

• **Máme tu koniec ďalšieho školského roka. Teda aspoň administratívne. Uplynulo vyše stoosemdesiat dní, keď mali slovenskí žiaci navštevovať svoje školy a školské zariadenia. Zdôrazňujem, že mali... Ako je však všeobecne známe, všetko bolo napokon celkom inak. Ako vidíte tento rok vy?**

Tento rok je poznamenaný neustálymi zmenami a z pozície žiaka – učiteľa neopísateľnou zmenou motivácie pri prístupe k vzdelávaniu z hľadiska opatrení s cieľom zachovať zdravie, ktoré sa dotkli veľmi významne aj fungovania školy. Výrazná zmena nastala najmä vo vzťahu učiteľ – žiak. Do tohto procesu bol až kategoricky posunutý rodič, ktorý je veľmi významnou premennou v súčasnom procese vzdelávania, pretože na seba prebral zodpovednosť nielen za vlastnú výchovu dieťaťa, ale aj podstatnú mieru jeho vzdelávania, i keď často nie s tým vonkajším zreteľným výstupom pre verejnosť.

• **Jules Verne sníval vo svojej populárnej a obľúbenej knihe o dvoch rokoch prázdnin. Naším žiakom sa tento „sen“ takmer vyplnil. Čo to urobí s ich vedomosťami, zručnosťami, psychikou?**

Najvýznamnejšie to zasiahlo samotné deti a študentov. Zámerne rozdeľujeme tieto dve kategórie, pretože psychický vývin v každom veku má svoje jasné zákonitosti, ktoré treba výchovne podporiť v rodine, ale aj v škole. Najväčšie zmeny istotne nastanú u detí na prvom stupni základných škôl, kde získavanie základných návykov, zručností a poznatkov je podmienené ich korektívnym opakovaním a precvičovaním pod bezprostredným vedením učiteľa. Predovšetkým jeho kognitívnej, emocionálnej a motivačnej stránky, ktorú rodič môže iba čiastočne suplovať. Na druhom stupni základných škôl dôjde k obrovskému rozdielu v vzťahoch medzi žiakmi pri ich prehodnocovaní v oblasti hodnôt, kultúry, ale aj poznatkovej úrovne. Interakcia, ktorá vznikala v prirodzenom prostredí školskej triedy a socializácia žiaka prostredníctvom školy a učiteľa v pozitívnom a niekedy aj negatívnom zmysle, je v podstate nenahraditeľná činnosťami rodičov, aj keď majú vo väčšine prípadov pozitívny úmysel. Nechcem ísť do skupín jedincov či detí, ktorých rodinné prostredie nemôže zabezpečiť primeraný stimulačný aspekt v oblasti socializácie a nadobudnutia primeraných kultúrno-hodnotových vzťahov. V oblasti stredných škôl sa objaví motivačný aspekt, ktorý je zatiaľ neadekvátne zvládnuteľný v procese smerovania osamostatňovania, nadobudnutia zmyslu života v intencii tvorby a najmä získavania zručností na nadobudnutie profesionalitu v budúcej pracovnej, študijnej, ale aj životnej cesty.

• **Bude sa dať niekedy tento „vedomostný výpadok“ dobehnúť?**

Závisí od uhla pohľadu, pretože podporovanie priemernosti až podpriemernosti často dáva následne morálne hodnoty, ktorým nielen profesionálna verejnosť, ale aj širšia verejnosť ľahšie uverí, že je v móde byť nevzdelaný či vulgárny. Na základe toho by som mohol povedať, že vedomostný výpadok sa nedá dobehnúť z hľadiska systému vzdelávania, ale len individuálnych, resp. pomyselných tendencií tých, ktorí majú silnú motiváciu uspieť už z predchádzajúcich skúseností podporovaných často vlastnými rodinami, ale aj túžbou byť v budúcnosti úspešní.

• **Tento rok bol jedným z najťažších asi aj pre rodičov. Mnohí si mohli na vlastnej koži okúsiť, čo je byť učiteľom (aj keď iba domácim). Pomôže im táto skúsenosť zmeniť pohľad na školu a súčasné vzdelávanie vlastných detí?**

Pre väčšinu dospelých je vzdelávanie spojené so školskou budovou. V podstate si nevedeli

Psychológ a pedagóg Jozef IHNACÍK

Osobné stretnutia boli počas pandémie vylúčené. Učitelia i žiaci sa na prezenčné vyučovanie po dlhých mesiacoch evidentne tešili.

predstaviť, že by dieťa nechodilo do školy. V niektorých vyspelých krajinách existuje možnosť domáceho vzdelávania, ale v inom ponímaní, ako to bolo v tomto roku u nás. V demokratických spoločnostiach majú prvotnú zodpovednosť rodičia a ich práva sú obmedzované len výnimočne. Takže rodičia sa majú právo rozhodnúť, kde a akým spôsobom bude ich dieťa vzdelávané. Lenže rodičia nebývajú kvalifikovaní pedagógovia. Pedagógovia majú málo skúsenosti s touto výučbou. Rodičia majú obyčajne radi svoje deti a obyčajne deti majú rady svojich rodičov. Pozitívny citový vzťah blízkeho človeku je pre učenie najvhodnejší. Po tomto roku sa veľmi výrazne ukáže, aký dôležitý je citový vzťah pre učenie dieťaťa a či možno nahradiť učiteľa počítačom s pripojením na internet. Čo je výhoda, že deti nezažívajú každodenný ranný stres zo vstávania, strach zo skúšania, zlej známky, zlého vysvedčenia, ale môžu sa vzdelávať v známom prostredí s výraznou pomocou blízkeho človeka, rodiča. A čo to robí s rodičmi? Preberajú starostlivosť o dieťa – vzdelávaciu a výchovnú. Sprostredkovávajú rôznorodé situácie, kontakt s vrstovníkmi, objavujú moderné prvky vo vyučovaní, majú väčší kontakt s učiteľmi a chýbajúce školské kontakty so spolužiakmi sú nahradzované rodinnými voľnočasovými aktivitami. Takýto typ vyučovania oveľa viac otvára vzťahy dieťaťa k svojim rodičom, ale tiež predstavuje pre rodinu zvýšenú záťaž i radosť a bezprostrednú korekciu časovo, ale aj psychicky, aj fyzicky vo vzťahu k svojmu dieťaťu. Problematickejšie je to v početnejších rodinách.

• **Novým fenoménom vzdelávania sa stalo tzv. online vzdelávanie, teda vzdelávanie s využitím rôznych informačných technológií. Môže takéto vzdelávanie v plnom rozsahu nahradiť klasické školské vzdelávanie?**

Myslím si, že skôr nie, keďže mi tam chýba minimálne priebežná spätná väzba od žiakov, ktorá je v tomto prostredí závislá od audiovizuálnych nastavení opačnej strany. Porovnanie pôsobenia jednotlivých typov vzdelávania si vyžaduje množstvo výskumov a analýz, ktoré zatiaľ nie sú k dispozícii, ale onedlho ich možno zverejniť zodpovedné inštitúcie. Zvlášť v tomto smere by som zdôraznil také atribúty ako dôslednosť vo vzdelávacom procese a dôstojnosť dieťaťa, ktorá nie je naplnená tým, že navzájom

sa nerešpektuje radosť, pochvala, ale niekedy aj zamračenie, mierne pokarhanie a možno aj trestanie.

• **V Holandsku sa koncom minulého roka uskutočnil výskum, ktorý sledoval, aká je efektívnosť online vzdelávania oproti klasickému. Výskumníci konštatovali, že je to len zhruba tridsať až štyridsať percent. Myslite si, že takéto výsledky by sme zistili aj u nás?**

Je veľmi ťažké rozlišovať medzi výsledkami u nás a v iných krajinách vzhľadom na štruktúru obyvateľstva a vzhľadom na motiváciu detí. Dôležitým ukazovateľom je aj dostupnosť IKT, pokrytie internetu a schopnosť učiteľov zabezpečovať úlohy pre žiakov, ak takéto prostriedky nie sú k dispozícii.

• **Čo vás osobne najviac prekvapilo v tomto období?**

Zaochádzanie s ľuďmi ako s deťmi, pretože ľudia majú sklon reagovať bez kritiky, ak

ďalšie tri epidémie: epidémia závislosti od počítačov, epidémia psychických depriviácií detí a epidémia detskej obezity. Súhlasíte s jeho názorom?

Deti nemajú epidémiu, deti berú každý životný zážitok ako novosť, ako učenie a prístupujú k tomu individuálne cez spracovanie tohto zážitku prostredníctvom vlastného poznatkového systému, ktorý je často veľmi jednoduchý a vo veľa prípadoch pre dospelých až nepochopiteľný. A samotný prejav vidí skôr dospelý ako dieťa a ten sa ho snaží riešiť. Keby som to mal pritiahnúť za vlasy, samotné dieťa v konečnom dôsledku nevie, že je deprimované, ale život aj s negatívnymi následkami berie tak, ako dokáže vnímať cez svoju vlastnú predchádzajúcu a súčasnú skúsenosť.

• **Máme tu prázdniny. Ako by ich mali prežiť žiaci? Je vhodnou cestou účasť na letných školách, ktoré nemajú nijakú koncepciu a jasné pravidlá?**

Cez prázdniny by dieťa malo robiť niečo iné ako počas školského roka. Odporúčam výraznú zmenu činnosti, školu života, a nie školu učenia. Má zbierať silu, skúmať prírodu, zlepšovať fyzickú kondíciu, trénovať medzilidské vzťahy, rozvíjať tvorivosť a fantáziu a pracovať rukami. Čo to znamená? Zapojiť sa čo najviac do bežných praktických činností, čiže cez prázdniny sa s deťmi nemá učiť. Letné školy len v nutných prípadoch.

• **Niektorí hovoria o dnešnej generácii detí a mládeže ako o „stratenej generácii“. Myslite si, že pandémia bude mať na dnešnú generáciu takýto zásadný dosah?**

Pohľad dospelých na deti je často postavený cez uvedenie si vlastných možností vzdelania, vlastnej výchovy, kultúry, hodnôt a prostredia, v ktorom žijú. Súčasná generácia detí nadobúda obrovský vedomostný potenciál mimo limitujúcich poznatkov školského systému a únik z ich pôvodného prostredia do nových prostredí, často konfrontačných, myslím tým možnosti cestovania, práce, mimo pôvodných rodín im môže dať akceleráciu poznatkového vývinu, ale aj profesionalizáciu v práci s možnosťou karencie, nedostatku emocionálnych a kultúrnych hodnôt.

• **Pandémia ľudstvu veľa vzala, ale hovorí sa, že z každého zla sa dá poučiť. Aké poučenie pre ľudstvo z nej podľa vás plynie?**

Naučiť sa žiť za každých okolností – a tu by som použil vnútorné prežívanie jedinca z pohľadu terapie následkom riešenia traumatizujúcich situácií. Ponúka sa niekoľko riešení. Keď sa dostaneme do situácie, ktorú sme nezvládli, istotne sa našiel človek, ktorý nám pomohol ju zvládnuť, ktorý nás z toho dostal. Druhou možnosťou je to, že v živote sa často takéto situácie opakujú a tam už vieme, že už až tak hlboko nemôžeme sklznúť, lebo sa nemusí niekto nájsť, kto by nám pomohol. Treťou možnosťou je, že sa z každej negatívnej zážitkovo prebiehajúcej traumy môžeme poučiť, a nakoniec, ako hovoríme, ja už som tam bol, ja už som to zvládol, ja už viem, aké je to ťažké, takže ti môžem pomôcť. Takéto riešenia s istotne konkrétnym obsahom sú aj poučením nielen pre jedinca, ale aj pre širšiu spoločnosť.

• **Vládni úradníci z ministerstva nezvládajú epidémiu a prijímajú množstvo chaotických rozhodnutí. Školy nemali jasné pravidlá a informácie, ministerstvo nemá dôveru učiteľov. Čo možno očakávať v riadení školstva k novému školskému roku?**

Nejasné pravidlá v komunikačnom a aplikačnom systéme. Odpútavanie pozornosti od dôležitých problémov. Vytváranie a zdôrazňovanie problémov s cieľom ľahšie odstrániť následky, a nie príčiny. Pomalé a postupné presadzovanie školskej politiky, ktorá by bola inak verejne neakceptovateľná. Odsúvanie problémov v školskom systéme (alebo získavanie súhlasu s vyriešením problému v budúcnosti), pretože ľudia majú sklon veriť, že zajtra bude lepšie (manipulácia).

• **Aké máte želanie na leto pre našich čitateľov a priaznivcov výchovy a vzdelávania v školách a rodinách?**

Nájsť v deťoch a v mládeži prostredníctvom rodičov a učiteľov sebadôveru a pozitívny prístup k životu so zameraním ich pozornosti na silné stránky, a nie na slabé stránky. Nájsť motiváciu aj pre každého jedného z nás. Lepšie motivovať sám seba, ako čakať na vonkajšiu motiváciu. A pre učiteľov a rodičov – zaochádzajte s deťmi tak, aby chceli uspieť a budú mať snahu robiť veci tak, ako najlepšie vedia.

Zhovárал sa Lubomír PAJTINKA
Foto: Emil SEMANCO

Preberáme školské modely zo sveta a nenapredujeme, ale stále sa zosúvame nižšie

Prečo je vzdelávanie u nás také, aké je

Veľa papiera sa popísalo, mnoho rečí pohovorilo o úrovni školstva, ale náprava je v nedohľadne. Múdrosť vekov tvrdí, že nič nie je iba biele či čierne. Každý skutok možno hodnotiť pozitívne, ale aj negatívne. Čo je pre niekoho dobré, pre iného nemusí byť. Aj vyjadrenia, pochvaly alebo hany treba hodnotiť z tohto uhla pohľadu. Iná múdrosť vekov hovorí, že ak ťa chváli nepriateľ, zastav sa a uvažuj, čo si urobil zle. Otázne je, či vieme správne určiť, kto je ten nepriateľ.

Pohovorme si o tom, čo je v spoločnosti najdôležitejšie – o školstve. Tvrdí sa, že je zlé, že nemá cieľ...

Asi ho má, len my ho nevidíme. Prečo? Lebo jeho kapitánom je krátku chvíľu jeden, vystrieda ho druhý, ktorý mení jeho kurz a striedanie sa opakuje. Sme ako loďka na rozbuřenom mori. Sme zmätení. Mnohí tvrdia, že ciele sa musia zhodovať s cieľmi susedných krajín, s EÚ, s vyspelým svetom (ktorý to je?). A tak ministerstvo školstva kopíruje fínske, hongkonské, americké, japonské... školstvo. Výsledok? Klesáme v rebríčku hodnotenia krajín vo vzdelanosti. Pripomína to vyjadrenia predstaviteľov rozpadajúceho sa ZSSR, keď sa pýtali Američanov v zmysle: „ZSSR nemá nijaké záujmy, povedzte vy, aké záujmy máme mať?“ Ani súčasné slovenské školstvo nemá vlastné záujmy. Aké záujmy má mať? Tie má definovať program, ktorým sa má školstvo v SR riadiť. A ten majú pripraviť pracovníci tzv. ministerstva školstva.

■ BEH NA DLHÚ TRÁŤ

Ciele nemajú byť krátkodobé, majú presahovať volebné obdobia vlád. Aj keď tvrdíme, že v rýchlo sa meniacom svete, rozvoji technológií budúcnosť nedokážeme predvídať, ciele musia byť definované stručne, ale výstižne. Nemajú ísť do detailov pre jednotlivé odvetvia. Nemá to byť tristostranový elaborát. Tvorcovia programov to určite vedia. Bol za tým iný úmysel? Napríklad snaha o to, aby ho prečítalo čo najmenej učiteľov? Alebo aby sa zahmlilo pravé smerovanie vzdelanosti ľudstva? Nejasnosti je veľa.

Na rezortnom ministerstve majú pracovať najlepší odborníci, ktorí školstvu rozumejú. Nie dakaj politickí nominanti, často nedokovia (pozri terajšia politická garnitúra). Ani manažéri, ktorí sa priučili ekonomike (hlúpej) s otázkami „Kofko to bude stáť?“ či „Vyplatí sa nám to?“ Potom je ministerstvo školstva zbytočné, keďže ciele, programy aj zameranie školstva dáva vypracovávať cudzím „odborníkom“ z mimovládok, nadnárodných záujmových skupín a monopolov ovládajúcich svet. Objednávanie prác zvädnú aj stredoškólači, načo platiť celé ministerstvo? Kvalitné programy vypracované skutočnými pedagogickými odborníkmi (prof. Turek, prof. Zelina, doc. Rosa) končia ako nepoužité v zásuvkách stolov (archívoch?) ministerstva.

V zahraničí sme v úlohe žiačikov a prosíme: „Povedzte nám, ako máme vzdelávať, čo máme vzdelávať?“ Zabúdajú na skutočnosť, že J. A. Komenský – učiteľ národov, patril aj nám. To sme tak rýchlo „osprosteli“, že študenti niektorých stredných škôl sa musia učiť v Portugalsku, ako správne ošetrovať školský areál? Nebolo by lacnejšie navštíviť niektoré naše dediny, pýtať sa starých ľudí, pamätníkov správneho hospodárenia, ako to robiť? Vyzerala to tak, že motívom ciest do Portugalska, Francúzska či Talianska je niečo iné. Napríklad poznávanie západnej krajiny, nakupovanie, opaľovanie sa a plávanie v mori... Možných motívov je veľa. Čitateľ ich určite pozná viac.

■ FAKTY A ARGUMENTY

Keď tvrdím, že naše školstvo je zlé, musím mať na to dôvod. Nestačia mi rebríčky na základe testovania vzorky študentov. Tie zostávajú inštitúcie podľa vlastných kritérií. Aké sú ich kritériá? Moje sú určite iné. Nikomu nevnučujem svoj názor, veď každý má svoj rozum, svoje informácie.

Nepoznám vlastnú históriu – dejiny slovenského národa. A máme vlastnú históriu? Veď za našu históriu nepovažujeme existenciu v Uhorsku, resp. Rakúsko-Uhorsku. Bola to monarchia, boli sme v nej zaznávaným, utláčaným národom, ale zvyky, obyčaje, jazyk sme si zachovali aj počas dlhoročného útlaku. Moji starí rodičia sa v škole (ak tam chodili) učili

maďarsky. Ale náš slovenský jazyk prežil roky tuhej maďarizácie. Boli sme súčasťou vtedajšieho štátneho útvaru, sme súčasťou jeho histórie, ale jeho história musí byť aj našou. Vedia mladí ľudia o týchto rokoch, skutočnostiach?

V súčasnosti poslanci v niektorých obciach na južnom Slovensku nedovolia otvoriť školu so slovenským vyučovacím jazykom. Ak chce občan dať dieťa do školy, kde sa bude učiť po slovensky, nech ho vozí do obce, kde takáto škola existuje. Čo to znamená? Je to

Vykorenili sme v mládeži kritické myslenie. Nechápú význam biblickej vety: Mnoho je povolaných, málo vyvolených.

snaha o pokračovanie maďarizácie? Alebo o znovuzrodenie bývalej veľkej monarchie? Potomkovia vládnucich rodov presadzujú túto myšlienku a zdá sa, že ich úsilie nevyznieva márne. A zabúdame aj na spoločný štát – Československo. Vraj to bol totalitný štát, v ktorom nebola sloboda. Ani predstavitelia tejto republiky nie sú súčasťou našej histórie? Ak bol v nejakej rodine „čiernou ovcou“ niektorý prarodič, rodič či potomok, stále bol súčasťou rodinnej histórie, aj keď na neho neradi spomíname, vyhybame sa mu. Vyčiarknuť takého člena rodiny či dejinné obdobie z nášho života svedčí o malosti ľudí.

■ NEÚCTA K OTČINE

Dnes už takmer neexistuje trojgeneračná rodina. Učíme mládež, že každý sa má postarať o seba (teda sebestvu), starý rodič je neproduktívny, preto ho máme odložiť do nejakej štátnej ustanovizne. Obyčajne je to dom pre dôchodcov, v horšom prípade sociálny ústav. Takto štát rieši problém zamestnanosti, pretože vytvára ďalšie pracovné miesta. Škola nevyužíva tradičné rozprávky zdôrazňujúce úctu k rodičom. Nahrádza ich novými, pomätenými, oslavujúcimi transgender, toleranciu k manželstvám homosexuálov či ďalšie zvrátenosti. Dobšinského rozprávku O troch grošoch žiaci nepoznajú, nevedia o jej morálnych postulatách, neučia ich v škole, nepripomínajú im ich ani rodičia. Synovia a dcéry dávajú svojich starých rodičov do domovov dôchodcov, pretože obidvaja (otec aj matka) musia zarábať, aby uživilí rodinu.

Prečo štát presadzuje takú politiku, že výplata otca nestačí na uživenie rodiny a musí pracovať aj žena? Prečo musí matka po roku odložiť dieťa do jasíel? Musí pracovať, aby zarábala aj na zaplatenie poplatkov za jasle? Prečo sa nemôže venovať výchove svojho potomka? Lebo to mnohé matky nevedia? Nevedia to tie, ktorých obaja rodičia pracovali na majiteľov tovární, na zamestnávateľov. Takto sme stvorili perpetuum mobile, pretože deti prežívajúce detstvo v jasliach, škôlkach, nepociťujú potrebu postarať sa o svojich rodičov v dospelosti. Kruh sa uzatvára.

■ ZA CUDZIE ZÁUJMY

Vychovali sme generáciu „zapredancov“, ktorí nechcú byť zápečníkmi, ale pracujú pre cudzie záujmy. Učia sa s radosťou cudzie reči, pretože u nás platí myšlienka: „Kofko reči vieš, toľkokrát si človekom.“ Nechcú vidieť realitu a vyhovárajú sa na dobré zárobky v cudzine. Prečo u nás nie sú dobré zárobky? Prečo

neodstraňujeme príčinu, ale riešime (vystahovalectvom) následok? Páni profesori tvrdia, že na svete musí byť jeden jazyk, ktorým sa ľudia budú vedieť dohovoriť. Otázne je iba to, či to má byť práve angličtina. Keď v minulosti bola jazykom vzdelancov latinčina, nemôže ňou byť aj dnes? Žeby esperanto alebo čosi novšie?

Namiesto dôkladného uvažovania prevláda medzi mládežou nezdravé sebavedomie, napriek tomu, že je nepodložené vedomosťami a skúsenosťou. Neraz to hraničí až s „bohorov-

nostou“. Nečítali dielo Karla Čapka Bílá nemoc. Možno by pochopili príčiny konania doktora Galéna, ktorý nenechal svoj vynález zneužiť vojenskej moci. Dnešní reálni vedci takéto problémy nemajú. Spokojne v duchu nejakej idey o ovládnutí sveta vytvárajú a zdokonávajú „okovy ľudstva“. Kamery na každom kroku, kamery na nočné videnie, minidrony, nanoroboty, nanotechnológie, prenos myslenia na kovové nosiče... Možno ešte takýchto vedcov spájať s ľudstvom?

Vykorenili sme v mládeži kritické myslenie. Nechápú význam biblickej vety: Mnoho je povolaných, málo vyvolených. Nevedia, že aj oni sú povolaní, ale medzi vyvolenými bude iba málokto z nich. Snívajú o lepšom živote, ktorý je všade inde, len nie na Slovensku. „Bože, odpusť im, lebo nevedia, čo činia“.

■ VLÁDNU PENIAZE

Mládež učíme, že fyzická práca nie je a nebude potrebná, vraj si vystačíme s počítačmi, robotmi. Fyzickú námahu budeme vynakladať iba vo „fitkách“ a v telocvičniach. Máme si kupovať náčinie, stacionárne bicykle či všetko podľa ponuky monopolov. Tie nemajú záujem o zdravie ľudí pochádzajúce z prírody (pohyb v nej, liečivé rastliny a pod.), ale iba o predaj svojich zbytočných výrobkov. Do hláv im vtiekame, že peniaze sú základom života. Vraj všetko má svoju cenu. Mládež má utekať tam, kde jej bude lepšie, kde viac zarobí. Dedičstvo po predkoch, našu rodnú zem, opúšťajú a prenechávajú cudzincom. Budú sa mať kde vrátiť? Väčšina o návrate z cudziny ani neuvažuje. Zoberme si naše slávne športové celebrity, svoj domov majú napríklad v Dalase (M. Moravcová) či inde v USA (Šťastný, Korda, hokejisti...). Žijú na Slovensku Cibulková, Hrbatý? Príkladom presvedčajú ďalších, že domov je tam, kde sa majú dobre, kde majú možnosť miňať zarobené peniaze. Nechápú, že sú idolom, vzorom pre mládež na Slovensku. Tvrdia, že sú Slováci, ale po súťažiacich dávajú rozhovor novinárom v cudzej reči. Hanbia sa za svoju rodnú reč? Aha, koho chlieb ješ, toho pieseň spievaj.

Vychovávame deti tak, že nevedia, kde patria. Najnovšie ich učíme, že každú vojnu začínajú „barbari“ z Východu a chcú pokoriť vyspelé kultúrne národy zo západnej časti Európy...

Ziaľ, pozitíva hľadám len ťažko. Pripisujem to skutočnosti, že iba kopírujeme a podriaďujeme sa húpym požiadavkám.

František BALOHA, Závadka Nad Hronom
Foto: Emil SEMANCO

JEDINÁ OTÁZKA PRE JÁNA POCHANIČA

• Čo vám dal a čo vzal školský rok 2020/2021? Ako budete na toto obdobie spomínať?

Popravde, ani neviem prečo, ale už od prečítania samotnej otázky, resp. dvoch, mi bolo akosi do spevu, a hneď sa mi do mojej mysle náhlila natlačiť melódia piesne „Skončili sme, jasná správa...“ Áno, presne tak som zo začiatku pandémie zmyšľal a čakal, kedy

Čas lavíc spoza hraníc

to všetko neznáme pomíne. No ono nie a nie, a keď to už trvalo vyše mesiaca a všetko tradičné a bežné sa razom zakrylo rúškom tajomstva, vedel som, že zastať a bedákať nemá zmysel, a tak som i naďalej kul plány a napredoval – aj keď som nevedel k čomu a kedy... A vtedy, nepochodovanie, predošlú pieseň vystriedala iná naša slovenská – „Je to vo hviezdach...“ A dlhý čas to aj tak vyzeralo. Nevie, možno áno a možno nie, nejaký ten odlesk z hviezdy sa dotkol i mňa a pustil som sa do takých vecí, ktorým som dlhšie nevenoval pohľad ani pozornosť. Natešený znovuobjavením nových projektov sa mi zrazu písalo ľahko a s nadhľadom. Časový stres zrazu zmizol, a tak pieseň „Tvú čas...“ nemala v tú chvíľu u mňa nijaké opodstatnenie. Ale treba uznať, že je to pekná a vydarená pieseň. Čas ubíhal ďalej a ja som ukončil pár zaujímavých projektov. No k ich samotnej prezentácii nejako nedošlo. Nevie, ozaj neviem, či už vtedy o niečom takom vedeli v skupine Peter Bič Project, keď prezentovali svoju úspešnú pieseň „Stoj...“ No ja som zastal. Síce iba na chvíľu, ale i napriek tomu to nebolo nič príjemné – lebo my všetci tvoríme pre ľudí. Čo isto dobre vedie i v I.M.T. Smile, lebo ináč by určite nenapísali pieseň „Ludia nie sú zlí...“ Aj keď v danom okamihu som si týmto tvrdením nebol celkom istý. A určite by som si v tomto období nepúšťal pieseň Michala Davida „Zústaň a neodchádzaj...“, pretože ja som už chcel – a veľmi, vrátiť sa do starých kolají a... „Žit...“, ako to pre zmenu spieval Karel Svoboda.

S odstupom času premýšľam, že to bolo celkom zaujímavé obdobie, na ktoré budem(e) ešte dlho spomínať a asi nikdy nevyvmizne z našej mysle tak ako „Vánoční(e)...“ piesne, hoci aj v tej podobe, ako sa to minulého roku podarilo odprezentovať skupine Kryštof, a všetci do jedného verme, že nám „Svitá na krajší deň...“ (Ludovít Kašuba a Martina Kreibich).

Doc. PaedDr. Ján POCHANIČ, PhD., slovenský lektor na 4. všeobecno-vzdelávacej škole I. – III. stupňa s prehĺbeným vyučovaním slovenského jazyka v Užhorode

Čo už dlhé roky spája štúrovskú a vinársku slovenskú Modru s chorvátskou Petrinjou Miloval národ náš a školu nám on postavil...

História, naša učiteľka, nás informuje o tom, že ľudstvo v minulých storočiach prešlo rôznymi katastrofami aj pandémiami. Milióny ľudí zomrelo na cholera, týfus, ovčie kiahne, španielsku chrípku... Choroby sa šírili nezadržateľne a boj s nimi bol náročný. V tomto zložitom období sme upriamení na vlastné medicínske problémy a sledujeme s napätím zápas o zdravie, ohrozované neznámym vírusovým ochorením.

Nedávno rezonovala iná negatívna správa. Koncom decembra minulého roka postihlo chorvátske mesto Petrinja, ktoré leží päťdesiat kilometrov od Záhrebu, zemetrasenie s magnitúdou 6,4 stupňa. Vyše dvadsaťtisícové mesto takmer zrovnalo so zemou. Zahynuli desiatky obyvateľov, materiálne straty sú veľké. Bolestná je predstava, v akej situácii sa ocitlo obyvateľstvo, ktoré v zimnom období zostalo bez strechy nad hlavou, bez domova, bez tepla, jedla – s covidom „za chrbtom“.

■ ČO NÁS SPÁJA

Po vypočítaní tejto katastrofickej správy som si spomenul na málo známe súvislosti, ktoré spájajú slovenskú Modru a Slovensko s týmto chorvátskym mestom. Kľúčovou osobou tejto spomienky je Dr. Ivan Branislav Zoch, ktorý sa narodil v roku 1843 na chudobnej jasenovskej fare evanjelickému farárovi Ctibohovi Zochovi.

Štúrov agilný spolupracovník Ctiboh Zoch mal štyroch synov. Napriek veľkej chudobe sa usiloval dať všetkým vzdelanie. Najstaršieho Branislava pripravoval na gymnaziálne štúdium doma. Po úspešných skúškach ho prijali do tretieho ročníka banskobystričského gymnázia. Na vysokej škole študoval matematiku, fyziku, chémiu, ale aj geológiu, geografiu a medicínu a najmä aktívne cvičil. Ako dvadsaťtriročný štúdiá ukončil a v roku 1866 obhájil doktorskú prácu. V tom istom roku sa mu splnil sen. Jediné slovenské evanjelické gymnázium vo Veľkej Revúcej si ho vybralo za profesora matematiky a fyziky. Patril medzi najaktívnejších učiteľov. Plodnú prácu slovenského polyhistora nemožno obsiahnuť pár riadkami. Apponyho školské zákony činnosť troch slovenských gymnázií umŕtvili. Revúcke bolo rozpustené 24. augusta 1874. Odborne zdatný aktívny pedagogický zbor sa rozpadol...

Ivan Branislav Zoch po dvoch rokoch prerušenia pedagogickej práce odchádza za profesora do chorvátskeho Osijeku. Nasledovalo tridsaťdvaročné pedagogické pôsobenie v chorvátskom školstve.

■ PANDÉMIA NA BALKÁNE

Podobne ako dnes aj tu mu do života vstúpila hrozná pandémia kiahní. Bola taká prudká,

Ivan Branislav ZOCH, priekopník priateľstva medzi Chorvátmi a Slovákmi

že ochorelo mnoho žiakov a škola bola na dva týždne zatvorená. Ochorela aj Zochova manželka a jeden a polročná dcérka. Napriek týmto ťažkostiam sa odhodlal pripraviť chorvátsku encyklopédiu. Postupne získal pol stovky spolupracovníkov z rôznych vedných oblastí. Pri koncipovaní vedeckej publikácie nemal nijaké vzory. Česi, Poliaci, Maďari, Dáni, Holanďania vydali náučné slovníky až viac rokov po ňom. Toto priekopnícke dielo však zostalo nedokončené. Napriek tomu si Chorváti vysoko hodnotili Zocha a privlastňovali si výsledky jeho práce, ale aj jeho samého.

Nečudo, že v roku 1889 sa na neho obrátili opäť, keď potrebovali riaditeľa gymnázia v Petrinji, v tom čase provinčného mesta. Školu však prevzal vzdelaný vedec, príkladná pedagogická osobnosť, človek s bohatými skúsenosťami. Jeho vrcholný cieľ bola výchova vzdelaného človeka. Gymnázium viedol dvanásť rokov. Umiestnil v ňom meteorologické prístroje, každodenne robil záznamy o počasí a poľnohospodári sa riadili jeho predpoveďami. Zaviedol v škole prvý telefón. Posledné roky služby prežíval spokojne a ťažkosti vyvážili početné prejavy vďaky bývalých žiakov a spoluobčanov malého mestečka.

Dr. Ivan Branislav Zoch neustále myslel na svoju vlasť a jeseň života chcel prežiť v Modre pri svojom bratovi Pavlovi. Ako šesťdesiatpäťročný penzista (penziu dostával z Chorvátska) v roku 1908 prišiel do vlasti, ktorú v rúce miloval. V Chorvátsku zanechal zabehnuté gymnázium. Brat Pavol s ním rátal pri riešení vzdelávania detí doma na Slovensku v Modre v sirotinci, ktorý vybudoval. Prostredie hrejivej Modry pôsobilo na unaveného profesora blahodarne. Spoločnosť mu robil synovec Samuel

Zoch, ktorý sa stal po strýkovi farárom, neskôr známym národovcom a významným politikom. Pre modranskú vzdelaneckú spoločnosť bolo cťou získať medzi sebou slovenského profesora, doktora filozofie, doktora matematiky a významného pedagoga s bohatou pedagogickou a vedeckou praxou.

V Modre prežil trinásť plodných rokov. Keby bol tento nadaný a mnohostranný človek myslieť len na seba, mohol by si zariadiť pohodlný život, ako to robila väčšina. Stačilo sa pridať k mocným a vládnucim a obrátiť sa chrbtom k ľudu.

■ VZÁČNY DAR

Prof. PhDr. Matúš Kučera, DrSc., bol v rokoch 1993 – 1998 veľvyslancom SR v Chorvátsku. Počas diplomatickej misie sa zúčastňoval na významných pedagogických a odborných seminároch. Bol hrdý na Zocha, keď sa spomínali jeho zásluhy pri budovaní chorvátskeho školstva, na Zocha, ktorý nikdy nezabudol na svoju vlasť a pracoval aj pre náš národ. Pán veľvyslanec dostal pri jednej príležitosti do daru Prvú chorvátsku encyklopédiu od Dr. I. B. Zocha, ktorá vyšla až v roku 1996 v Osijeku. Pán profesor mi venoval dva zväzky tejto knihy so slovami „Patrí do vašich rúk – buďte hrdý na túto osobnosť!“

Dr. Ivan Branislav Zoch odpočíva na modranskom cintoríne, desať rokov od bratov Štúrovcov a svojho brata Pavla. Jeho poslanstvo je stále živé. Národ potrebuje také osobnosti, akou bol on. Vzdelaných, zapálených učiteľov, ktorí sa budú vedieť popasovať s odstraňovaním problémov v pedagogike, ktoré napáchala, verím, že končiaca pandémia. Pedagogov, ktorí vychovávajú osobnosti, ktoré opäť postavia slovenský národ a slovenské hospodárstvo na nohy. Držím palce aj potomkom žiakov, ktorých pripravil na život. Aby vybudovali novú Petrinju, ešte krajšiu, ako bola tá, ktorú zničilo zemetrasenie...

Na náhrobnom kameni v Modre má vytesané: „Miloval národ náš a školu nám on postavil.“

Slavomír ZOCH,
riaditeľ Vinárskej školy v Modre

NA OKRAJ

V americkom časopise *The Detroit News* skupina amerických prognostikov predstavila v roku 1988 charakteristické črty školy 21. storočia takto:

Ako si odborníci predstavovali školu 21. storočia?

Dlhší školský rok – predĺži sa zo 180 na 210 dní

Výchova k práci – študenti si budú osvojevať využiteľné zručnosti a budú robiť testy na meranie schopností pracovať s inými a vlastnej disciplíny

Počítače ako učiteľka – dnes sa venuje počítačovej výučbe asi päť percent vyučovacieho času, na prelome tisícročí to bude asi šesťkrát viac.

Učebnice – študenti sa budú ešte učiť z učebníc, ale postupne bude narastať používanie videodiskov, satelitných televíznych programov ako vyučovacích prostriedkov

Podpora záujmov – školská štruktúra bude nahradená vývojovými úrovňami, ktoré sa odrazia v dokonalejšom zvládaní učiva. Povzbudenie bude založené viac na výkonoch ako na čase strávenom v triedach.

Dvadsaťštyrihodinové školské zariadenia – školy sa stanú spoločenskými centrami so stálou prevádzkou, prispôbenými predškolským programom pre deti zamestnaných rodičov. Školy budú tiež výchovnými strediskami pre výchovu dospelých v rámci celoživotného vzdelávania, pre ktorých bude nevyhnutné udržiavať krok s meniacimi sa technológiami.

Výber škôl – rodičia budú mať veľkú škálu možností pre výber škôl, ktoré ich deti môžu navštevovať na základe programovej ponuky.

Správa a riadenie – lepšie vzdelaní a lepšie platení učiteľia a riaditelia škôl budú mať väčšie právomoci pri riadení svojej školy bez zásahov ústredných riadiacich úradníkov a orgánov.

Učiteľia – nový typ učiteľov bude pochádzať napríklad z oblasti obchodu a priemyslu pre predmety, ako je matematika a vedné oblasti, kde sú tradiční učiteľia vzácnosťou.

Odborníci teda pred vyše tridsiatimi rokmi projektovali víziu budúcnosti školstva celkom správne. Školstvo v jednotlivých krajinách prechádza neustále zásadnými reformami s cieľom reagovať na nové výzvy v oblasti vývoja nových technológií, materiálov a potrieb spoločnosti. Ktorá krajina v tomto trende zaostáva, nemá dostatočnú silu na konkurencieschopnú politiku.

Spoločnou výzvou doby bolo, aby sa školám poskytol dostatok prostriedkov na to, aby mohli zásadne pôsobiť na ľudskú morálku, aby sa dosahovala vyvážená výchova a vzdelávanie a kultivácia ľudského potenciálu. Treba posilňovať výchovu k porozumeniu, mier, zlepšenie životného prostredia a sociálnych podmienok ľudstva.

Spracoval: (I/p)

Lubomír PAJTINKA

Čo je podstatnou úlohou slovenskej inteligencie v súčasnosti Sila a presvedčivosť slov politikov poklesla

ZAMYSLÉNIE

Intelektuáli majú právo, ale aj povinnosť myslieť na budúcnosť svojho národa i ľudstva. Nesmú sa báť ňou zaoberať, prognózovať ju a predstavovať si ju. Ich prvou úlohou je však porozumieť prítomnosti, musia ju vedieť racionálne analyzovať, pochopiť ju, vedieť definovať kľúčové momenty a pomenovať ich. To je cesta k projektovaniu perspektív nášho sveta.

Politici sú povinní budovať ten najlepší z možných svetov, intelektuáli ich majú dôsledne sledovať, upozorňovať a varovať pred vybočeniami z dobrej cesty. Do značnej miery by mali politikov kontrolovať a neľútostne kritizovať za nečestné kroky a omyly. Mali by im jasne ukazovať, kde sa odkláňajú od dobrých a prospešných riešení.

■ VECI VEREJNÉ

Právom zdravého rozumu a ľudskej dôstojnosti žiadame svoj podiel na riadení svojich vecí, svojej obce, mesta, regiónu a štátu i svoj podiel na hlavných životných hodnotách. Inteligencia je schopnosť spájať rôzne veci, syntetizovať a rýchlo dospieť k výsledku či k vyriešeniu problému. Múdrost je skôr naberanie vedomostí a životných skúseností. Múdry človek nemusí

mať nevyhnutne vysoké IQ. Okrem toho platí, že čím toho viac vieme, tým toho viac nevieme. S každým novým poznatkom si uvedomujeme, koľko poznatkov ešte stále neovládame. Práve to nás posúva po kolajniciach k vyššej miere vedomostí.

Riadiť a usmerňovať náš svet treba vždy robiť len s čistými úmyslami a dobrým srdcom, s pokorou a rešpektom k rôznorodosti, bohatstvu a nekonečnej pestrosti života.

■ LATKA NÁROČNOSTI

V našich dejinách sme sa, žiaľ, už viackrát stretli s tým, že inteligencia podliezla latku náročnosti svojho poslania a svoje úlohy. Inokedy si zatvárala oči pred realitou, nechala sa „kúpiť“ za vidinu nejakého svojho zisku či výnimčnosti. To nie je šťastné, lebo každé sklamanie a neúspech našej krajiny je spojené so zlyhaním inteligencie. Každý nesprávny krok vo verejnom živote je spojený s otázkou, či naša inteligencia upozornila.

Aj dnes má mimoriadnu silu slovo spisovateľa, herca, učiteľa, režiséra, kňaza, vedeckej autority. Zaujímavé je, že slovo politika značne pokleslo, či sa stalo nedôveryhodným. Prečo? Lebo je málokedy úprimné, čestné, pravdivé a kultivované. Silu majú vyjadrenia, ktoré hovo-

ria ľudia s vysokým mravným kreditom, slová, ktoré pomenovávajú veci pravými faktami a ktoré obsahujú otázky o zodpovednosti. Jazyk je základným nástrojom kultúry, ale aj pravdy, a nezbúdajme, že aj líž.

■ HROZBY DOBY

Naša doba má vážne príznaky existenčnej krízy človeka, prežívame krízu identity. Človek strátil pocit zodpovednosti, často sa nedokáže orientovať v tom, čo je správne a čo nie. Ako má žiť? Čo je vlastne v živote dôležité. Zvyšujúce sa preteky v zbrojení, terorizmus, rast politického a ekonomického napätia, migranti, nové technológie nás zasiahli tak, že sa nedokážeme s nimi racionálne vyrovnávať. Najnebezpečnejšie sú však tie riziká, ktoré ešte nevidíme, ale len tušíme v hrubých obrysoch. Svojím usposobením sú intelektuáli v istom smere bezmocní. Nemôžu zmeniť svet tak, ako to môžu urobiť politici. Ideálom je, aby boli medzi politikmi intelektuáli s vysokým mravným kreditom. Slovo intelektuálov osvetľuje, prebúdza, oslobodzuje. Slovo má svoju moc. Intelektuáli sa ho musia držať, osvojevať si ho, aby z neho urobili svoju prednosť.

Lubomír PAJTINKA

Odkaz svätých solúnskych bratov nemožno bagatelizovať

Má dnes ešte slovanská vzájomnosť zmysel?

Martin JARINKOVIČ – Foto: archív SNN

Slováci patria medzi národy najviac ovplyvnené ideou slovanskej vzájomnosti. Táto myšlienka v rôznych historických obmenách a podobách tu zapustila svoje hlboké korene a momentálne prežíva svoju obrodu, keď „slovanstva“ je doslova plný celý alternatívny internet. O to viac však v predvečer jedného z najvýznamnejších slovanských (všeslovanských) sviatkov prekvapuje, že popri už tradičnom znevažovaní misie solúnskych bratov od liberálov sa čoraz hlasnejšie ozývajú antikampagne aj rôznych konzervatívne sa tváriacich „slovanských“ aktivistov, spolkov i alternatívnych médií.

Vedomie príbuznosti medzi Slovanmi, vychádzajúce zo spoločného pôvodu možno podľa niektorých autorov vysledovať už v stredovekých kronikách, legendách a letopisoch. Prvú ucelenejšie sformovanú podobu slovanského povedomia zas historici kladú do obdobia renesancie. Súčasná podoba idey slovanskej vzájomnosti má však svoje korene na sklonku 18. storočia a súvisí s procesom formovania novodobých národov. Slovania v tomto období reagovali na homogenizačné národné procesy v Európe (nezriedka sprevádzané i snahou o hegemonizmus), najmä však na pangermanizmus. Obrannou odpoveďou na germanizačné tlaky (v slovanských podmienkach maďarizačné tlaky) sa stala idea slovanskej vzájomnosti, ktorá v rôznej intenzite hlásala návrat k jednote Slovanov.

■ IDEA PANSLAVIZMU

V jednote či dokonca až splynutí slovanských národov do jedného celku videli najmä vtedajší intelektuálni predstavitelia malých slovanských národov nádej na záchranu pred asimiláciou zo strany dominantných etník v štátoch, ktorých boli často nedobrovoľne súčasťou. Kým v ére renesančného „Slovanstva“ ašpirovalo na rolu slovanského tútora Poľsko, neskôr vzhľadom na svoj význam, veľkosť a veľmocenské ašpirácie prevzalo rolu staršieho brata a ochrancu Slovanov Rusko. Tak vznikol panslavizmus – idea o spojení slovanských národov do jedného celku pod

vedením Ruského impéria. Neprekvapuje, že práve Slováci, vystavení v 19. storočí národnostnému útlaku zo strany Maďarov, sa stali jednými z najhorlivejších vyznávačov idey oslobodenia a zjednotenia Slovanstva, ktoré v rôznych obdobiach hlásali slovenskí veľkani: Kollár, Šafárik či Štúr, neskôr Vajanský a ďalší. Idea slovanskej vzájomnosti vo svojom širokom ponímaní sa dokonca stala najvýznamnejším pilierom nie celkom dobudovanej národnej identity a povedomia Slovákov.

■ FORMOVANIE POVEDOMIA

V istom zmysle možno tento jav pozorovať dodnes. Slovanstvo tvorí

aj v súčasnosti dôležitú súčasť národného povedomia Slovákov. Nie je to len akási kompenzácia nedostatku vlastnej národnej identity, ako by si niekto mohol povedať, ale súčasť národného dedičstva a historickej tradície.

Slovanská myšlienka mala v priereze dejín viacero vln či návratov popularity. Na jej oživenie v súčasnosti a terajšiu podobu mal vplyv okrem iného aj vývoj vo svete po roku 1989 spojený s koncom bipolárneho sveta a dianie na Balkáne, najmä bombardovanie Juhoslávie. Slováci tak aj dnes spolu so Srbmi, s Bielorusmi a čiastočne s Macedóncami tvoria najviac slovanskej vzájomnosti naklonené slovanské národy. Na opačnom pro-

tipóle stoja Poliaci, Ukrajinci a do istej miery aj Chorváti, každý z nich pre svoju nepríjemnú skúsenosť s dominanciou zo strany starších bratov – či už Ruska, alebo Srbska.

Ústredné miesto v rámci idey slovanskej vzájomnosti patrí dvom bratom – vierozvestcom zo Solúna, ktorí sa pričínili o veľký duchovno-civilizačný skok nielen predkov dnešných Slovákov (akokoľvek ich pomenujeme), ale vďaka svojmu misionárstvu aj Slovanov všeobecne. Veľkej Morave (užívajme tento, aj keď neautentický, ale historicky vžitý termín) sa vďaka nim dostalo rovnoprávneho postavenia vtedajším uznaným štátom. Vďaka nim sa Slovania stali súčasťou vtedajšej kultúrnej Európy, zbaviac sa barbarických pohanských rituálov spojených aj s obeťami živých ľudí, čo predstavuje nesporný civilizačný pokrok v duchu kresťanského humanizmu.

■ VĎAKA PÍSMU

Zasluhou písomnosti, ktorá vznikla vďaka písmu, ktoré vytvorili – hlaholike (a cyrilike vytvorenej ich nasledovníkmi), máme dodnes zachované prvé písomné zmienky o dovedy zrejme negramotných Slovanoch. Dôležitá je aj skutočnosť, že svojím pôsobením vytvorili prirodzenú bázu spoločných medzislovanských historicko-kultúrnych väzieb. Ich odkaz je najprirodzenejším pilierom kultúrneho dedičstva všetkých slovanských národov, ako aj „kameňom uholným“ budovania slovanskej vzájomnosti. Ich prínos si nedovolili spochybniť ani komunisti. O to nepochopiteľnejšie je, že práve dnes v ére rozmachu záujmu o Slovanstvo sa začala objavovať antikampaň odsudzujúca cyrilometodskú tradíciu. Tento trend súvisí s módnou vlnou propagácie neopohanských kultov, ktorá už aj u nás presadzuje svoju utopickú fikciu návratu k pôvodným slovanským koreňom, ktoré nám údajne prijatie kresťanstva odňalo.

■ BOJ PROTI KREŠŤANSTVU

Tento pohyb môžeme vnímať v kontexte boja proti kresťanstvu v postmodernej Európe. Je súčasťou

projekcie paralelnej reality v istých kruhoch. Paralelný svet si vyžaduje aj paralelný výklad histórie. Práve toto odvetvie pavydy prežíva v súčasnosti v slovanskom svete svoju nebývalú renesanciu. Aj u nás sa objavila celá plejáda rôznych šarlatánov, ktorí sa podujali zlepšovať a vymýšľať novú paralelnú históriu Slovanov, doteraz údajne zatajovanú. Ich koncepcie opreté o zmes rôznych svojvoľných jazykovedných špekulácií sú často len výplodom fantázií, nemajúcich nič s realitou či vedeckým poznaním.

■ PROTI ŠARLATÁNSTVU

Tu treba už čo najrozhodnejšie zdvihnúť hlas: Dosť bolo šarlatánstva! Nedovoľme, aby pokračovali vo svojom, v konečnom dôsledku veľmi škodlivom konaní kompromitujúcom slovanskú ideu. Nedovoľme, aby i tak slabé povedomie nabúraval svojím diletantstvom. Slovanská myšlienka je hodná pestovania aj v dnešných časoch, nenechajme blúznivcom uchmatnúť si ju a deformovať. Slovanská vzájomnosť má aj dnes svoj význam. Je to platforma poskytujúca priestor na medzislovanskú kultúrnu interakciu. Treba aj v súčasnosti čo najviac podporovať kontakty medzi Slovanmi. Rozvoj kultúrnej a vedeckej výmeny. Podporovať výučbu slovanských jazykov. Vedecké kontakty, spoluprácu a výskum slovanskej histórie a vzájomných vzťahov. Akokoľvek pokusy o politickú integráciu treba však vnímať s veľkou obozretnosťou, pretože práve súžitie Slovanov v jednom štáte vždy narušilo ich vzájomné vzťahy. Väčšina súčasných nedorozumení a zlej atmosféry pochádza práve z nich. Pretože štát postavený na koexistencii dvoch nerovnakých jednotiek vždy končí na hegemonii silnejšieho, resp. marginalizácii slabšieho partnera. Nezriedka v takýchto prípadoch, ako ukázala napríklad Juhoslávia, býva Slovan Slovanovi najväčším nepriateľom. A nám netreba rozjatrovat' rany, ale, naopak, posilňovať spoluprácu na základe zásady rovnosti s rovným.

Európska únia uplatňuje proti Bielorusku politiku dvojakých štandardov

Sankčný tlak na Minsk sa stupňuje

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Európska únia koncom júna uvalila ďalšie sankcie na bieloruský režim Alexandra Lukašenka. Má to byť odpoveď na zatknutie Romana Protaseviča a jeho priateľky Sofie Sapegovej, ale aj dôsledok prezidentských volieb a následné potlačenie protestov, ktoré kolektívny Západ považuje za nelegitímne.

Rada Európskej únie rozhodla o uložení už štvrtého balíka reštriktívnych opatrení proti sedemdesiatim ôsmim bieloruským občanom a ôsmim subjektom. Ako sa tvrdí vo vestníku EÚ: „Toto rozhodnutie bolo prijaté vzhľadom na vyhrotenie závažného porušovania ľudských práv v Bielorusku a násilné represie voči občianskej spoločnosti, demokratickej opozícii a novinárom.“ Sedem fyzických osôb a jeden subjekt, na ktoré sa vzťahujú nové reštriktívne opatrenia, uviedli na sankčný zoznam v súvislosti s vynúteným pristátím lietadla spoločnosti Ryanair 23. mája 2021 v bieloruskom Minsku a so zadržaním novinára a aktivistu Romana Protaseviča a Sofie Sapegovej bieloruskými úradmi. Terčom opatrení je aj niekoľko prominentných podnikateľov, ktorí podporujú Lukašenkov režim, ako aj viacero sudcov, prokurátorov, členov Snemovne reprezentantov Národného zhromaždenia Bieloruska, vysokých štátnych úradníkov, preozimných novinárov či predstaviteľov univerzít.

■ REŠTRIKTÍVNE OPATRENIA

Sankcie EÚ proti Bielorusku sa teraz vzťahujú dovedna na stošesťdesiatšesť osôb a pätnásť subjektov. Pre označené osoby a subjekty platí zmrazenie aktív a občania a spoločnosti EÚ nesmú osobám a subjektom na zozname sprístupňovať finančné prostriedky. Na fyzické osoby sa tiež vzťahuje zákaz cestovania, ktorý im

Prezident Bieloruska Alexander Lukašenko je dlhodobo vystavený tlaku západných mocností. Doma sa zdá, že má stále väčšinovú podporu.

bráni vo vstupe na územie EÚ alebo prechode cez toto územie. Rada sa už 4. júna rozhodla zakázať bieloruským dopravcom každého druhu prelet nad vzdušným priestorom EÚ a prístup na letiská členských krajín.

Sankcie tiež postihujú celé sektory tamojšej ekonomiky. Zameriavajú sa na hlavné zdroje príjmov režimu, ako je vývoz potašových hnojív – ich hlavný exportný produkt, a postihujú aj tabakový priemysel, ropné produkty a finančný sektor. K iniciatíve Európskej únie sa následne pridali aj Spojené štáty americké, Veľká Británia a Kanada. Ich postihy rovnako miera na blízkych spolupracovníkov bieloruského prezidenta.

Bielorusko slovami ministerstva zahraničných vecí tvrdí, že sankcie hraničia s vyhlásením ekonomickej vojny. Vyhlásilo tiež, že bude nútené prijať recipročné opatrenia, ktoré by mohli neblaho zasiahnuť občanov a podniky v EÚ.

■ POKRYTECKÝ POSTOJ

Zo strany Európskej únie ide značne o nedôveryhodný, pokrytecký postoj. Ten je len ďalším pokračovaním politiky dvojakých štandardov, čo sa Západu v konfrontácii s geopolitickými rivalmi v budúcnosti môže veľmi vypomôcť. Príkladov by sa našlo mnoho len v tomto roku. Dlhoočakávaná správa amerických tajných služieb z februára

uzatvára, že samotný saudskoarabský korunný princ Mohammed bin Salmán schválil operáciu v tureckom Istanbule s cieľom zajať alebo zabiť saudského novinára a disidenta Džamála Chášukdzího. Na strane tri v odtajnenej správe sa okrem iného píše: „Korunný princ podporoval použitie násilných akcií na umlčanie disidentov v zahraničí vrátane Chášukdzího.“ Turecká generálna prokuratúra podala na začiatku júna revidovaný podnet na ústavný súd na zákaz HDP – prokurdskej tureckej strany, druhej najväčšej opozičnej strany v tureckom parlamente. Okrem trvalého zákazu strany požaduje štátne zastupiteľstvo i zákaz politickej činnosti zhruba pre päťsto ľudí. Od pokusu o štátny prevrat a zvrhnutie Erdoganovho režimu v roku 2016 bolo uväznených tisíce reálnych či domnelých Gülenových podporovateľov. Podľa Štokholmského centra pre slobodu (VVP), ktoré založili tureckí novinári vo švédskej metropole, bolo na konci minulého roka za mrežami stosedemdesiatštyri novinárov a na ďalších bol vydaný zatykač a sú na úteku. Od roka 2015 turecký režim zhabal či zavrel dve stovky médií. A v týchto prípadoch Európska únia sa k nijakým závažným sankčným prostriedkom neodhodlala.

■ ASSANGE A SNOWDEN

Aby sme po príklady nechodili ďaleko, stačí pripomenúť z minulých rokov hrubé zásahy polície vo Francúzsku pri protestoch žltých viest či pri potlačaní emancipačných snáh Kataláncov, ktorých predstavitelia sú tiež väznení. Netreba zabúdať ani na najznámejšieho politického väzňa Západu Juliana Assangea, ktorému hrozí v USA väzenie až na stosedemdesiatpäť rokov za odhalenie nepríjemnej pravdy o zločinoch v Iraku, Afganistane či vyzeradenie diplomatických depeší. V roku 2013 donútili pristáť lietadlo vtedajšieho bolívijskeho prezidenta Eva Moralesa vo Viedni pre podozrenie, že na jeho palube by mohol byť Edward

Snowden, a to pod hrozbou použitia sily pri súčasnom zatvorení všetkých vzdušných koridorov na príkaz USA. CIA následne prehľadala prezidentské lietadlo!

■ DVOJAKÝ METER

Zoznam prípadov uplatňovania dvojakeho metra by bol prekvapujúco dlhý. Neúprimná zásadovosť Európskej únie (po „demokratizácii“ by nasledoval výpredaj bieloruskej ekonomiky západnému kapitálu, tak ako to zažil celý východný blok, a nasunutie infraštruktúry NATO bližšie k Rusku) v prípade Bieloruska v konečnom dôsledku vyznie kontraproduktívne a spôsobí len ďalšie zblíženie Lukašenkovho režimu s Ruskou federáciou. Snaha o zmenu režimu je dlhodobá, Alexander Lukašenko je na sankčnom zozname nariadením Rady Európskej únie už od 18. mája 2006. Zatknutie Romana Protaseviča, zakladateľa Telegram-kanálu „NEXTA“, je len ďalší dôvod na prítvrdenie proti nepoddajnému režimu. Dvadsaťdruhého mája počas letu z Atén do Vilniusu bolo lietadlo spoločnosti Ryanair pre falošnú bombovú hrozbu prinútené pristáť v bieloruskej metropole Minsk. Protasevič po zatknutí prezradil ľudí, ktorí vstúpili do tajného telegramového chatu a koordinovali protesty v Minsku po posledných prezidentských voľbách. Podľa Protaseviča v tomto chate robili hlavné rozhodnutia o tom, kde sa uskutoční ďalšia akcia, aký druh informačnej agendy by mali viesť. Na otázku, či za ústredím stáli špeciálne služby, odpovedal kladne. Západ jeho priznanie odmieta ako vynútené psychickým a fyzickým nátlakom. Jeho bezproblémová spolupráca môže vysvetľovať verziu, podľa ktorej bol predhodený úradom vlastnými kolegami, strach z dlhodobého trestu alebo z vydania na Donbas, kde sa zúčastnil na trestnej výprave s neonacistickým praporom Az ov. Pravdu sa v dohľadnom čase dozvieme, aj keď, bohužiaľ, nie z liberálnych médií.

Hitlerov plán Barbarossa: Blitzkrieg proti Rusku sa začal útokom na Brestskú pevnosť

Pevnosť hrdina: Citadela – cit a delá

Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Pred osemdesiatimi rokmi 22. júna 1941 nadráno zaútočilo sto divízií Wehrmachtu proti štyridsiatim divíziám Červenej armády, ktoré mali brániť hranice Sovietskeho zväzu. Ďalšie sovietske jednotky boli na ceste, ale museli prekonať ešte stovky kilometrov z vnútrozemia. Začala sa Hitlerova blesková vojna, ktorá mala trvať len niekoľko týždňov. Napokon to bolo pre ľudstvo najtragickjších šesť rokov a jeden deň...

Okolo štvrti na sedem ráno dve desiatky nemeckých bombardérov z výšky okolo dvetisíc metrov zhodili bomby na letisko v Kyjeve. Ľudia v centre mesta si mysleli, že ide o cvičenie Kyjevského vojenského okruhu. V mestskom cirkuse predstavil svoj nový program džezový orchester Eda Roznera a v kinách premietali úspešný film o sovietskych letcoch Piaty oceán. Na 17. hodinu bolo naplánované otvorenie nového futbalového štadióna Dynamo Kyjev, ktoré na jeho trávniku malo odohrať priateľský zápas s moskovským Spartakom. Ten sa už nezačal.

■ DEŇ PRED...

V brestskej Zarji vychádza kurzívka od absolventky miestnej 15. strednej školy Eleny Puzyrevovej. „Budem inžinierka,“ vyznáva sa stredoškolačka zo svojej životnej túžby a k dievčenským nádejam pridáva do rojčivých riadkov ďalšie sny.

Tej júnovej noci nedosnivala. Ráno, ktoré sa znenazdajky začalo ohnivým svitaním, nahlno zmenilo jej zámyery a predsavzatia. V húfiku utečencov spolu s matkou a bratom smerovala na východ. Jej otec Michail Ivanovič Puzyrev, veliteľ 62. oddielu obrancov mesta, v tom čase už po niekoľkokrát odrážal útok úderných skupín Wehrmachtu. Po ústupových bojoch velil jednotkám aj na iných frontoch. Padol pri Stalingrade...

V piatok predpoludním tanečný krúžok 1. základnej školy vystupoval v Parku kultúry a oddychu. Títo žiaci a ich rovesníci z celej oblasti mali 22. júna 1941 otvárať Krajský festival záujmovej činnosti. Na večer pozývali plagáty obyvateľov na jedno z pohostinských predstavení Štátneho divadla Bieloruskej SSR, ktoré do Brestu zavítalo s Hervého operetou Mamzelle Nitouche, plnej ľúbosti a citu. V kinách premietali nové filmy Chlapce z tajgy a Pieseň o láske.

Vojak Vasilij Petrovič Vorilov písal v Brestskej pevnosti list domov. Posledný...

„Zdravím Vás, drahí rodičia, otec, mama... Ak sa stane, že ma zrazí vražedná nepriateľská guľka, chcem zomrieť hrdo ako komsomolec.“

Vasia zahynul o niekoľko hodín pri obrane východného fortu citadely. Trojrohý listok poskladal a hodil

do vojenskej pošty aj vojak Vladimír Abyzov: „Pozdravujem, Tvoj ľúbici Voloda.“ Komu bol asi určený?

■ SOBOTA 21. JÚNA 1941

Nemecké lietadlá narušili vzdušný priestor pri dedinách Nepli a Miľky. Aj nad Brestskou pevnosťou krúžil nepriateľský prieskumník. Pri jednom z preletov vypálil nemecký pilot dážku z guľometu na sovietskych vojakov. Zranil podporučíka Vasilija Zajceva.

V úseku 12. pohraničného oddielu začalo horieť račné pole. Pohraničníci oheň uhasili, ale o hodinu požiar vzbĺkol opäť. Pri jeho likvidácii vojaci zadržali dvoch neznámych mužov, ktorí sa ukrývali v obilí. Diverzné akcie pokračovali celú noc. Agenti prerušili dodávku elektriny a telefonické spojenie. Od polnoci začali do štábu prichádzať správy, že sa nepriateľské tanky a nemecké vojská zjavujú v bezprostrednej blízkosti štátnej hranice.

O druhej v noci 22. júna v priestore 2. pohraničného oddielu pri dedine Novoselky prešiel z pro-

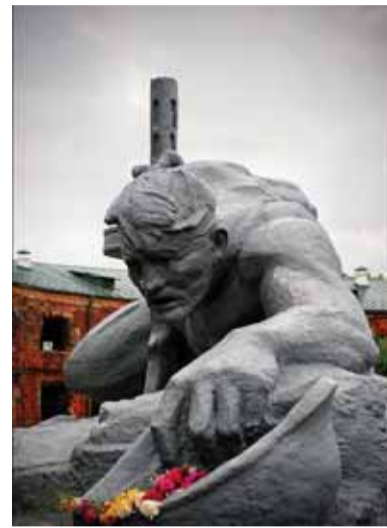
tiľahlej strany miestny občan Josif Maximovič Budzinskij a oznámil, že vojnové akcie proti Sovietskemu zväzu sa začnú o štvrtj hodine.

■ PLÁN BARBAROSSA

Direktíva č. 21 hlavného štábu ozbrojených síl Nemecka z 18. decembra 1940 podpísaná Adolfom Hitlerom: „Masa ruského pozemného vojska, situovaná v západnom Rusku, musí byť zničená odvážnymi operáciami a prienikmi tankových klinov do hĺbky obrany nepriateľa. Ústupu bojaskopných jednotiek do hĺbky ruského priestoru sa musí zabrániť...“

Ďalšia stránka krvavej kroniky ľudstva z druhej svetovej vojny.

O tretej hodine a pätnástej minúte zahrmeli superťažké kanóny Carl a Torr. Do červených tehlových múrov citadely na Bugu sa zaryli betónovopriepazné strely s ničivou hmotnosťou 1250 až 2200 kilogramov. Rozžeravili sa hlavne diel, besneli mínomety, štekali samopaly útočníkov. Nebo nad Brestom zakryli perute 1670 lietadiel s hákovými krížmi. Ťažké bomby s hmotnosťou až 1800 kilogra-

mov zmiešali vodu a zem, hlinu a ľudí. Telá mŕtvych a ranených červenoarmejcov pochovávali rozvalinami stien. Múry pevnosti otriasalo hrozné slovo vojna. Vojna, vojna, vojna niesli vlny rieky strašidelnú ozvenu...

„Ja, pevnosť, bojujem?“ znie do éteru bez šifry. Posledný rádiogram.

„Umrieme, ale sa nevzdáme!“ vykriakne ktosi bodákom do omietky začierenej od ohňa. „Padneme, ale neodídeme...“

Tanky, plameňomety, slzný plyn. Plamene, olovo a smäd. Vodárenská nádrž je zničená. Nemci svetlometmi osvetľujú brehy rieky, aby sa červenoarmejci nedostali k vode. Zásoby jedla majú, ale koľko možno vydržať bez vody?

■ DEŇ VOJNY

Prvý z mnohých dní 45. pešej divízie Wehrmachtu pod velením Fritza Schliepera. Ostatné nemecké armádne zväzy sú už kdesi pri Smolensku, tristo kilometrov na východ. Tu na samej hranici pri Bugu sa mali Nemci zdržať maximálne dva týždne. Z rozbitej pevnosti sa ozýva strelba jej obrancov ešte v novembri. Keď sa minie munícia, na rad prídu lopatky, bodáky aj opasky...

Stovky bezpríkladných hrdinstiev, vojenskej odvahy, lásky k vlasti a životu.

Velebné, posvätné ticho. Smutné vrby spúšťajú konáre do ramien Muchavca a Bugu, akoby nimi chceli nasať vodu, o ktorú sa tu tak úporne bojovalo. Chceli ju ranení, aj živí.

Vojaci i matky s deťmi. Znamenala život, prinášala smrť.

Pevnosť bránilo okolo tritisícpäťsto červenoarmejcov, ale ostalo tu aj tristo žien a detí, čo nestihli evakuovať. Zemný val východného opevnenia sa fašistom nepodarilo dobyť ani po mesiaci. Tu bojoval posledný z jeho obrancov major Piotr Michajlovič Gavrilov. Do krajnosti vyčerpaný a zoslabnutý, niekoľko ráz ranený hodil posledný granát na útočiacich Nemcov na tridsiaty druhý deň po tom krutom svitaní...

■ BETÓNOVÁ HVIEZDA

Stojíme pod monumentálnou päčcipou hviezdou vyformovanou v ohromnom betónovom bloku vstupnej časti súčasného múzea pevnosti – hrdinu ako symbolu nepokoriteľnosti tých, čo ju bránili. Z reproduktorov hrmi artiléria, svišťa strela, hučí aviácia, dunia výbuchy. A... ticho. Potom prehovorí Levitan. Ten jeho hlas. Znel z ampliónov v ťažkých chvíľach, dvíhal do útoku, oznamoval porážky aj víťazstvá, vracal sily, vieru. Zrazu vstupnú bránu do memoriálneho komplexu zaplní chorál: Vstavaj, strana ogromnaja, vstavaj na smertnyj boj...

Vyprevádza nás na centrálny ostrov k hrdinskej citadeli, na štyri štvorcové kilometre územia, kam každú minútu dopadli štyri tisícky granátov a mín. Okolo sa rozprestiera prstencová dvojposchodová kasareň a valy s dĺžkou bezmála šesť a pol kilometra. Pred nimi sa ježia vysunuté obranné predmostia – Kobrinské, Volyňské, Terespoľské. Päťsto kazemát, v ktorých sa desaťnásobnej presile bránila pohraničná garnizóna.

Dominantná Cholmská brána, prederavená od striel, kde fašisti zastrelili plukovníka komisára Jefima Mojsejeviča Fomina – bol Žid a viedol vojakov do prvého úspešného protiútok. Lenže o nerovnom boji tu rozpráva každý kameň. Pevnosť hrdina, citadela, cit a delá...

Bug je pokojný. Už dávno sa z jeho vód stratila krvavá pena. S nemou výčitkou hľadí na jeho vlny monumentálny kamenný vojak, ktorý v poslednom úniku síl našahuje k vode ruku s prilbou... Smäd.

Kráčame po červených kvádroch popri ruínach Bieleho zámku k masívnemu bloku železobetónu. Z hĺbky jeho tridsiatich metrov vystupuje tvár vojaka. Je v nej všetko, čo môže na obličej človeka vtláčať vojna.

Večný oheň. Stometrový titánový obelisk – symbol večnej slávy. Pred ním na granitových doskách osemstopäťdesiat mien. Prach známych i neznámych. Tisícny kvetov, ktoré tu prinášajú zástupy ľudí v každom ročnom období.

V noci tu horia tisícky farebných svetiel.

Cez deň tu zapalujú srdcia.

Taký je Brest – pevnosť hrdina!

Sociálny pitbul Kaník má učenlivého a príčinnivého nasledovníka vo funkcii Minister videl za protestom všeličo, len nie seba

Ludovít KUSAL – Foto: TASR, P. ZACHAR

Minister práce, sociálnych vecí a rodiny Milan Krajniak musel byť 26. júna pri pohľade z okna svojej kancelárie mrzutý. Pod jeho oknom sa v tom čase zhromažďoval dav odborárov, ktorý mu to prišiel „spočítať“ za nedostatočné zvyšovanie minimálnej mzdy, zmrazenie minimálneho dôchodku či zrušenie trinásteho dôchodku. Napriek tomu, že dav bol mohutný a len provládny denník napočítal tisícpäťsto protestujúcich, uvažujúceho Krajniaka to pri pohľade spoza záclony neosvietilo. Nechcel si asi kaziť leto, a tak požiadavky pracujúcej luzy zmietol zo stola. Podľa neho išlo o politiku a akciu Smeru.

Odborári na proteste kritizovali aj zmeny pravidiel zastúpenia v tripartite. Zamestnancov v nej nezastupuje len reprezentatívna Konfederácia odborových zväzov SR, ale aj minoritnejšie odborové organizácie. Odborári sú nespokojní so zrušením rozširovania kolektívnych zmlúv na odvetvovej úrovni. „Týmto opatrením asi stotrisaťtisíc zamestnancov na Slovensku stratilo výhody a benefity z kolektívnych zmlúv,“ povedala podpredsedníčka OZ KOVO Monika Benedeková. Odborári nesúhlasia ani

Nedávny odborársky protest patril k doteraz najväčším prejavom občianskej nespokojnosti s odbúraním sociálnych istôt touto koalíčnou vládou.

so zrušením dôchodkového stropu, ktorý bol stanovený na šesťdesiatštyri rokov. Toto je podľa Krajniaka politická akcia? Boj posledného križiaka so zástupcami pracujúcich je už okridlený. Zviditeľnil sa až vtedy, keď minister prijal nové pravidlá, podľa ktorých už nemusí byť splnená podmienka reprezentatívnosti. Dovtedy totiž museli odborári, ale aj zamestnávateľia splniť podmienku stotisíc členov. To za odbory spĺňala len Konfederácia odborových zväzov. Po novom už počet členov iba určuje poradie nároku na kreslo v rade. Podľa odborárov zase Krajniak predložil viacerých antisociálnych noviel zákonov vrátane novely Zákonníka práce vrátil Slovensko do 19. storočia.

Žiadna láska z tohto vzťahu nebude, to je nám jasné už od volieb. Dúfajme, že táto antipatia neprerastie do niečoho, na čo doplatia obyčajní ľudia. Ak sa tak doteraz nestalo.

Stará dáma má víťazných hrdinov, ale i nešťastníkov a obeť

Cyklistická tortúra nazvaná Tour

Emil SEMANCO – Foto: ZATL

Osemnásteho júla dojazdom poslednej dvadsiatej prvej etapy na parížske Champs Élysées sa skončí tohtoročný už stoôsmy ročník najvýznamnejších, najslávnejších, najlukratívnejších a hádam aj najťažších cyklistických pretekov na svete. Má aj ďalšie svoje naj. Je to skrátka najsledovanejšia športová udalosť na svete. Tour de France – alebo aj „stará dáma“ – má dve nie menej náročné sestry Giro d'Italia (od roka 1909) a Vuelta a España (1935). Nijaké iné cyklistické podujatie si už nemôže nárokovat' označenie Grand...

Francúzska „veľká cesta“ začala písať svoju nešťastnú i dramatickú históriu prvého júla 1903 o 15. hodine a 16. minúte, keď spred Café Réviel-Martin v parížskom obvode Montegrone vyrazilo na 2 428 kilometrov, rozdelených len na šesť etáp, prvých šesťdesiat cyklistických priekopníkov a dobyvateľov.

■ SÓLO PRE PEDÁLE A POT

Inak týchto odvážlivcov ani nemožno nazvať. Veď kúste za minútu zakrútiť pedálmi osemdesiatkrát, urobiť štyritisícšesťsto obrátok

REPORTÁŽ

za hodinu a okolo tridsaťtisíc zošliapnutí, aby ste došli do cieľa čo i len priemernej etapy, ktorá je na Grand Tour málokedy pod stošesťdesiat kilometrov. Pri takomto výkone je spotreba energie enormná – až tridsaťtisíc kalórií za etapu, až stoosemnaťtisíc za celé preteky – a organizátori to málokedy pretekárom uľahčia, skôr naopak. Neraz pošlú serpentinami sa hadiaci a dychčiaci „balík“, ale aj takmer samovražedných sólistov v únikoch do alpských a pyrenejských výšin (Col Agnel 2744 m n. m., Col de la Bonet 2802, Andorre Arcalis 2240, Col du Galibier 2645...), kde aj uprostred leta ležia snehové náveje a polia preťaté úzkymi, akoby kamzičímí cestičkami, pri zdolávaní ktorých cyklisti vypotia aj dva litre tekutín za hodinu. A tých hodín v sedle bolo v začiatkoch Tour aj osemnať! Teraz je to okolo šesť hodín, ale pri dvojnásobnej rýchlosti – okolo štyridsať kilometrov za hodinu.

Pád Petra SAGANA pri špúrte v cieľovej rovinke 3. etapy Tour de France, pri ktorom si zranil koleno, a jeho rival Caleb Ewan, ktorý kolíziu spôsobil, musel z pretekov odstúpiť pre zlomenú kľúčnu kosť.

Prvý veniec víťaza, prémie šesťtisíc frankov a trvalé miesto nielen v športových encyklopédiách si na bicykli s riadidlami v tvare baraních rohov vydobyl „malý kominár“ Maurice Garin – francúzsky cyklista, pôvodom z Talianska, ktorý predtým vyhral dnes slávne jednodňové klasiky Paríž – Roubaix (1897, 1899, zhruba 280 kilometrov) a Bordeaux – Paríž (1902, okolo 500 kilometrov). Meral iba stošesťdesiatdva centimetrov a naozaj sa vyučil za kominára. Ale po týchto víťazstvách už nebol malý taliansky vymetač komínov, ale biely buldog!

Prvý z radu pionierov, veď sláva pretekania na bicykloch ešte len klíčila a mnohí vyhládka a šance na ňu pochovávali po pádoch v šancoch popri cestách. Určite boli aj avanturisti, duelanti, chlapi výziev. Odvážni muži na kolesách, ktorí sa púšťali do

čohosi neprebádaného a vonkoncom neistého. Vyrastalo to pred nimi ako ostré horské gilotíny, opantávalo myseľ a svaly ako stratené ilúzie a vracajúce sa nočné mory, slubovalo krv a slzy, slané more potu a nekonečné galeje na cestách so zákrutami ako žraločie zuby od rannej do nočnej tmy. Drinu až do totálneho vyčerpania, odreniny, zlomeniny (možno aj smrť) a po sto hodinách v sedle pár tisícok frankov pre víťaza. A tým vždy môže byť len jeden!

■ ZA VŠETKO MÔŽE AUTO

Romantici, čo na dajakom detaile až tak nebazirujú, tvrdia, že priatelia Géo Lefevre a Henri Desgrage sedeli dvadsiateho novembra v roku 1902 pri raňajkách v akomsi tučtom hostinci, akých bolo na parížskych grands boulevards požehnané, a uvažovali, čo podniknúť, aby časopis L'Auto, ktorého

Žeby krvavá etapa. Aj takto vyzerajú dojazdy do cieľa...

bol Desgrande majiteľom, lepšie prosperoval. Neprijemne až skazonosne mu totiž konkuroval Giffardemov športový týždenník Vélo a ukazoval mu chrbát aj vďaka organizovaniu veľkých cyklistických pretekov Paríž – Brest a späť, ale aj spomínanej klasiky z Bordeaux do hlavného mesta, dnes už s príznačným označením „peklo severu“.

■ ZÁCHRANNÉ KOLESO

„A čo keby sme my urobili preteky okolo Francúzska na niekoľko etáp,“ vyhrklo v jednej chvíli z dvadsiatpäťročného Géa, lenže o dvanásť rokov starší Henri nápad spočiatku bral iba ako priateľovo záchranné koleso v jeho editorskem trápení, zavrhol ho, aj keď cyklistika bola jeho vášňou. Istý čas dokonca držal svetový rekord v hodinke a v roku 1895 to bol on, kto prehovoril pretekára Didiera Joyeuxa na samostatnú jazdu okolo Francúzska. Po devätnástich etapách a prekonaní štyritisícpäťsto kilometrov to dokázal a o „cestárových“ skúsenostiach prinášal Desgrande zaujímavé riporty vo svojom motoristickom periodiku...

„Ty si sa zbláznil. Chceš zabiť pretekárov?“ zareagoval po vlastnej skúsenosti Desgrande a čím viac predostieral argumentov, ako to nejde, tým akoby väčší pobádal Lefevra k ďalším nápadom, ako to uskutočniť. Keď ideou načisto opantaný Géo slúbil, že pripraví rozvrh etáp, zabezpečí merače času, časové kontroly, občerstvenie aj propagáciu, Desgrande napokon presvedčil.

Devätnásteho januára 1903 jeho žurnál oznámil: „Bola vytvorená Tour de France – najväčšie preteky na svete!“

Všetko ostatné už o týchto pretekoch viete. Aj o neuveriteľnom cyklistickom rekorde slovenského buldoga v zelenom...

AKTUÁLNE

Nedávne odvolávanie ministra financií Igora Matoviča bolo v parlamente sprevádzané osobnými invektívami nielen medzi koalíciou a opozíciou, ale aj vo vnútri koalície. Dlhodobý spor s Richardom Sulikom sa premietol aj v samotnom hlasovaní poslaneckého klubu SaS. Ako tretia najsilnejšia koalíčná strana nehlasovala vyslovene proti opozičnému návrhu pozbaviť ministra financií jeho funkcie. Svojím rozhodnutím „zdržať sa“ hlasovania však na jednej strane prejavila nesúhlas s počinaním ministra financií, na druhej strane demonštrovala svoju vernosť koalícii, z ktorej isto pramení politický i ekonomický profit pre stranu.

Igor Matovič ustál svoje odvolávanie

Úsilím Richarda Sulika je udržať vládu za každú cenu. Jeho primárnym záujmom zrejme nie je služba verejnosti, ale možno osobný ekonomický profit. Svedčia o tom jeho slová pred desiatimi rokmi, keď ešte ako predseda Národnej rady SR v čase Radičovej vlády sa nechal počuť, že jeseň svojho života plánuje prežiť mimo Slovenska. Jeho vysnivanou lokalitou je ďaleká Austrália.

Predseda opozičného Hlasu – SD Peter Pellegrini na úvod mimoriadnej schôdze tvrdo skritizoval ministra financií, že dokáže urážať všetkých tých, ktorí nezdieľajú jeho chorý politický svet. Vyslovil názor, že jeho príčinou privedol politiku marketingu a cieľenej nenávisťi bez vecného obsahu do dokonalosti. V pléne národnej rady mu vyčítal aj súčasný celospoločenský stav. Je presvedčený, že vinou Igora Matoviča sa dnes Slovensko nachádza v rozvrate a chaose, v akom za tridsať rokov nebolo.

Naopak, minister financií zhodnotil vystúpenie Petra Pellegriniho za nemastné-neslané. Okrem toho mu odkázal, aby sa viac učil od Roberta Fica, ktorého prejavy majú aspoň „grády“. Označil ho tiež za príživníka, ktorý verne slúžil tej najhoršej štátnej mafii. V prejave pred poslancami národnej rady ďalej povedal na jeho adresu, že je falošný, podlý a zákerný človek, ktorý v skutočnosti považuje ľudí za nuly a zneužíva ich na to, aby získal moc.

Predseda Smeru – SD Robert Fico venoval pozornosť najmä kajúcnikom a zastrávaním opozície. Obvinil Igora Matoviča z nápadu pozatvárať opozíciu, ktorý údajne pozná všetkých hlavných udavačov. K slovu sa dostali aj ďalší opoziční poslanci. Na konci mimoriadnej schôdze zo 135 prítomných poslancov za odvolanie Igora Matoviča hlasovalo len 51 poslancov, 67 bolo proti a zdržalo sa hlasovania 17. Spolu so stranou SaS sa zdržala aj poslanka poslaneckého klubu Za ľudí. Po Márii Kolíkovej a Romanovi Mikulcovi sa Igor Matovič stal ďalším členom vlády, ktorý čelil odvolávaniu v Národnej rade SR a nezískal dôveru kvalifikovanej väčšiny sedemdesiatich šiestich zákonodarcov – teda celej koalície. Svedčí to o jej nejednotnosti v zásadných otázkach. Časť jej poslancov nehlasuje jednotne aj v iných prípadoch. Je namieste preto otázka, do akej miery je schopná dovládnuť celé funkčné obdobie?

Matej MINDÁR

Osemdesiatročný inžinier Ján URBAN – choreograf spätý s dušou zeme

Konštruktér tekovských tanečných kreácií

Text a foto: Július ŽUBOR

„Počúvaj hudbu, v nej je všetko. Pozeraj otvorenými očami na prírodu, je najväčší výtvarník. Nauč sa nosiť oblek, kroj, aj montérky. Všetko rob s mierou...“ Toto sú životné pravdy jubilanta, ktorý ovplyvnil tanečnú kultúru nielen v Tekove.

Základom umeleckého videnia choreografa Jána Urbana je podstata priestoru a premenlivej dynamiky prostredia, ktorá formuje krajinu, ľudí v nej žijúcich a ich charakter, humor a kultúru. Málokto má schopnosť tak ako on vidieť perspektívu budúceho – či už v choreografii, vo fotografii, v krajino-tvorbe alebo vo formovaní osobnosti talentovaných mladých ľudí.

■ RODINNÝ VZOR

Formovala ho rodina a prostredie, v ktorom vyrastal. Narodil sa vo Zvolenskej Slatine Petrovi a Anne Urbanovcom 21. augusta 1940. Detstvo mu výrazne ovplyvnili aj starí rodičia Martin a Mária Drozdíkovci a charakter ľudí spätých so zemou, s piesňou a robotou. Pod vplyvom sochárskych školení u Jána Kulicha vytvoril Ján Urban bustu svojho otca, v ktorej vystihol jeho dušu a skúsenosť. Neskôr toto všetko zužitkoval na zvolenskej technike, počas štúdia na bratislavskej SVŠT a v profesii konštruktéra v tlačkárskej SES-ke.

Práve štúdiá mu dali príležitosť prejať svoj tanečný a neskôr choreografický talent. V roku 1959 sa stretol v súbore Technik s ďalšími talentovanými tanečníkmi a stal sa postupne sólistom; zažil spoluprácu s Polívkom,

Gruskom, Dúžekom, Šimonekovou a ďalšími autormi, potom sa zúčastnil na trojročnom kurze choreografov a sám začal aktívne tvoriť. Po absolvovaní štúdia na SVŠT dostal umiestnenku do Tlmáča. Mladý inžinier si vybral perspektívu Tekova a rozvíjajúcej sa fabriky v Tlmačoch.

■ AUTORSKÁ TVORBA

To bol zlom, ktorý ovplyvnil celú súčasnú tanečnú kultúru nielen Čilejárskeho Tekova, ale aj celého regiónu, kde sa namiesto teraz hovorí nárečovo „čil“. Zapojil sa do činnosti FS Vatra, ovplyvnil jeho rozvoj, sám sa stal tanečníkom – choreografom. Vo Vatre sa podpísal pod vyše tri desiatky choreografií.

ČRTA

Keď sa v sedemdesiatych rokoch pod vedením KOS Bratislava začal systematický výskum folklórnych tradícií, mali Urbanovci pridelený región Tekova a súvisiaci severozápadný Hont. Výsledkom tejto práce bolo aj založenie alebo obnovenie činnosti folklórnych skupín v niektorých obciach, kde sa výskum uskutočnil. Bol autorom niekoľkých programov na Tekovských

Choreograf Peter URBAN (vľavo) výrazne ovplyvnil tanečnú kultúru v regióne „čilejárskeho“ Tekova. Na snímke mu blahoželá Július ŽUBOR, predseda MO MS vo Vrábľoch.

a Hontianskych folklórnych slávnostiach a koncom osemdesiatych rokov spoluorganizoval regionálny folklórny festival už v Tlmačoch, neskôr pod pomenovaním Tlmačská Grámora. Bol členom porôt festivalových prehliadok a súťaží, podporoval a motivoval mnohé kultúrne subjekty a jednotliv-

cov. Vo Vatre prešlo jeho rukami veľa talentovaných budúcich pedagógov, kreatívnych mladých ľudí. Vatráci sa stali nositeľmi tanečnej kultúry čilejárskeho regiónu. Choreografické videnie Jána Urbana je dosiaľ inšpiráciou pre mnohých ďalších tvorcov.

■ OSOBNOSŤ TEKOVA

Ján Urban sa stal osobnosťou Tekova, rešpektovanou a uznávanou. Sám začal prejavovať záujem o zem, vinice a všetky pôžitky a úžitky s nimi spojenými. Dá sa povedať, že sa v ňom prebudila gazdovská krv a fotografickú a rybársku vášeň postupne vystriedala potreba tvoriť na vlastnej zemi – vinici.

Starší syn Peter Urban vyštudoval jadrovú fyziku v Moskve a je zamestnaný cez kopec od otcovskej vinice – v Mochovciach. Druhý syn Martin prevzal otcovo umelecké poslanie a absolvoval štúdium choreografie na VŠMU u profesora Štefana Nosáľa. V súčasnosti pôsobí ako vysokoškolský pedagóg na UMB v Banskej Bystrici a šíri tekovskú hudobno-tanečnú kultúru s úctou a obdivom. A pri tvorbe počúva hudbu, ako povedal otec: „Je v nej všetko...“

Výtvarný umelec Štefan BUBÁN maľuje to, čo vidí, ale aj to, čo o videnom vie

Maliar rýdzej kontemplatívnej rozvážnosti

Lubomír PODUŠEL – Foto: Emil SEMANCO

S menom Štefana BUBÁNA (29. 7. 1932 Pavlovce nad Uhom, okr. Michalovce) sa spája vývin slovenského maliarstva za posledných vyše päťdesiat rokov. Myslí sa tým obdobie od umelcovho vstupu na našu výtvarnú scénu až do súčasnosti.

Keď chceme pochopiť umelcovu spriaznenosť s podstatou – geniom loci jeho tvorby, s priestorom, v ktorom sa odjakživa pohyboval, kde hľadal a nachádzal motívy pre svoje diela, pochopíme ho vari lepšie a rýchlejšie, než keby sme sa sústredili iba na samotné výtvarné prejavy ním realizovaných obrazových konceptov a koncepcií. Robí tak od čias vysokoškolského štúdia na Vyššej pedagogickej škole v Prešove (1953 – 1955) a Pedagogickej fakulte Univerzity J. A. Komenského v Bratislave, kde absolvoval u prof. Eugena Lehotského roku 1963. Postupne objavil základ toho, čomu sa hovorí *raison d'être* – to znamená maliarske stvárňovanie života, smerujúce od realistického jazyka k nefigurativnému vyjadreniu vonkajšieho a vnútorného sveta.

■ DUCHOVNO OBRAZU

Je natrvalo zviazaný so Zemlím, s mikrokozmosom a makrokozmosom svojho života, kde sa narodil a od začiatku žil, žije a tvorí. Jeho maliarsky svet sa menil na veličinu v mene ktorej (a na pôde ktorej) rozvíjal vlastnú tvorbu, smerujúcu od javu k podstate. Spočiatku to boli maliarske transformácie videného do sveta lyricky abstrahovaného. Na ne nadviazal kompozič-

O Štefanovi BUBÁNOVI, ktorý väčšinu života prežil v Trebišove, sa zvykne metonymicky vraviť ako o „maliarovi Zemplina“.

nými štruktúrami a farebnými rozvrhmi inšpirovanými zemlínou krajinou. Časom ich posunul do nových polôh v stvárňovaní prírody.

Stal sa z neho maliar kontemplatívnej rozvážnosti, ktorý maľuje to, čo vidí, ale aj to, čo o videnom vie. Tento rozmer tvorby, psychológia vzťahu k motívu, „duchovno“ obrazu sa stal charakteristickým pre Bubánove diela.

Skladba Eugena Suchoňa Aká si mi krásna inšpirovala umelca k tomuto dielu.

Dôležitú úlohu zohrala v jeho prípade farba (odvolávajúc sa na odozvu informelu). Farba ako fenomén obsahujúci niekoľko pólov. Dimenzií. A tiež faktúra maľby, jej výpoveď v štruktúre hmoty – zastávajúca samostatnú funkciu v obraze, a tzv. „vedecké – bádateľské“ ambície maliara pohrávajúceho sa s myšlienkami o biologickom základe vzniku a vývinu života na Zemi. V tomto zmysle jeho obrazové cykly pripomínajú, že zmena je podmienka plynutia života. Nastáva (podľa biológov), keď dochádza k rozvíjaniu

Olejomaľba Nočná hudba z roka 2013

formy zvnútra. Inde maliar apeluje na neustálu revitalizáciu tvarov a formálnych prvkov v obraze po krivke „harmónie a konfliktu záujmov“ ako v skutočnom živote.

Bolo by však chybou domnievať sa, že maľba Štefana Bubána, zvlášť jeho kreácie s abstraktným tvaroslovím z obdobia posledných dvoch desaťročí, chcú byť vizuálnou replikou vedecky zdôvodnených teórií, ktoré sa snaží „exaktne“ prenášať na plátno pomocou štetca a farieb. Jeho maliarska tvorba pripomína niečo

z odkazu veľkých umeleckých avantgárd 20. storočia, ktoré sa stali paralelou štruktúrnych vzťahov v prírode. Prezrádza nemalé skúsenosti z objavovania morfolologickej stavby obrazu pomocou výtvarných prvkov redukovaných na minimum a situovaných do rovín a vzťahov v rámci geometrickej artikulácie maliarskej reči. Založenej na dvoch póloch – expresívnom a racionálnom.

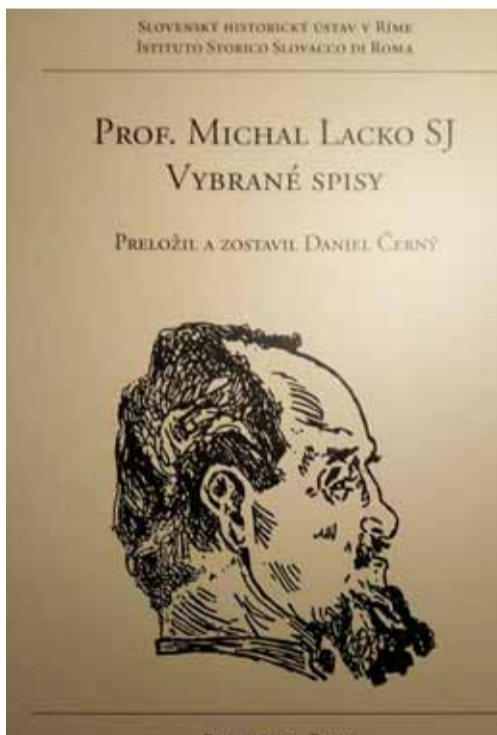
■ NOVÉ PODOBY SVETA

Štefan Bubán je maliar, ktorý rozvíja podoby neomodernistického maliarskeho obrazu. Jeho diela možno považovať za „obrysy reality“ zhmotnené vo farbe a tvare. Transformuje ich do novej podoby sveta – od začiatočného vnemu cez analýzu motívu k výslednej kompozičnej štruktúre hotového obrazu. Majú „čistú dušu“. Odrážajú jeho hľad po poznávaní toho, čo spoluutvára náš život. Realita a fantázia, poézia, napätie a smútok, reflexia skutočnosti plnej protikladov – to všetko sú poznávacie znaky jeho diel. Ich podobnosť, magické a poetické, realistické a symbolické, plné ľudských významov. Posolstvo v nich ukryté je predovšetkým posolstvom humanistickej orientácie umelca. Základnej konštanty maliarskej tvorby Štefana Bubána, osnovej na citlivom spájaní obsahu diela s hodnotou jeho modernej maliarskej formy. Svojimi obrazmi pripomína, že človek môže veľa ráz poznať nejakú vec, ale až hlboký vnútorný pohyb, neopísateľné hnutie srdca, tichá určitosť ľudského bytia a vedomia spôsobí, že poznané patrí iba jemu a že ho môže sprostredkovať, ponúknuť a poskytnúť aj iným.

Vybrané spisy prof. Michala LACKA SJ vyšli v Ríme k storočnici jeho narodenia

Slováci boli súčasťou gréckokatolíckej cirkvi

KNIHA TÝŽDŇA

Slovenský historický ústav v Ríme pri príležitosti stého výročia narodenia profesora Michala Lacka SJ vydal pod vedením doktora Daniela Černého unikátne knižné spracovanie jeho vybraných spisov. Opisujú najstaršie dejiny Slovenska a Slovákov v časoch cyrilo-metodovskej misie, ako aj vývoj byzantsko-slovenskej liturgie na našom území. Napriek tomu, že boli spracované a publikované v druhej polovici minulého storočia, sú stále aktuálne aj v súčasnosti.

„Prof. Lacko navyše ako jeden z prvých poukázal v týchto článkoch aj na možnú biskupskú hodnosť sv. Cyrila, čo je súčasťou mnohých diskusií, ktoré medzi odborníkmi pretrvávajú a dodnes nie sú uzavreté,“ uvádza dielo jeho zostavovateľ. Veľmi zaujímavé sú aj pasáže, ktoré sa venujú dejinám slovenských gréckokatolíkov v USA. Profesor Lacko sa usiloval pred celým svetom dokázať, že pevnou súčasťou gréckokatolíckej cirkvi boli okrem Rusínov a Ukrajincov aj Slováci. „Profesor Lacko na viacerých miestach svojej korešpondencie trefne napísal, že ako sa Rusinom v Pittsburghu nepáčilo, keď Ukrajinci neuznávali inú národnosť okrem svojej za gréckokatolícku, tak isto však konali vo vzťahu ku gréckokatolíckym Slovákom.“ Veľkú pozornosť venoval aj násilnej likvidácii gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku česko-slovenskými štátnymi orgánmi krátko po komunistickom prevrate. „Gréckokatolícki kňazi, ktorí odmietli podpísať prepustenie na pravoslávie, boli zatknutí a zatvorení v internáčnom „kláštore“ v Hlohovci (asi 120) a viacerí z nich boli uvrhnutí do väzenia. Je jasné, že sa tak stalo preto, aby mali pravoslávni voľné ruky pri vlastnom usadzovaní sa v gréckokatolíckych farnostiach.“ Profesor Lacko uvádza, že postupne v rámci Prešovského arcibiskupstva prešla do pravoslávnej cirkvi približne jedna tretina z celkového počtu kňazov. „Z rehoľných kňazov neodpadol ani jeden a dvaja biskupi – Pavol Gojdič a jeho pomocný biskup Vasiľ Hopko – ostali vytrvalo verní v obrane Prešovského gréckokatolíckeho biskupstva.“ Som presvedčený, že každý jeden čitateľ po prečítaní tejto knihy pozitívne ohodnotí jedinečný prínos profesora Lacka a jeho obhajobu gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku.

Matej MINDÁR

NEKROLÓG

Opäť nás je o jedného menej. Žiaľ, 21. júna zomrel člen redakčnej rady Slovenských národných novín, najvýznamnejší slovenský kroatista JÁN JANKOVIČ. Narodil sa v čase vojny v Považskej Bystrici. Po absolvovaní strednej školy v rodisku študoval slovenčinu, dejepis a srbochorvátčinu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1960 – 1965).

Po štúdiách pracoval ako redaktor Československého rozhlasu (1965 – 1966), redaktor vydavateľstva Tatran (1967 – 1969), v rokoch 1969 – 1972 bol v slobodnom povolaní ako

Odišiel najvýznamnejší slovenský kroatista

prekladateľ a publicista, potom bol redaktorom Revue svetovej literatúry (1972 – 1978), v rokoch 1978 – 1990 pôsobil ako šéfredaktor a v rokoch 1990 – 1991 ako riaditeľ Vedy – vydavateľstva SAV. Po obhájení kandidátskej práce v roku 1991 sa stal vedeckým pracovníkom Ústavu svetovej literatúry SAV.

Ján Jankovič bol veľmi aktívny – pôsobil v Spolku slovenských spisovateľov, Slovenskej spoločnosti prekladateľov umeleckej literatúry, ako člen Zväzu slovenských novinárov, zakladajúci člen a predseda Spoločnosti priateľov národov Juhoslávie, čestný člen Chorvátskeho spolku prekladateľov krásnej literatúry, člen Chorvátskeho klubu Bratislava, podpredseda Slovenského komitétu slavistov, člen vedeckej rady Ústavu svetovej literatúry SAV a Kabinetu divadla a filmu SAV, člen redakčnej rady časopisu Slovak Review, člen komisie na udeľovanie vedeckých hodností na Filozofickej fakulte v Bratislave, člen odborných komisií Ministerstva kultúry SR a Literárneho fondu i redakčnej rady nášho dvojtýždenníka.

Z jeho významných ocenení spomenieme Vedec roka, Výročná cena INY za šírenie chorvátskej kultúry vo svete, Výročná cena zahraničnému prekladateľovi za rok 2003, Čestná plaketa SAV L. Štúra za zásluhy v spoločenských vedách, Cena Jána Holého, Rad Danice Chorvátskej, Cena za popularizáciu a preklad srbskej drámy, Strieborná čestná plaketa SAV L. Štúra za zásluhy v spoločenských vedách, Cena Julie Benešic za dlhoročnú prácu pri prekladaní a propagovaní chorvátskej literatúry. Redakcia SNN mu ďakuje za jeho prácu v prospech nášho periodika.

Čeť jeho pamiatke!

HUMORESKA

Ako sa náš pracovitý pracujúci ľud mohol presvedčiť, slovník volených zástupcov v parlamente je síce pestrý, ale... Používanie výrazov ako *biela kobyla*, *potkan a trtko nemá šmrnc* a *kultúrny náboj*. Rovnako *grobian*, *mafian*, *primitív*, *chrapúň*, *klamár*, *podvodník*, *plagiátor*, *šašo* a *vagabund*. Simultánny preklad vystúpení poslancov pre isté veľvyslanectvo do angličtiny sa nedá len tak zvládnuť. Darmo, naši poslanci nie sú len takí hej ty. Väčšina požíva úctu odplomovaných intelektuálov či intelektuánov. Aby sa nadávky neopakovali, treba poslanecký slovník obohatiť. Ministerstvo kultúry má iné starosti,

ako *zvelaďovať úroveň vystúpení a reakcií v zákonodarnom orgáne*. Napríklad *musí krátiť príspevky na slovenskú kultúru a Maticu*. Riešenie je v *klasikoch*. Ako volal

prejav: „*Bodaj bys čerta zjedol! Ak si ty blázon, nemysli, že je i druhý. Rob si zo seba blázna. Hľad'že ho, ako sa rozpaprčil! Idú krkavce pást', obes sa.*“ Poznámka do pléna, zne-

nám dom vyhorí, nedám ti klincov zbierať.“ V kapitole *Pohrozenia sú tiež stupne*. Prvý stupeň. „*Sedem hrmenbohov v tvojej materí. Také ti dám, že ho nekúpiš ani v Pešti*

Slovník poslancov treba nevyhnutne obohatiť

Hviezdoslav – *k ľudu, k ľudu*. Nič nové netreba vymýšľať. Stačí otvoriť si hrubú knihu *Ľudovej frazeologie* od Petra Zátareckého zo Záturčia a kapitulu *Karhavé a hnevliivé výroky*. Zaradiť ju medzi povinné čítanie poslancov. O čo lahodnejšie by znela rozprava, ak by faktické poznámky boli v irečítom slovenskom duchu. Prejav za opozíciu by á la Zátarecký mal napríklad takýto

važujúca vystúpenie opozičnika: „*Rozhadzuje sa ako grajciarové prasa na grošovom motútku! S prasaťom len do chlieva.*“ Svoj názor na celú predrečníkovu stranu by vyjadril slovami: „*Nehoden si ani s celou svojou perepúťou! Ved' vy sa všetci dostanete do pomykova ako muchy koňovi pod chvost!*“ Prvý stupeň ostražitosť pred fyzickým útokom by znel napríklad: „*Až*

na p'áci!“ Druhý stupeň. „*Be'ahy ťa trhali! Takú ti fľasnem, že ti hned' všetkých tridsaťdva zubov vyfľkne a budeš si ich po ceste zbierať!*“ Tretí stupeň už je žalovateľný. Všade okrem osád. Na záver by nesmeli chýbať *dobromyseľné želania*: „*Parom mu do pečene. Bodaj ho horúci šliak pometal na jeho pysky! Šuga maga ho vzala!*“ *Zabávači L a S* vniesli do použi-

vania nadávku ogrgel'. Zátarecký ponúka ďalšie – goldo, rozdrapenec, rozavúst, pyskáč, na ženy pyskačka, sekačka. Huncúti klinci vybíjaný, galgan, holomok, kadečina, kujon, lagan, lapaj, lotor, pekelník, potľkeň, prašina, svinďúr, talhaj, zberba, zdochliak, zleza. Nezabudol ani na nežné pohlavie. Dáva cundra, klampa, mriha, pcha, rašma, sajha, šlamp, trokša, zola neočatá. Pekne podľa abecedy a veľa ďalších. Ak by bolo poslancom veľa učiť sa toľko nových slov, ponúka sa riešenie. Kurzy slušného správania a veľa horčika na upokojenie. Lebo, ako píše Zátarecký – kde domáci v rozbroji, tam je zlato na hnoji.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Zakladateľ modernej slavistiky P. J. Šafárik zavŕšil životné dielo pred 160 rokmi

Trojdnňová spomienka na výnimočnú osobnosť

Text a foto: Tatiana TOMKOVÁ

Pavol Jozef Šafárik právom patrí k najvýznamnejším osobnostiam slovenských dejín. Pomenované sú po ňom školy, univerzity, ulice aj námestia. Tento rok si Matica slovenská pripomenula stošesťdesiate výročie jeho úmrtia. Šafárik počas života vytvoril devätnásť samostatne vydaných prác. Stal sa tvorcom prvého celistvého pohľadu na dejiny slovanských národov a ich literatúr.

Slovanské starožitnosti a Slovenský národopis sú priekopnícke diela rozširujúce dovtedajší obraz o minulosti Slovanov, ktoré ovplyvnili mnohých slovanských dejateľov národného obrodzenia. V našich reáliách ho právom považujeme za zakladateľa či „otca“ modernej slavistiky.

NEMAL LAHKÝ ŽIVOT

Vďaka skvelej spolupráci Domu Matice slovenskej v Rožňave, obce Kobeliarovo, mesta Rožňavy, Gymnázia

MEMORIÁL

z Pavla Jozefa Šafárika v Rožňave a evanjelickej cirkvi a. v. sa podarilo pripraviť až trojdnňové kultúrno-spoločenské podujatie. Oslavy sa začali 25. júna 2021 na Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika v Rožňave, kde predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera privítala riaditeľka školy Katarína Adamková a Lýdia Kalinová. Na pôde strednej školy predstavil predseda Matice slovenskej osobnosť Pavla Jozefa Šafárika študentom. „Pavol Jozef Šafárik bol zariadeným slavistom, etnografom, historikom a univerzitným profesorom. Výrazne pôsobil ako riaditeľ Univerzitnej knižnice v Prahe a známym sa stal aj vďaka svojmu vystúpeniu na Slovenskom zjazde v roku 1848 v duchu boja Slovanov za nezávislosť. Síce sa nedožil

Atmosfera slávnostného spomienkového aktu pri rodnom dome P. J. Šafárika v Kobeliarove

založenia Matice slovenskej, ale bol aktívne činný v Matici srbskej a Matici českej. No bol to práve on, kto v liste z roka 1827 adresovanému Jánovi Kollárovi zdôraznil potrebu založiť aj Maticu slovenskú,“ priblížil študentom M. Gešper.

Po prednáške si študenti, predstavitelia Matice slovenskej a Gymnázia Pavla Jozefa Šafárika, ako aj zástupca primátora mesta Michal Drengubiak uctili položením vencov pamiatku Pavla Jozefa Šafárika k jeho buste pred budovu Obchodno-kultúrneho centra v Rožňave. Pokračovaním osláv mal byť turistický pochod Po stopách Pavla Jozefa Šafárika v Kobeliarove, no pre rannú nepred-

vidateľnú búrku sa neuskutočnil. Vyrcholením osláv bol spomienkový deň v Kobeliarove 27. júna 2021. Slávnostné služby Božie v miestnom evanjelickej kostole otvorila Folklórna skupina Bučina z Pače. Služby viedla kaplánka Ľubica Štefanidesová, ktorá vyzdvihla Šafárikovu osobnosť: „Pavol Jozef Šafárik nemal ľahký život, ale obratnosť jeho rodičov, rozumnosť jeho samého mu dovoľovali veci, o ktorých jeho vrstovníci možno ani nesnívali. Prinášal ľuďom všetko to, čo sa on naučil. Nesnažil sa o veľké uznanie, ale snažil sa pomôcť ľuďom a ukázal im, že aj tí, čo nemajú veľa, môžu dostať vzdelanie, ktoré si zaslúži každý.“

LUĽSKÝ ODKAZ

Vladimír Tököly predniesol pohľad mladého maticiára na nášho slávneho rodáka: „Pavol Jozef Šafárik bol jednou z najväčších persón našej malej krajiny. A hoci jeho životná cesta nebola jednoduchá, jeho charakter môžeme definovať ako neoblomný a vytrvalý. Možno mal iný charakter myšlienok než štúrovci, no bol rovnako veľkým národovcom. Možno v medzinárodnom kontexte svojej vedeckej činnosti bol ešte významnejším a takýto človek si zaslúži našu úctu a večnú spomienku.“

Slávnosť pokračovala pred Pamätným domom Pavla Jozefa Šafárika. Za tónov krásnej piesne v podaní Folklórnej skupiny Bučina zástupcovia obce Kobeliarovo, Matice slovenskej, Gymnázia P. J. Šafárika v Rožňave a Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach položili spomienkové vence k pamätnej tabuli. Starostka obce Janka Regrutová prítomných srdečne privítala a následne Katarína Adamková, študentka Gymnázia P. J. Šafárika v Rožňave, pozdravila hostí krásnou básňou. V slovách profesora Jána Gbúra z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach bolo cítiť hrdosť. Hrdosť na to, že práve univerzita rozvíja odkaz Pavla Jozefa Šafárika. Je to odkaz nielen vedecký, ale aj ľudský.

Tranovského Cithara sanctorum povzbudzovala slovenský národ v najťažších chvíľach

Dielo, ktoré pretrvalo veky aj prieky

Text a foto: Peter VRLÍK

V Liptovskom Mikuláši si členovia Mladej Matice pripomenuli výročie úmrtia osobnosti Juraja Tranovského. Významná osobnosť, ktorá sa zapísala do dejín veľkými písmenami, si zaslúži našu úctu a členovia Mladej Matice tichou spomienkou tak učinili. Malá delegácia mladých maticiárov, vedená predsedom Mladej Matice a zároveň podpredsedom MS Marekom Nemcom, vzdala úctu pri soche Juraja Tranovského, ktorá stojí pred evanjelickým kostolom v Liptovskom Mikuláši, pri ktorom sa nachádza aj Tatrin.

Dátum narodenia Juraja Tranovského zostáva neznámy. Niektoré pramene udávajú 27. marec 1592, iné posúvajú rok narodenia do roka 1591. Isté však je, že na svet prišiel neďaleko sliezskeho mestečka Těšín v dedinke Trzanovice. Od nej sa odvodzuje jeho priezvisko Tranovský. Najprv študoval na gymnázium v Dolnej Lužici v meste Guben, kde žili lužickí Srbi, neskôr na povestnom evanjelickej lýceu v Kolbergu pri Baltickom mori. Univerzitu skončil vo Wittenbergu, potom pôsobil ako učiteľ v Prahe v škole pri Chráme sv. Mikuláša, odkiaľ na pozvanie pána

zo Žerotína putoval na Moravu do Holešova za správcu tamojšej školy. Keďže sa osvedčil, stáva sa kazateľom vo Valašskom Meziříčí. Po bitke na Bielej Hore, keď sa vystupňovalo prenasledovanie protestantov, Tranovský hľadal azyl v rodnom Těšine. Ani tu sa však necítil bezpečne a útočisko nachádza v poľskom mestečku Bielsko. Na Slovensko prišiel v roku 1629 a po dvoch rokoch sa stal kazateľom slova Božieho v Liptovskom Mikuláši. Roky strávené v tomto meste sa pokladajú za jeho najplodnejšie.

Do dejín evanjelickej cirkvi sa

Tranovský zapísal zlatými písmenami najmä kancionálom Cithara sanctorum, neb Žalmy a písne duchovní staré i nové, ktorých cirkev evanjelická užíva, Tranovský rok po vydaní tejto knihy v roku 1637 zomiera, ale jeho dielo pretrvalo po stáročia.

Mladí maticiári, vedení predsedom ich organizácie a podpredsedom Matice slovenskej Marekom Nemcom, si v minulých dňoch pripomenuli výročie úmrtia Juraja Tranovského pri jeho pamätníku pred evanjelickým kostolom v Liptovskom Mikuláši, kde pôsobil ako kazateľ.

Chránené územie a iné knihy v Dome Matice slovenskej v Lučenci

Stretnutie so spisovateľmi z Novohradu

Text a foto: Ladislav KOVÁČIK, Miestny odbor Matice slovenskej v Lučenci

V Dome Matice slovenskej v Lučenci zorganizovali v minulých dňoch v spolupráci s tamojším Miestnym odborom Matice slovenskej v Lučenci besedu s tromi novohradskými spisovateľmi. Na dvore Domu MS privítali Hanu Koškovú, Ivetu Zaťovičovú a Petra Gajdošika.

Hana Košková (ktorá má, mimochodom, „našliapnuté“ na budúročné okrúhle životné jubileum) je známa ako poetka, ktorej sú blízke intímne a citlivé témy týkajúce sa žien, vo svojej tvorbe sa však venovala aj téme Slovenského národného povstania. Vychádza z dedinského prostredia, blízke sú jej aj sarkazmus a ironia.

Ivetu Zaťovičovú tiež môžeme označiť ako autorku, ktorej sú blízke

ženské témy. V jej prózach nájde čitateľ lásku i melanchóliu, témy návratu ku koreňom či snahy o zmierenie.

Peter Gajdošik sa venuje písaniu kníh pre deti, ale tiež pre dospelých. Jeho texty charakterizuje humor, v próze určenej pre

Na dvore Domu Matice slovenskej v Lučenci besedovali 16. júna s čitateľmi spisovateľmi Hana KOŠKOVÁ, Ivetu ZAŤOVIČOVÁ a Peter GAJDOŠÍK. Besedu pripravili lučenský maticiári.

dospelých sa zameriava na budovanie napätia, aj s využitím tajomna či čierneho humoru.

Moderovanie podujatia si vzala na starosť riaditeľka lučenského Domu MS Jana Viteková. Spisovatelia porozprávali prítomnému publiku o svojej tvorbe, o tom, kde berú inšpiráciu na ňu, ako aj o svojom vzťahu ku knihám. Novú knihu Chránené územie tu do života uviedla Hana Košková.

MATICNÉ DEPEŠE

PAMÄTNÁ TABULA ANTONOVI HLINKOVI

V nedeľu 27. júna vo Valaskej Belej odhalili pamätnú tabuľu saleziánovi, kňazovi donovi Antonovi Hlinkovi, ktorého desiate výročie odchodu do večnosti si pripomíname v tomto roku. Žádušnú omšu celebrazoval salezián don Jozef Kutarňa, ktorý predniesol aj homíliu. Zúčastneným poslali pozdravy nitriansky biskup Mons. Viliam Judák aj provinciál saleziánov don Peter Timko.

UCTILI SI PRÍDAVKA

Pri príležitosti 117. výročia narodenia Antona Prídavka je túto výnimočne všestrannú osobnosť uctili zavesením venčeka k jeho buste a pamätnej tabuli riaditeľ Domu Matice slovenskej v Košiciach a predseda Miestneho odboru Matice slovenskej Košice Michal Matečka s maticiarmi. Skupinke maticiárov v krátkej prednáške priblížil osobnosť Antona Prídavka a spomenul niektoré momenty z jeho života.

JUNIÁLES V ŠTÚROVE

V sobotu 12. júna 2021 sa vyše sto sto účastníkov stretlo na maticnom Juniálese v Štúrove. Pri dodržaní potrebných hygienických opatrení mohli byť po dlhom čase v priamom kontakte s členmi MS. Pozvanie prijali aj Močenský speváci, ktorí slávnostné popoludnie obohatili a spríjemnili slovenskými pesničkami. Po kultúrnom zážitku nechýbala chutný guláš a občerstvenie.

BULHARSKÉ OZVENY

V predvečer sviatku sv. Cyrila a Metoda v sobotu 3. júla v altánku na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave znela bulharská na koncerte usporiadanom pri príležitosti polstoročia činnosti Bulharského kultúrneho inštitútu v našom hlavnom meste. Na podujatí, ktoré je súčasťou programu Európskej cyrilo-metodskej kultúrnej cesty, účinkovali svetoznámy interpret T. Spassov (pastierske písňové), M. Miteva (bicie) a medzinárodný komorný orchester Sinfonietta dell'Arte pod taktovkou Konstantina Ilievského.

POMÔŽTE KRAJANOM

V sobotu večer 19. júna vypukol v dedinke Nova Belá (Nowa Biala) v poľsko-spišskom regióne požiar, ktorý náhle obral dvadsaťjeden rodín poľských Slovákov o strechu nad hlavou. Mnohí stihli pred zničujúcim ohňom utiecť len v tom, čo mali oblečené na sebe... Takýto požiar nezažili u našich severných susedov najmenej tri desaťročia. Spišská katolícka charita aktuálne poslala postihnutým rodinám na pomoc päť tisíc eur. Pomôcť môžete aj vy, ak pošlete pohorelcom akúkoľvek finančnú čiastku na IBAN: SK 29 0900 0000 0051 5236 3225, variabilný symbol: 804101

NÁRODNÝ VÝSTUP NA SITNO

Dom Matice slovenskej v Leviciach a miestne odbory MS v Banskej Štiavnici, Žarnovici, Štiavnických Baniach a vo Veľkých Kozmálovciach pozývajú v nedeľu 18. júla na Národný výstup na Sitno so začiatkom spoločného výstupu o 9.30 hod. od jazera Púčuvadlo (individuálne od Sv. Antona, Banskej Štiavnice a Preňčova). Po výstupe pri jazere Počuvadlo od 13. hod. organizátori pripravili program s vystúpeniami speváckych a folklórnych skupín. Podujatie podporili VÚC Nitra a mesto Levice.

Prípravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Začiatkom júna sa v zasedacej miestnosti Mestského úradu v Tlmačoch uskutočnilo Valné zhromaždenie Miestneho odboru Matice slovenskej v Tlmačoch, v poradí tridsiate od obnovujúceho valného zhromaždenia 18. apríla 1991. Hostami boli Mgr. Marek Hanuska, prvý podpredseda Matice slovenskej pre členskú základňu a agendu výboru i predsedníctva Matice slovenskej, a Mgr. Miroslav Považan, riaditeľ Domu Matice slovenskej v Leviciach.

Snemovanie v Tlmačoch

V pracovnej časti Július Žúbor, predseda MO MS v Tlmačoch, v chronologickom slede zhodnotil činnosť v uplynulom volebnom období 2017 – 2020. Zvlášť vyzdvihol účasť na okresných, regionálnych a celoštátnych akciách, ktoré miestny odbor organizoval. Pre pandémiu sa väčšina plánovaných akcií v prvom polroku kalendárneho roka 2020 neuskutočnila, a tak sa viac hovorilo o podujatiach v druhom polroku. Po správe o hospodárení a správe dozorného výboru členovia MO MS spoznali plán činnosti v rokoch 2021 až 2025. Program valného zhromaždenia MO MS pokračoval voľbou predsedu a výboru MO MS, návrhom kandidátov do orgánov MS a schválením delegáta a náhradníka na Valné zhromaždenie MS v októbri 2021.

Výbor MO MS v Tlmačoch bude v nasledujúcom období pracovať v zložení: predseda J. Žúbor, podpredsedníčka D. Mikušová, tajomníčka G. Michníková, predsedníčka DV E. Zuzáková, pokladníčka Anna Števková a členovia výboru B. Lacková, D. Vidanová, M. Kováčová, E. Ďurčatová, V. Brumlovský a S. Titurus.

Po krátkom kultúrnom programe súboru Vatra odovzdal Marek Hanuska Striebornú cenu Matice slovenskej jubilantovi Ing. Jánovi Urbanovi pri príležitosti životného jubilea osemdesiatich rokov za zachovávanie tradícií a odkazu našich predkov. Pri príležitosti životného jubilea sedemdesiatich rokov bol ďalším oceneným jubilant Mgr. Július Žúbor, predseda MO MS Tlmače od roka 1991, ktorému odovzdal Mimoriadnu cenu Matice slovenskej za obetavú činnosť vo vedení Miestneho odboru Matice slovenskej. K blahoželaniam sa pripojil Mgr. Miroslav Považan, ktorý im poďakoval za dlhoročnú obetavú matičnú prácu pre región a okres Levica. Na výročnom rokovaní prijali desiatich nových členov.

Július ŽÚBOR,
predseda MO MS Tlmače

Miestny odbor Matice slovenskej si pripomenul storočnicu založenia Matičný život na Spiši má vyše stopäťdesiat rokov

Text a foto: Jolana PROCHOTSKÁ

Matičnú činnosť na Spiši začali jednatelia Matice slovenskej. Prvým bol prefekt spišského seminára a profesor Rímskokatolíckeho učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule Štefan Košťalik. V júni 1865 prijal funkciu jednatela. Na ďalšom rozvoji činnosti mal najväčšiu zásluhu farár Štefan Mišík. Ako farár v Hniezdnom zozbieral vzácne artefakty a daroval ich do zbierky Matice slovenskej. Pôsobil vo Veľkom Hnilci ako administrátor na chudobnej fare vyše štyridsaťpäť rokov.

Predseda MS Marián GEŠPER sa prihovoria slávnostnému zhromaždeniu.

Pamätnica k 75. výročiu založenia miestneho odboru MS sa uskutočnila aj vďaka podpore martinského vedenia MS.

V roku 1908 bol zvolený za druhého predsedu Muzeálnej slovenskej spoločnosti so sídlom v Turčianskom Svätom Martine. Po vzniku Česko-Slovenska obnovila svoju činnosť 1. 1. 1919 aj Matica slovenská. V druhom roku matičného života vznikli miestne odbory MS v Gelnici aj v Spišskej Novej Vsi, neskôr i v Levoči.

MINULOSŤ

Ustanovujúca schôdza v Spišskej Novej Vsi sa konala 6. 11. 1920 a za predsedu bol zvolený Neitus Volla. Vo svojej činnosti okrem iného hľadal možnosti finančného zabezpečenia Matice slovenskej v meste cez prevádzku kina. Osobnosť matičnej cesty v Spišskej Novej Vsi predstavovalo dvadsať volených predsedov, dvaja dočasní a jeden zastupujúci predseda. František Jozef Bajtoš zastával funkciu predsedu vyše osem rokov. Okrem inej práce získal kinolincenciu a 12. 10. 1924 otvoril novopostavené Kino Tatry a prevádzkoval ho až do augusta 1945. V tomto období sa podieľal MO MS na zriaďovaní pojednávacích knižníc i na vzniku bábkového divadla, spevokolu, divadelného súboru, vydával noviny Tatry. Incioval výstavbu sochy M. R. Štefánika. ThDr. Ján Brišák zastával funkciu predsedu takmer deväť rokov. Treba zdôrazniť, že 2. októbra 1942 odkúpil MO MS od Slovenskej všeobecnej úverovej banky

Provinčný dom, a tým zabezpečil pre MS vlastnú budovu až do 30. 3. 1951. Delimitáciou 1. 7. 1990 získal historický objekt na Zimnej ulici číslo 78, kde sa zriadil Dom Matice slovenskej.

Matičný život pokračoval a na jeho čelo sa postavili osobnosti, ktoré sa stali laureátmi Ceny mesta, Mgr. Valentín Peták, PhDr. Jozef Kuruc a Mgr. Ján Horník. Prekonali zložité obdobie zániku a znovuoživenia Matice slovenskej. Vydali Pamätnicu k 75. výročiu založenia MO MS, osadili pamätne tabule na dome kde žila matka M. R. Štefánika, J. Hanula a učil L. Stanček. Na ich podujatiach sa zúčastnili významné osobnosti kultúry – prof. M. Ruppeldt, Dr. G. Papp, A. Moyzes, M. Kišoňová-Hubová, P. Michalica. Opäť sa začali pietne spomienky na Malú vojnu, ktorú opísal J. Petrik v knihách Malá vojna a Spišská tragédia.

SÚČASNOSŤ

Ostatných šestnásť rokov vedie MO MS Mgr. Jolana Prochotská. Už trinásť rokov sa v projekte Naše mesto venujú matičiarom histórii mesta a Spiša, dvanásť rokov oživujú poéziu slovenských básnikov. V meste odhalili pamätne tabule Kolomanovi Lehotskému, Neitusovi Vollaovi a Vojtechovi (Bélovi) Hajtsovi. V roku 2015 sa stal MO MS laureátom Ceny primátora mesta Spišská Nová Ves. V jubilejnom

roku stého výročia založenia MO MS v Spišskej Novej Vsi vydal monografiu Storočná cesta MO MS v Spišskej Novej Vsi autorky R. Kormošovej a kolektívu.

Pandémia Covid-19 umožnila spomienkovú oslavu až tento jún. Konalo sa slávnostné prijatie primátorom P. Bečárikom v obradnej sieni radnice. Slávnostné zhromaždenie podporil svojou účasťou predseda MS Marián Gešper, ktorý vo svojom prejave vyzdvihol dlhoročnú húževnatú prácu spišských matičiarov a následne odovzdal matičné ocenenia. Mesto sa predstavilo piesňami Materinská moja reč a Aká si mi krásna a básňou O domovine a múdrosti, ktorú recitovala Mgr. D. Jurašková. Predseda MS ocenil autorku monografie, predsedu F. Žifčáka, T. Stašíkovú, R. Wencelovú, V. Fabiánovú, E. Kalafutovú a M. Spáčovú. Jolana Prochotská získala mimoriadnu cenu Matice slovenskej.

SLÁVNOSTNÝ PROGRAM

V takmer deväťdesiatminútovom programe odzneli hymny SR a MS, piesne Slovensko moje a Hoj, vlast' moja, ktoré spieval Cantus Villa Nova vedený dirigentom Mgr. art. I. Gregom. L. Frankovič recitoval od M. Ferka báseň Život, od J. Reznika Pieseň o vlasti a spieval pieseň od M. Žbirku Slovenská a od P. Cmoríka Lipy.

POZVÁNKA

Pri príležitosti 85. výročia úspešného zavŕšenia dodnes neprekonanej kultúrnej misie delegácie Matice slovenskej po slovenských krajaných centrách v Amerike v rokoch 1935 a 1936 srdečne vás pozývame na vernisáž výstavy Cesta slovenskou Amerikou. Vernisáž sa uskutoční 22. júla 2021 o 15.00 hod. na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave (pri vystavných matičných paneloch neďaleko pódia).Krajanovia vždy mali a budú mať dôležité miesto v Matici slovenskej. Práve naša najstaršia národná kultúrna a vedecká ustanovizeň slovenského národa je matkou profesionálnych vzťahov a starostlivosti o Slovákov žijúcich za hranicami Slovenska. Vzťahy s americkými Slováckmi v USA a Kanade začala Matica slovenská naplno rozvíjať po úspešnej osemmesačnej ceste do ich diaspór v rokoch 1935 a 1936, kde vyše polroka kultúrne a pronárodne pôsobili medzi svojimi. Zaslúžili sa o to známi predstavitelia a činovníci Matice slovenskej Jozef Ciger Hronský, Karol Plicka, Konštantín Čulen a Jozef Cincik.

IUMS

ČITATEĽSKÁ SŤAŽ

V SNN 12/2021 sme sa pýtali, ktorý náš krasokorčuliar využíval na tréning v letnej sezóne podmienky v Dobšinskej ľadovej jaskyni. Odpoveď mala znieť, že to bol Karol Divín. Spomedzi vašich odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Otakar Hunák, Nitra; Jana Kundrátová, Zvolen; Ivan Bireš, Bratislava.

Aj tentoraz zostaneme v oblasti športu. V súčasnosti mnohí s napätím sledujeme súboje cyklistov na Tour de France, kde máme svoje poriadne horúce železko v ohni – Petra Sagana.

Napište nám, koľko zelených dresov vlastní za body, ktoré sa na týchto pretekoch udeľujú za umiestnenia na šprinterských premiách a v dojazdoch etáp?

Odpovede nám posielajte na redakčné kontakty aj elektronicky na mail snredakcia@matica.sk našej administrátorky Lubici Rišiaňovej do vyjadrenia ďalšieho čísla SNN.

(se)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

PRIPOMÍNAME SI

10. júla

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil herec Ivan Rajniak (1931 – 1999); člen Činohry SND, tvorca mnohých filmových i televíznych postáv, známy najmä výraznými ľudskými, tragickou životom poznamenanými charakterovými úlohami

– pred sedemdesiatimi rokmi sa narodil politik Milan Murgaš (1951); bývalý predseda Banskobystrického samosprávneho kraja v rokoch 2005 – 2009, istý čas pôsobil ako podpredseda Smeru pre ekonomiku

12. júla

– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil básnik Ivan Krasko (1876 – 1958); jeho dielo patrí k základným hodnotám slovenskej poézie, vedúca osobnosť básnickej moderny na Slovensku

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil politik Imrich Andrejčák (1941 – 2018); slovenský generál ČSLA, minister obrany ČSFR, od marca 1993 do marca 1994 minister obrany SR

14. júla

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi zomrel evanjelický kňaz, spisovateľ a humanista Ján Malárik (1869 – 1946); žil v chudobe, okrem kníh nevlastnil nič, svoje spisy, ktoré vydával, rozdával zadarmo

15. júla

– pred stopäťdesiatimi rokmi zomrel dramatik a prozaik Ján Chalupka (1791 – 1871); jeho diela sa vyznačujú satirickým pohľadom na slovenskú spoločnosť, tzv. fenomén Kocúrko, najmä tú jej časť, ktorá bola národne nevedoméla

16. júla

– pred stodvadsiatimi rokmi sa narodil politik Karol Sidor (1901 – 1953); novinár, diplomat a politik, od roka 1920 člen HSLŠ, 1929 – 1938 šéfredaktor denníka Slovák, v rokoch 1939 – 1945 vyslanec Slovenska vo Vatikáne

17. júla

– pred sto rokmi sa narodil herec František Zvarik (1921 – 2008); operný spevák, spevák ľudových piesní, manžel Evy Krížikovej

19. júla

– pred desiatimi rokmi zomrel horolezec, organizátor a vedúci himalájskych expedícií, člen Horských služieb Ivan Gálly (1933 – 2011); na svojom konte má asi sedemsto výstupov v Tatrách, z toho boli desiatky prvovýstupov

20. júla

– pred desiatimi rokmi zomrel básnik z radov vojvodinských Slovákov a lekár Andrej Ferko (1936 – 2011); člen Spolku spisovateľov Vojvodiny a čestný člen Matice slovenskej v Srbsku

22. júla

– pred sedemdesiatimi rokmi sa narodil spisovateľ, literárny vedec, prekladateľ, publicista a politik Braňo Hochel (1951 – 2015); šéfredaktor Revue aktuálnej kultúry RAK, autor niekoľkých básnických zbierok a kníh poviedok

23. júla

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil herec Róbert Jakab (1976); vystupuje spolu s Jurajom Kemkom, Vladimírom Kobielskym, Mariánom Miegom a Lukášom Latinákom, naposledy sme ho videli v Bodke

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel blahoslavený Vasil' Hopko (1904 – 1976), gréckokatolícky biskup a mučeník, Gréckokatolícka cirkev na Slovensku slávi sviatok blaženého hieromučenika Vasil'a Hopka 11. mája

Ludovít KUSAL